

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΖ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Β΄

**ΕΚΘΕΣΗ
ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

ΠΡΟΕΔΡΙΑ: ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΟΥΤΣΗ

ΑΘΗΝΑ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	Συγκρότηση – Σύνθεση και αντικείμενο της Επιτροπής	5
II.	Συνεδριάσεις της Επιτροπής και πρόσωπα που κλήθηκαν σε ακρόαση.....	7
III.	Εισηγήσεις.....	15
	A) Θέματα Ισότητας των Φύλων.....	17
	<u>Εισηγήτριες:</u> Ελισσάβετ Σκούφα και Σοφία Βούλτεψη	
	B) Θέματα Νεολαίας	
	Μέτρα και παρεμβάσεις για την ανάσχεση της φυγής των νέων επιστημόνων στο εξωτερικό	45
	<u>Εισηγητές:</u> Παναγιώτα Δριτσέλη, Αναστάσιος Μεγαλομύστακας, Γεώργιος Μαυρωτάς	
	Γ) Θέματα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	
	1. Δικαιώματα και Βιοηθική.....	51
	2. Φαινόμενα ρατσιστικής βίας	53
	3. Δικαιώματα Ρομά	61
	4. Δικαιώματα προσφύγων και αιτούντων άσυλο	63
	<u>Εισηγητές:</u> Αϊχάν Καρά Γιουσούφ, Γεώργιος Παπαφιλίππου, Γεώργιος Ψυχογιός	
	Δ) Εισηγήσεις κυρίας Αικατερίνης Παπακώστα - Σιδηροπούλου	
	1. Η προσβασιμότητα των γυναικών στην υγεία	67
	2. Τα δικαιώματα των παιδιών στην Ελλάδα – Επιπτώσεις της μακροχρόνιας οικονομικής κρίσης	71
	3. Ανθρώπινα δικαιώματα και κοινωνικά ευπαθείς ομάδες: Η περίπτωση των Ρομά στη Ελλάδα.....	79
IV.	Έγκριση της Έκθεσης της Επιτροπής.....	85

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΖ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Β΄

ΕΙΔΙΚΗ ΜΟΝΙΜΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ι. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατά τη Β΄ Τακτική Σύνοδο της ΙΖ΄ Περιόδου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου συνεστήθη με την υπ΄ αρ. πρωτ. 737/530, από 18 Ιανουαρίου 2017, απόφαση του Προέδρου της Βουλής, σύμφωνα με το άρθρο 43 Α του Κανονισμού της Βουλής.

Η Επιτροπή συγκροτείται από δεκατρία (21) μέλη και αποτελέσθηκε από τους Βουλευτές/τριες, κύριους και κυρίες: Φωτεινή Βάκη, Παναγιώτα Δριτσέλη, Αϊχάν Καρά Γιουσούφ, Ευφροσύνη (Φρόσω) Καρασαρλίδου, Αστέριο Καστόρη, Γεώργιο Παπαφιλίππου, Ελισσάβετ Σκούφα, Αφροδίτη Σταμπουλή, Μερόπη Τζούφη, Γεώργιο Ψυχογιό, Άννα - Μισέλ Ασημακοπούλου, Σοφία Βούλτεψη, Άννα Καραμανλή, Αικατερίνη Παπακώστα - Σιδηροπούλου, Ελένη Ράπτη, Ιωάννη Αϊβατίδη, Χαρούλα (Χαρά) Κεφαλίδου, Ιωάννη Γκιόκα, Κωνσταντίνο Κατσίκη, Θεοδώρα Μεγαλοοικονόμου και Γρηγόριο Ψαριανό.

Πρόεδρος της Επιτροπής εξελέγη, στις 25 Ιανουαρίου 2017, η κυρία Αφροδίτη Σταμπουλή. Το αξίωμα του Α΄ Αντιπροέδρου της Επιτροπής κατέλαβε η κυρία Σοφία Βούλτεψη και του Γραμματέα η κυρία Χαρούλα (Χαρά) Κεφαλίδου. Για το αξίωμα του Β΄ Αντιπροέδρου δεν υπεβλήθη πρόταση υποψηφιότητας.

Ο Βουλευτής, κ. Γρηγόριος Ψαριανός, που περιλαμβάνετο στην αρχική σύνθεση της Επιτροπής, αντικαταστάθηκε από τον Βουλευτή, κ. Γεώργιο Μαυρωτά, σύμφωνα με την υπ΄ αρ. πρωτ. 870/629, από 20 Ιανουαρίου 2017, απόφαση του Προέδρου της Βουλής. Η Βουλευτριά, κυρία Θεοδώρα Μεγαλοοικονόμου, αντικαταστάθηκε από τον Βουλευτή, κ. Αναστάσιο Μεγαλομούστακα, σύμφωνα με την

υπ' αρ. πρωτ. 8828/5455, από 13 Ιουλίου 2017, απόφαση του Προέδρου της Βουλής. Οι Βουλευτρίες, κυρίες Αικατερίνη Παπακώστα – Σιδηροπούλου και Άννα Καραμανλή, αντικαταστάθηκαν από τη Βουλευτρία, κυρία Μαρία Αντωνίου και τον Βουλευτή, κ. Κωνσταντίνο Κουκοδήμο, σύμφωνα με την υπ' αρ. πρωτ. 13256/8112, από 10 Νοεμβρίου 2017, απόφαση του Προέδρου της Βουλής.

Αντικείμενο της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 43 Α του Κανονισμού της Βουλής, είναι *«α) Η μελέτη, η έρευνα και η διατύπωση προτάσεων με σκοπό την προώθηση στην εκπαίδευση, στην οικογένεια και στους άλλους κοινωνικούς θεσμούς της αρχής της ισότητας των φύλων, ιδίως σε θέματα απασχόλησης, σεβασμού και προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και κάθε άλλη ενέργεια που συμβάλλει στην κατοχύρωση και εφαρμογή της αρχής αυτής από τη Διοίκηση και τους, εν γένει, δημόσιους φορείς, κατά τους ορισμούς της παραγράφου 2 του άρθρου 4 και της παραγράφου 2 του άρθρου 116 του Συντάγματος.*

ββ) Η παρακολούθηση των αναγκών και των προβλημάτων της νεολαίας, η υποβολή συναφών προτάσεων, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, προς κάθε αρμόδιο φορέα, η διερεύνηση της δυνατότητας συνεργασίας με τα Κοινοβούλια άλλων χωρών και διεθνείς οργανισμούς σε θέματα που απασχολούν τους νέους, η ανάληψη πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, καθώς και η αξιολόγηση των απόψεων που διατυπώνονται στις συνόδους της Βουλής των Εφήβων και η προώθησή τους στους αρμόδιους Υπουργούς».

Ειδικότερα, η παράγραφος 2 του άρθρου 4 του Συντάγματος ορίζει ότι *«Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις».*

Η παράγραφος 2 του άρθρου 116 παρέχει ρητό συνταγματικό θεμέλιο για τη λήψη από τον νομοθέτη μέτρων θετικής δράσης και αποβλέπει στη συνολική εξισορρόπηση των πραγμάτων και την αποκατάσταση, σε γενικότερο επίπεδο, της ισότητας των δύο φύλων. Με τη διάταξη αυτή επιλύονται ερμηνευτικά προβλήματα και αποσαφηνίζεται ότι *«Δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το Κράτος μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων, που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών».*

Η Επιτροπή πραγματοποίησε 13 συνεδριάσεις, συνολικής διάρκειας 30 ωρών και 25 λεπτών, περίπου, κατά τις οποίες εκλήθησαν σε ακρόαση, προς ενημέρωση των μελών της, Υπουργοί, Γενικοί Γραμματείς Υπουργείων, δημόσιοι λειτουργοί, ακαδημαϊκοί, ειδικοί επιστήμονες και εκπρόσωποι Φορέων και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, όπως εμφανίζεται στο αντίστοιχο Κεφάλαιο της Έκθεσης.

II. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΚΛΗΘΗΚΑΝ ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ

1. Συνεδρίαση της 22ας Νοεμβρίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Παγκόσμια Ημέρα των Δικαιωμάτων του Παιδιού.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν η Αναπληρώτρια Υπουργός Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, κυρία Θεανώ Φωτίου, ο Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Υγείας, κ. Σταμάτης Βαρδαρός, ο κ. Σταύρος Ντουντουνάκης, Πρόεδρος του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού, η κυρία Σοφία Τζιτζίκου, Πρόεδρος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής της UNICEF, ο κ. Στάθης Πουλαράκης, Υπεύθυνος Προάσπισης Δικαιωμάτων της Μ.Κ.Ο. «Γιατροί του Κόσμου» και η κυρία Χαρά Γροσδάνη, Κοινωνική Λειτουργός στον Εθελοντικό Οργανισμό «Το Χαμόγελο του Παιδιού».

(κοινή συνεδρίαση με Διαρκή Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων)

2. Συνεδρίαση της 29ης Νοεμβρίου 2016

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση για το έργο της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής - Η ρύθμιση των σύγχρονων εφαρμογών της Γενετικής στον άνθρωπο.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο κ. Νικόλαος Ανάγνου, μέλος της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής και Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο κ. Εμμανουήλ Καναβάκης, μέλος της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής και Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και ο κ. Παναγιώτης Βιδάλης, Επιστημονικός Συνεργάτης της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής και Διδάκτωρ της Νομικής Σχολής.

(κοινή συνεδρίαση με Διαρκή Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων)

3. Συνεδρίαση της 25ης Ιανουαρίου 2017

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Εκλογή Προεδρείου.

4. Συνεδρίαση της 9ης Φεβρουαρίου 2017

Θέματα ημερήσιας διάταξης:

α) Προγραμματισμός των εργασιών της Επιτροπής.

β) Επανασυγκρότηση της Υποεπιτροπής για την καταπολέμηση της Εμπορίας και της Εκμετάλλευσης Ανθρώπων.

5. Συνεδρίαση της 22ας Φεβρουαρίου 2017

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Δικαιώματα Γυναικών: Επιθέσεις – Προοπτικές. Προτάσεις και πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών (γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων).

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κυρίες Θεοδώρα Τσιλιπάνου, Συνεργάτιδα της Γενικής Γραμματέως Ισότητας των Φύλων, Νικολέττα Δανιά, Εντεταλμένη Περιφερειακή Σύμβουλος Αττικής για Θέματα Ισότητας, Μαρία Στρατηγάκη, Αντιδήμαρχος Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Πρόνοιας και Ισότητας του Δήμου Αθηναίων, Ειρήνη Αγαθοπούλου, Πρόεδρος του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.).

Επίσης, στη συνεδρίαση παρέστησαν και οι εκπρόσωποι Γυναικείων και Φεμινιστικών Οργανώσεων, κυρίες: Μίκα Ιωαννίδου, Επικεφαλής της Ελληνικής Αντιπροσωπείας του Ευρωπαϊκού Lobby Γυναικών, *Nora Ukachukwu και Princes Adewunmi Oke, Πρόεδρος και Μέλος του Συλλόγου Νιγηριανών Γυναικών Ελλάδος, αντίστοιχα, Ειρήνη Φερέτη, Α΄ Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, Αντωνία (Αντα) Τσαρέα, Πρόεδρος της Γυναικείας Ομάδας Αυτοάμυνας, Λίλιαν Γαζή, Συντονίστρια του Δικτύου για την Καταπολέμηση της Ανδρικής Βίας κατά των Γυναικών - Συντονίστρια του Εθνικού Παρατηρητηρίου για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και Γενική Γραμματέας της Κίνησης Δημοκρατικών Γυναικών, Ειρήνη Πανταζή - Μελίστα, Μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ελληνίδων, Νίκη Ρουμπάνη, Πρόεδρος του Ελληνικού Δικτύου Γυναικών Ευρώπης, Αναστασία Παμουκτσόγλου, Γραμματέας της Ένωσης Γυναικών Ελλάδος (Ε.Γ.Ε.), Χρυσήδα Σφανδού, Πρόεδρος της Ένωσης Ελληνίδων Νομικών, Μαρία Καραχάλιου και Μαρία Λατσού, Αντιπρόεδροι της Ένωσης Ελληνίδων Νομικών, Ντίνα Βαρδαραμάτου, Γενική Γραμματέας του Δ.Σ. του Κέντρου Έρευνας και Δράσης για την Ειρήνη (Κ.Ε.Δ.Ε.), Διονυσία Βωβού, Αναστασία Γκολιομύτη και Ξανθίππη Ζαχαριάδου, Πρόεδρος, Αντιπρόεδρος και Ταμίας της Οργάνωσης Γυναικείων Δικαιωμάτων «Το Μωβ», αντίστοιχα, Άννα Κοντοθανάση και Βασιλική Κανατά, Μέλη της Οργάνωσης Γυναικείων Δικαιωμάτων «Το Μωβ», *Lauretta Macauley, Πρόεδρος της Οργάνωσης Ενωμένων Γυναικών της Αφρικής (UAWO), Hawa Sankoh και Margaret Wakhu, Μέλη της UAWO, Λίλιαν Ζέλλου, Μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής της Πανελλαδικής Οργάνωσης Γυναικών «Παναθηναϊκή», Δήμητρα Μάλλιου (Μαλο), Συντονίστρια του Πανελλαδικού Δικτύου Μεταναστριών και Γενική Γραμματέας του Ελληνικού Φόρουμ Μεταναστών, Κατερίνα Παναγοπούλου, Πρόεδρος του Πανελληνίου Αθλητικού Σωματείου Γυναικών «ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ», Ζέφη Δημαδάμα και Ευτυχία (Έφη) Μπέκου - Μπαλάτ, Αντιπρόεδρος και Γραμματέας του Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών, αντίστοιχα, Βάσω Μαργαριτίδου - Τιμπλαλέξη, Πρόεδρος της Πρωτοβουλίας «Γυναίκα και Υγεία», Άρτεμις Καλαβάνου και Λυδία Σιάφαρη, Πρόεδρος και Επαγγελματικό Στέλεχος της Χριστιανικής Ένωσης Νεανίδων (ΧΕΝ) Ελλάδος, αντίστοιχα.**

6. Συνεδρίαση της 30ης Μαρτίου 2017

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Γυναικεία Υγεία - Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν ο Υπουργός Υγείας, κ. Ανδρέας Ξανθός και οι κύριοι και οι κυρίες: Ελένη Σταματίου, Συνεργάτιδα στο Γραφείο της Γενικής Γραμματέως Ισότητας των Φύλων - Κοινωνική Λειτουργός με εξειδίκευση στην Εφαρμοσμένη Δημόσια Υγεία, Αμαλία Σαρρή, Νομικός - Στέλεχος της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, Χρυσούλα Μπότση, Ιατρός του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ), Δημήτριος Λουτράδης, Πρόεδρος της Ελληνικής Μαιευτικής - Γυναικολογικής Εταιρείας (ΕΜΓΕ), Καθηγητής Μαιευτικής - Γυναικολογίας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Διευθυντής της Α΄ Μαιευτικής – Γυναικολογικής Κλινικής στο Γ.Ν.Α. «Αλεξάνδρα», Ευθύμιος Δεληγεώρογλου, Αντιπρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Οικογενειακού Προγραμματισμού, Αντισύλληψης και Αναπαραγωγικής Υγείας, Καθηγητής Μαιευτικής - Γυναικολογίας της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Διευθυντής της Β΄ Μαιευτικής – Γυναικολογικής Κλινικής στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Αθηνών «Αρεταίειο», Βικτώρια Βιβιλάκη, Πρόεδρος του Συλλόγου Επιστημόνων Μαιών – Μαιευτών Αθήνας, Άννα Μιχαλάκη και Κωνσταντίνα Νούσια, Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος του Παρατηρητηρίου Μαιευτικής Βίας, αντίστοιχα, Ιωάννα Βασιλάκη (Μαία) και Μυρτώ Χρονάκη (Αρχιτέκτων - Διδάκτωρ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), Συντονίστριες στο Ελληνικό Δίκτυο για τον Σεβασμό της Γέννας (ENCA HELLAS), Βάσω Μαργαριτίδου – Τιμπλαλέξη, Πρόεδρος της Πρωτοβουλίας «Γυναίκα και Υγεία» και Ρένια Βαγκοπούλου, Ιατρός - Υπεύθυνη Προάσπισης Δικαιωμάτων Υγείας στους «Γιατρούς Χωρίς Σύνορα».

7. Συνεδρίαση της 11ης Απριλίου 2017

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Συζήτηση με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα των Ρομά (8 Απριλίου).

Στη συνεδρίαση παρέστησαν ο κ. Νικόλαος Βούτσης, Πρόεδρος της Βουλής, η κυρία Maja Gojković, Πρόεδρος της Εθνοσυνέλευσης της Σερβίας, ο κ. Αναστάσιος (Τάσος) Κουράκης, Α΄ Αντιπρόεδρος της Βουλής, η κυρία Έφη Αχτσιόγλου, Υπουργός Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η κυρία Θεανώ Φωτίου, Αναπληρώτρια Υπουργός Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ο κ. Ιωάννης Αμανατίδης, Υφυπουργός Εξωτερικών, η κυρία Κατερίνα Γιάντσιου, Ειδική Γραμματέας για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά, ο κ. Δημήτρης Καρέλλας, Γενικός Γραμματέας Πρόνοιας, η κυρία Μαρία Γιαννακάκη, Γενική Γραμματέας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η κύρια Φωτεινή Κούβελα, Γενική Γραμματέας Ισότητας των Φύλων και ο κ. Παισανίας Παπαγεωργίου, Γενικός Γραμματέας Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς.

Είχαν προσκληθεί, επίσης, η κυρία Ηρώ Ζαβογιάννη, Διευθύντρια του Πολιτικού Γραφείου του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, η κυρία Κατερίνα Κουλουμπή, Νομική Σύμβουλος του Υπουργού Εσωτερικών, η κυρία Καλλιόπη Λυκοβαρδή, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη στον Κύκλο Ίσης Μεταχείρισης, ο κ. Γιάννης Ευσταθόπουλος, Συντονιστής Κυβερνητικού Συμβουλίου Κοινωνικής Πολιτικής, ο κ. Κωνσταντίνος Αγοραστός, Πρόεδρος της ΕΝ.Π.Ε., ο κ. Γεώργιος Πατούλης, Πρόεδρος της Κ.Ε.Δ.Ε., η κυρία Γιαννούλα Μάγγα, Πρόεδρος του Συλλόγου Ελληνίδων Γυναικών Ρομ Θεσσαλονίκης, ο κ. Παναγιώτης Σαμπάνης – Πάνζτος, Γενικός Γραμματέας της Συνομοσπονδίας Ρομά ΕΛΛΑΝ ΠΑΣΣΕ, ο κ. Μανώλης Ράντης, μέλος της HEROMACT και Διευθυντής Δικτύου ROM, ο κ. Κώστας Παϊτέρης, Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Τσιγγάνων Διαμεσολαβητών και Συνεργατών, ο κ. Ευάγγελος Λαζαρόπουλος, Πρόεδρος του Πανελληνίου Μορφωτικού Συλλόγου Ελλήνων Αθιγγάνων, ο κ. Γεώργιος Μπαντής, Εκπρόσωπος του Συλλόγου Τριτέκων Ρομά Σοφάδων, ο κ. Δημήτρης Τριανταφύλλου, Γενικός Γραμματέας της Ομοσπονδίας Ρομά Θεσσαλίας, ο κ. Σωτήριος Νικολάου, Παρατηρητής του Συμβουλίου της Ευρώπης - Εκπαιδευτής Διαμεσολαβητών, η κύρια Καίτη Βελεσιώτη, Διευθύντρια Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας (Υλοποίηση Προγραμμάτων για Γυναίκες Ρομά), η κυρία Βάσω Νίκα, Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος της IBBY (Κύκλος του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου), ο κ. Παναγιώτης Χαρίτος, Αντιπρόεδρος του Πανελληνίου Συλλόγου Νεολαίας Ρομ, ο κ. Νίκος Καμπέρης, Εκπρόσωπος της Οργάνωσης «Πρωτοβουλία και Δράση νέων Ρομά (Ρομά Χωρίς Σύνορα)», η κυρία Αλεξάνδρα Καραγιάννη, Εκπρόσωπος των «Ρομά Πτυχιούχοι - HEROMACT», ο κ. Παρασκευάς Σελίμ και ο κ. Αλέξανδρος - Γεώργιος Σαγκούρης, από την Ομάδα Εκπαιδευτικής Ρομποτικής του «Φάρου του Κόσμου», η κυρία Στέλλα Σταύρου, Εκπρόσωπος της Ένωσης Διαμεσολαβητών Ρομά, ο κ. Νικόλαος Μπίτσικας, ο κ. Χρυσοβαλάντης Αθανασόπουλος και η κυρία Αθανασία Τάκη, Εκπρόσωποι από την «Κοινωνική Οικονομία και Μικτή Ομάδα Ρομά και μη Ρομά», η κυρία Μαρία Ζέρβα, Δημοτική Σύμβουλος στο Δήμο Ιλίου Αττικής και ο κ. Κωνσταντίνος Τσέλιος, Γενικός Γραμματέας Ρομά Χανιών.

(κοινή συνεδρίαση με τη Διαρκή Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων)

8. Συνεδρίαση της 7ης Ιουνίου 2017

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ετήσια Έκθεση Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας 2016.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κύριοι και οι κυρίες: Μαρία Γιαννακάκη, Γενική Γραμματέας Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Γεώργιος Κανέλλος, Ταξίαρχος - Διευθυντής της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ., Γεώργιος Τσαρμπόπουλος, Εκπρόσωπος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στο Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Σταματία Σταυρινάκη, Βοηθός Συντονίστρια του Δικτύου Καταγραφή Περιστατικών Ρατσιστικής

Βίας, Στάθης Πουλαράκης, Υπεύθυνος Προάσπισης και Διεκδίκησης Δικαιωμάτων της Οργάνωσης «Γιατροί του Κόσμου», Δήμητρα Σπαθαρίδου, Συντονίστρια Δράσης του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας, Samsideen Iddrisu (Σαμσιντίν Ιντρίσου), Μέλος του Δ.Σ. του Ελληνικού Φόρουμ Μεταναστών, Μιχάλης Βασιλάκης, Υπεύθυνος Δράσεων και Δικτύου Εθελοντών του Συλλόγου Οροθετικών Ελλάδος «Θετική Φωνή», Μαρία Νακασιάν, Εκπρόσωπος της Οργάνωσης «ΜΕΤΑδραση - Δράση για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη» στο Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Μαρίνα Γαλανού, Πρόεδρος του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών (Σ.Υ.Δ.) - Εμπειρογνώμονας του Συμβουλίου της Ευρώπης, Θανάσης Θεοφιλόπουλος, Υπεύθυνος Έργου «Πες το σ' εμάς» του Σωματείου «Colour Youth - Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας», Ντίνα Βαρδαράματου, Συντονίστρια Προγραμμάτων - Εκπρόσωπος της Μ.Κ.Ο. «PRAKSIS» στο Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας και Μαριανέλλα Κλώκα, Υπεύθυνη Διεκδίκησης Δικαιωμάτων της Μ.Κ.Ο. «PRAKSIS».

9. Συνεδρίαση της 9ης Ιουνίου 2017

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Πρόσφατες δράσεις του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (European Institute for Gender Equality) σε κράτη – μέλη της Ε.Ε..

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσε η Γενική Γραμματέας Ισότητας των Φύλων, κυρία Φωτεινή Κούβελα, καθώς και Αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων, αποτελούμενη από την κυρία Therese Murthy (Επικεφαλής της Οργανικής Μονάδας των Εξωτερικών Δράσεων του E.I.G.E.) και τον κ. Maurizio Mosca (Εξειδικευμένο Στέλεχος του E.I.G.E.).

10. Συνεδρίαση της 13ης Ιουλίου 2017

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Στερεότυπα των φύλων και σεξιστικός λόγος στα Μ.Μ.Ε..

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κυρίες: Βάλια Καϊμάκη, Συνεργάτιδα του Υπουργού Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, κ. Νικόλαου Παππά, Κατερίνα Λουκίδου, Στέλεχος του Τμήματος Σχεδιασμού και Τεκμηρίωσης Πολιτικών Ισότητας των Φύλων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, Ρέα Λαμπροπούλου και Όλγα Γαρουφαλιά, Ειδικοί Επιστήμονες - Νομικοί του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (Ε.Σ.Ρ.), Καλλιόπη Λυκοβαρδή, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη (Κύκλος Ίσης Μεταχείρισης), Ειρήνη Αγαθοπούλου, Πρόεδρος του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), Ελένη (Νέλλη) Σπηλιοπούλου, Ταμίας της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ενώσεων Συντακτών (Π.Ο.Ε.ΣΥ.), Φανή Πετραλιά, Μέλος του Μορφωτικού Ιδρύματος της Ένωσης Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών (Ε.Σ.Η.Ε.Α.), Μαρία Γκασούκα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αιγαίου – Πρόεδρος της Επιτροπής «Αιγαίο 50:50 – Ισόρροπη Συμμετοχή» – Πρόεδρος της

Επιστημονικής Επιτροπής του Παρατηρητηρίου Ισότητας Κύπρου, Μαρία Κομνηνού, Καθηγήτρια του Τμήματος Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε. του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Μαριάννα Ψύλλα, Πρόεδρος του Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου, Λάουρα – Μαρία Αλιπράντη, Α΄ Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, Χριστίνα Σκαλούμπακα, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Γυναικών Ελλάδας (Ο.Γ.Ε.), Δέσποινα Λογιάδου, Αντιπρόεδρος του Πανελλαδικού Δ.Σ. της Ένωσης Γυναικών Ελλάδος (Ε.Γ.Ε.) και Χριστίνα (Τέτα) Διαμαντοπούλου – Παπουτσοπούλου, Αντιπρόεδρος του Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών.

11. Συνεδρίαση της 27ης Ιουλίου 2017

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Δικαιώματα προσφύγων και αιτούντων άσυλο.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κύριοι και οι κυρίες: Μάρκος Παπακωνσταντής, Νομικός - Ειδικός Σύμβουλος του Υπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής, κ. Ιωάννη Μουζάλα, Ζαχαρούλα Τσιριγώτη, Αντιστράτηγος - Γενική Επιθεωρήτρια Αστυνομίας Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων της ΕΛ.ΑΣ., Μαρία Σταυροπούλου, Διευθύντρια της Υπηρεσίας Ασύλου του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, Ελένη Κουτρούμπα, Διευθύντρια της Αρχής Προσφυγών του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, Αγάπιος Τερζίδης, Αντιπρόεδρος του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ), Γιάννης Μπούτσελης, Ειδικός Επιστήμονας στον Συνήγορο του Πολίτη, Δανιήλ Εσδράς, Επικεφαλής του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης Ελλάδας (ΔΟΜ), Πέτρος Μάστακας, Υπεύθυνος Προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Μαρία Γαβουνέλη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια – Προεδρεύουσα του Ε΄ Τμήματος Διεθνούς Επικοινωνίας και Συνεργασίας της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), Βασίλης Παπαστεργίου, Δικηγόρος – Αντιπρόεδρος της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ), Κωνσταντίνος Μαυροειδής, Πρόεδρος του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, Δήμητρα Σπαθαρίδου, Συντονίστρια Δράσης του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας, Απόστολος Βεΐζης, Διευθυντής Προγραμμάτων της Οργάνωσης «Γιατροί Χωρίς Σύνορα» και Κατερίνα Πούτου, Νόμιμη Εκπρόσωπος του Δ.Σ. της Κοινωνικής Οργάνωσης Υποστήριξης Νέων «ΑΡΣΙΣ».

12. Συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2017

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Σχόλια και παρατηρήσεις στο Τμήμα ΙΙΙ «Κοινοβουλευτικές πρακτικές σχετικές με τη διάσταση του φύλου» της Εργαλειοθήκης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.).

13. Συνεδρίαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2013

Θέματα ημερήσιας διάταξης:

α) Συζήτηση σχετικά με τη σύνταξη της Έκθεσης της Επιτροπής και ορισμός Εισηγητών, κατά θέματα.

β) Νεολαία '17-'27: Πλαίσιο Στρατηγικής και Δράσεων για την Ενδυνάμωση των Νέων.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κύριοι και οι κυρίες: Πausανίας Παπαγεωργίου, Γενικός Γραμματέας Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς, Γεώργιος Μόσχος, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη (Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού), Σοφία Τζιτζίκου, Πρόεδρος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής της UNICEF, Αρμόδιος Δρίκος και Ιωάννης Δελακουρίδης, Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Νεολαίας (ΕΣΥΝ), αντίστοιχα, Γεώργιος Παπαδάκης, Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Οργανώσεων Νέων Ελλάδας (ΕΣΟΝΕ) και μέλος του Δ.Σ. της Ένωσης «Μαζί για το Παιδί», Ναθανάηλ Τασούλας, Γραμματέας του Σωματείου «Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας», Αλεξάνδρα Καραγιάννη, Μέλος του Προγράμματος «JustRom», Κωνσταντίνος Τσουκαλής, μέλος της Γραμματείας του Κεντρικού Συμβουλίου της Νεολαίας του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., Παύλος Μαρινάκης, Αντιπρόεδρος της ΟΝΝΕΔ, Κωνσταντίνος Καράμπελας, Πρόεδρος της Νεολαίας των Ανεξαρτήτων Ελλήνων, Παύλος Χρηστίδης, Γραμματέας της Νεολαίας του ΠΑΣΟΚ, Φωτεινή Αναστασίου, Υπεύθυνη Τομέα Πολιτικών για τη Νέα Γενιά της Νεολαίας της ΔΗΜ.ΑΡ., Ορέστης Αγγελόπουλος, Στέλεχος της Νεολαίας του ΠΟΤΑΜΙΟΥ και Θάνος Γιαννούδης, Μέλος της Εκτελεστικής Γραμματείας της Νεολαίας των Οικολόγων Πράσινων.

III. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

A. ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ**ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΕΣ: ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ ΣΚΟΥΦΑ ΚΑΙ ΣΟΦΙΑ ΒΟΥΛΤΕΨΗ****22 Φεβρουαρίου 2017: Συνεδρίαση με θέμα «Δικαιώματα Γυναικών: Επιθέσεις – Προοπτικές. Προτάσεις και πρωτοβουλίες της κοινωνίας των πολιτών (γυναικείων και φεμινιστικών οργανώσεων)».**

Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, τα δικαιώματα των γυναικών είναι ανθρώπινα δικαιώματα. Οι διεθνείς οργανώσεις που αξιολογούν τα δικαιώματα των γυναικών και τον σεβασμό αυτών των δικαιωμάτων, σε κάθε χώρα, δεν κατατάσσουν την Ελλάδα ούτε στις καλύτερες, αλλά ούτε και στις χειρότερες χώρες. Υπάρχει, επομένως, **αξιόλογο και επιβεβλημένο πεδίο διεκδίκησης** στον τομέα των δικαιωμάτων των γυναικών.

Σημεία που επισημάνθηκαν από τις παρευρισκόμενες ομάδες – συλλογικότητες γυναικών για το θέμα:

1) Η φτώχεια στην Ευρώπη έχει δυσανάλογα γυναικείο πρόσωπο. Έχουμε την πρωτιά στην Ευρώπη στη γυναικεία ανεργία, με ένα ποσοστό απίστευτο της τάξεως του 50%. Τα επίσημα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. και του Ο.Α.Ε.Δ. αποδεικνύουν ότι το τεράστιο αυτό κοινωνικό πρόβλημα έχει πλήξει τις γυναίκες. Ένας μέσος όρος γυναικείας ανεργίας ανέρχεται σε ποσοστό 27,6% σε σύγκριση με το 19,4% των ανδρών και στις ηλικίες 15 έως 24 ετών σε ποσοστό 52,5%.

Πρέπει:

- Να αναπτυχθούν **υποστηρικτικές κρατικές δομές**, όπως τμήματα δια βίου μάθησης στους δήμους και αλλού και σχολεία για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε αλλοδαπές.
- Να υπάρξει ουσιαστική κρατική πολιτική στήριξης της μητρότητας και των παιδιών, ιδίως των παιδιών με ιδιαίτερες ανάγκες. Να δημιουργηθεί **ταμείο μητρότητας**.
- Νομοθέτηση **ποσόστωσης στη συμμετοχή των γυναικών στις επιδοτούμενες θέσεις κοινωφελούς εργασίας, σε ποσοστό 50%, για άνεργες και διαζευγμένες μητέρες.**

- **Περισσότεροι παιδικοί σταθμοί για τις εργαζόμενες μητέρες.** Μοιράστηκαν περισσότερα vouchers από κάθε άλλη φορά και διαπιστώθηκε ότι οι δήμοι δεν είχαν θέσεις για να πάρουν τα παιδιά.

- **Δημιουργία Κέντρου Συμβουλευτικής Απασχόλησης,** στο κέντρο της Αθήνας, ελεγχόμενο από το Κράτος. Το έχει δημιουργήσει η Χ.Ε.Ν., με δική της πρωτοβουλία, γιατί οι νέες κοπέλες δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτόν τον δαιδαλώδη, γραφειοκρατικό τρόπο, με τον οποίο επιθυμούν να συμμετέχουν ισότιμα στις προκηρύξεις του ΑΣΕΠ και στις προκηρύξεις των προγραμμάτων κοινωφελούς χαρακτήρα. Κάποιος πρέπει να έχει εκπαιδευτεί τέλεια, για να μπορέσει να συμπληρώσει μια τέτοια αίτηση.

- **Συγκρότηση ειδικού γραφείου ελέγχου συνθηκών εργασίας** των μητέρων και των θυμάτων σεξουαλικής παρενόχλησης.

- **Να δημιουργηθεί ένας ψηφιακός κόμβος,** που θα παρέχει μια εξειδικευμένη, αξιακή, πνευματική, εκπαιδευτική και συμβουλευτική εργαλειοθήκη, μέσω εφαρμογών, ώστε έγκυρα, έγκαιρα και εχέμυθα, η γυναίκα να βρίσκει στήριξη σε συμβουλές και λύσεις.

Γενικά, το κλείσιμο της «ψαλίδας» μεταξύ της συμμετοχής των γυναικών στην οικονομία και στην εργασία θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση του Α.Ε.Π. των χωρών της Ευρωζώνης κατά 13%.

Η **Ε.Ε. και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το τελευταίο διάστημα, έχει ρίξει** ιδιαίτερη βαρύτητα στα θέματα αυτά και προκηρύσσει **πληθώρα συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για τα θέματα ισότητας των φύλων.** Θα πρέπει και η Ελλάδα να δει ουσιαστικά τα θέματα αξιοποίησης και απορρόφησης τους.

2) Στα χρόνια της κρίσης, οι ανισότητες εναντίον των εργαζόμενων γυναικών επεκτάθηκαν και στον ιδιωτικό τομέα, όπου καταγράφηκαν αυθαίρετες απολύσεις, ενώ πολλοί εργοδότες αρνήθηκαν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, όπως είναι η αναγκαστική αποδοχή των μεταβολών στο καθεστώς απασχόλησης πριν ή μετά την άδεια μητρότητας ή τη γονική άδεια.

3) Η σεξουαλική παρενόχληση στους χώρους εργασίας, λόγω κρίσης, αυξάνεται. Πρέπει να γίνει ένα «άνοιγμα» στο θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης των γυναικών.

4) Πολλές γυναίκες ακόμα δεν γνωρίζουν ποια είναι τα δικαιώματά τους, ιδιαίτερα οι μετανάστριες. Υπάρχει ανεξέλεγκτη βία σε καταυλισμούς και οι αλλοδαπές γυναίκες πέφτουν συχνά θύματα πορνείας. Μεγάλο πρόβλημα αποτελεί το trafficking.

Οι γυναίκες πρέπει να μορφώνονται και να μαθαίνουν ποια είναι τα βασικά τους δικαιώματα, μέσα από σεμινάρια ή εργαστήρια (workshops).

5) Οι εγκύκλιοι, οι δημοσιεύσεις και οι ανακοινώσεις του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης θα πρέπει να αφορούν και τα δύο φύλα και ο λόγος που αρθρώνεται να είναι αντίστοιχος.

6) Λείπει μια ολοκληρωμένη εικόνα της κατάστασης των γυναικών της Αττικής, ως της μεγαλύτερης Περιφέρειας της χώρας, αλλά και των υπολοίπων Περιφερειών και ειδικότερα για τις ευάλωτες ομάδες, συνολικά. Χρειάζονται στοιχεία που θα συμβάλουν στην τεκμηρίωση συγκεκριμένων προτεραιοτήτων και δράσεων, αλλά και στην κατανομή σχετικών πόρων για την ισότητα των φύλων.

7) Υπάρχει ανάγκη για στήριξη του κινήματος ΛΟΑΤΚΙ (LGBTQI). Επίσης, για ενίσχυση – στήριξη του έργου που υλοποιεί το Κ.Ε.Θ.Ι. με το νέο Ε.Σ.Π.Α., το πρώτο πρόγραμμα από εθνικό φορέα που απευθύνεται και που έχει ως αντικείμενο τα θέματα της ΛΟΑΤ Κοινότητας και αφορά θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου.

8) Τεράστιο θέμα αποτελεί το Δημογραφικό. Πρέπει οπωσδήποτε να γίνει κάτι πολύ συγκεκριμένο.

9) Για τη Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης, υπάρχουν διαβεβαιώσεις ότι γίνονται συστηματικότερες προσπάθειες, παρά την οικονομική ένδεια, να εξασφαλιστούν οι υποδομές και οι θεσμοί που θα κάνουν εφικτή την εφαρμογή της Συνθήκης. **Πώς οι διαβεβαιώσεις θα γίνουν πράξεις;**

Όλη η εθνική νομοθεσία, εκεί που έρχεται σε αντίθεση με τις αξίες, τους κανόνες και τις επιταγές της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, θα πρέπει να αλλάξει και να εναρμονιστεί.

10) Η βία κατά των γυναικών: Οι πραγματικές διαστάσεις, τα χαρακτηριστικά και το σκληρό πρόσωπο της βίας και των συνεπειών της, συμπεριλαμβανομένου και του μεγάλου οικονομικού κόστους που συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, για περίθαλψη, σωματική και ψυχική υγεία, αναρρωτικές άδειες, απουσία από την εργασία, επιβάρυνση του συστήματος δικαιοσύνης, **πρέπει να γίνουν κατανοητά από την Πολιτεία.** Χρειάζεται ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του συνόλου της πολιτικής ηγεσίας, των κοινοβουλευτικών εκπροσώπων και των αρμοδίων στελεχών, στους τομείς υγείας, δικαιοσύνης, παιδείας, δημόσιας τάξης, εργασίας, κοινωνικής πολιτικής,

για τις πραγματικές διαστάσεις, τα χαρακτηριστικά και το σκληρό πρόσωπο της βίας. Θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για ισχυρότερους νόμους, όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα των γυναικών. Επίσης, πρέπει να υπάρξει μέριμνα οι νόμοι να εφαρμόζονται. **Τα περιστατικά βίας πρέπει να καταγράφονται από έναν κρατικό φορέα.**

- Πρέπει οπωσδήποτε να αλλάξει, στην ελληνική έννομη τάξη, το άρθρο 339 του Ποινικού Κώδικα, το οποίο απαλλάσσει της δίωξης αυτόν που ασέλησε σε ανήλικη κάτω των 15 ετών, αν την παντρευτεί. Αυτό, βέβαια, είναι σκανδαλώδες, ενάντια σε οποιαδήποτε έννοια ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ισότητας και διεθνούς νομιμότητας.

- Η Ένωση Ελληνίδων Νομικών ασχολήθηκε πολύ και με την πορνεία και τη διακίνηση των γυναικών, όπως και με **το θέμα της τιμωρίας του πελάτη.**

- **Να αξιοποιηθούν**, προς την κατεύθυνση της στήριξης του γυναικείου κινήματος, **τα χρήματα από τις κατασχέσεις από τη σωματεμπορία.** Για παράδειγμα, 6 εκατ. κατασχέθηκαν από έναν σωματέμπορο στην **Πελοπόννησο.** Κανείς δεν ξέρει πού πάνε τα χρήματα των σωματεμπόρων.

- Θα πρέπει να υπάρξει νομοθεσία και υλοποίηση προγραμμάτων **εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών** στην αντιμετώπιση των φαινομένων της ενδοσχολικής βίας, με έμφαση στο φύλο και στους συγκλητικούς παράγοντες που δημιουργούν σεξιστική αντιμετώπιση στα πολύ μικρά παιδιά και στις πρώτες σχολικές τάξεις. Πρέπει να δοθεί βαρύτητα και στο μετατραυματικό των παιδιών και στην εξάλειψη των περιστατικών ρητορικής μίσους.

- Να ευρεθούν κονδύλια για την πραγματοποίηση ερευνών, π.χ. για την έμφυλη βία. Απαιτείται αξιοποίηση της λειτουργίας του δικτύου δομών για την έμφυλη βία από το Κ.Ε.Θ.Ι. και συντονισμός όλων των δομών (61 δομές).

11) Υπάρχει έλλειψη στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Πρέπει να διδάσκεται το μάθημα στο σχολείο με καινοτόμους τρόπους, μαθητοκεντρικούς και να αφορά στη διαχείριση των δύο φύλων και των ρόλων συνολικά και όχι μόνο με τον κλασικό παρωχημένο τρόπο για τη σεξουαλική αγωγή.

12) Πρέπει να νομοθετηθεί η κατάργηση της αναπαραγωγής στερεοτύπων από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Να υπάρξει άμεσα η εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, για την καταπολέμηση των στερεοτύπων.

13) Η γυναίκα της Τρίτης Ηλικίας, εκτός του ότι έχει μειωμένες συντάξεις ή καθόλου σύνταξη, πολλές φορές, υποφέρει και ψυχικά και έχει προβλήματα κατάθλιψης. Χρειάζονται οπωσδήποτε προγράμματα που να τη στηρίζουν.

14) Πρέπει νομοθετικά να διευθετηθούν τα ζητήματα που σχετίζονται με το θέμα της μονογονεϊκής μητρότητας και πατρότητας και της μονογονεϊκής οικογένειας και της προστασίας του παιδιού, όπως και το θέμα της εξασφάλισης της καταβολής της επιδικασθείσας διατροφής.

Η μονογονεϊκή οικογένεια, στην Ελλάδα, στη συντριπτική της πλειοψηφία, έχει μονογονέα τη μητέρα. Μέχρι τώρα δεν έχουμε κάποια σχετική έρευνα για να γνωρίζουμε πώς ζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες και πώς τα βγάζουν πέρα. **Δεν υπάρχει κάποια στήριξη ή κάποιο επίδομα από την Πολιτεία**, όπως συμβαίνει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Όταν γίνει από τη διαζευγμένη γυναίκα αγωγή διατροφής, επειδή ο πατέρας δεν ανταποκρίνεται στις ευθύνες του, μέχρι να βγει δικάσιμος και να ληφθεί απόφαση, με τις σημερινές συνθήκες, **περνάνε τρία ολόκληρα χρόνια.**

Σε ό,τι αφορά τη **μοριοδότηση στην εργασία ορισμένου χρόνου από το ΑΣΕΠ, κριτήριο είναι η γονική μέριμνα και όχι η επιμέλεια.** Αυτό, στην πράξη, ακυρώνει τη βοήθεια στη μητέρα μονογονέα. Ο νόμος είναι του 1983 και πρέπει να αλλάξει.

15) Να ελεγχθεί κατά πόσο η περίθαλψη είναι προσβάσιμη σε κάθε κάτοικο της χώρας, ειδικά όταν ανήκει σε ευάλωτη ομάδα, ανεξάρτητα από το εάν έχει ή όχι άδεια παραμονής στη χώρα.

- **Πρέπει ο εμβολιασμός για τον ιό HPV να αφορά όλο τον πληθυσμό των Ελλήνων και των νέων**, όχι μόνο τις γυναίκες, αλλά και τους άνδρες. Με βάση την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Φαρμάκων, το εμβόλιο αυτό πρέπει να ενταχθεί στον **Εθνικό Σχεδιασμό**, ανεξαρτήτως φύλου.

30 Μαρτίου 2017: Συνεδρίαση με θέμα «Γυναικεία Υγεία - Σεξουαλική και Αναπαραγωγική Υγεία».

Η υγεία κατέχει εξέχουσα θέση στο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η υγεία, γενικά, αλλά και γενικότερα η υγεία των γυναικών και των κοριτσιών, αποτελεί αναντικατάστατη προϋπόθεση για την επίτευξη πολλών άλλων στόχων στη ζωή.

Σύμφωνα με τους επιστήμονες, το θεμέλιο της αναπαραγωγικής υγείας τίθεται από τη γέννηση. Η σεξουαλική υγεία ξεκινάει «από την κούνια».

Σημεία που επισημάνθηκαν από τις παρευρισκόμενες ομάδες – συλλογικότητες γυναικών για το θέμα:

1) Αν και **οι γυναίκες** είναι λιγότερο πιθανό να ακολουθήσουν συμπεριφορές υψηλού κινδύνου για την υγεία τους και παρότι γενικά ζουν περισσότερο από τους άνδρες, σε όλες τις χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με μέσο όρο τα 4,5 έτη, περίπου, ζουν με **περισσότερα προβλήματα υγείας** από τους άντρες.

Ο καρκίνος του μαστού, η οστεοπόρωση και οι διατροφικές διαταραχές είναι πιο συχνές στις γυναίκες. Ασθένειες όπως η ενδομητρίωση ή ο καρκίνος του τραχήλου της μήτρας επηρεάζουν αποκλειστικά τις γυναίκες. Σε ένα πληθυσμό που γερνάει και μαστίζεται από την οικονομική κρίση, ο κίνδυνος για χρόνιες παθήσεις, όπως ο διαβήτης και τα προβλήματα ψυχικής υγείας, όπως η άνοια, η νόσος Άλτσχάιμερ και η κατάθλιψη, **αυξάνονται ιδιαίτερα μεταξύ των γυναικών**. Επίσης, επίπτωση της οικονομικής κρίσης είναι η **δραματική μείωση των γεννήσεων (υπογεννητικότητα)**.

Στον αντίποδα υπάρχει πολύ σημαντική βελτίωση. Είμαστε πολύ κοντά στους ευρωπαϊκούς όρους, όσον αφορά τη βρεφική θνησιμότητα, τη νεογνική θνησιμότητα και τη μητρική θνησιμότητα.

Η **ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου** στην καταγραφή, έρευνα, εκπαίδευση και σχεδιασμό των υπηρεσιών υγείας, θα οδηγήσει στην πληρέστερη απεικόνιση των προβλημάτων υγείας που αφορούν στις γυναίκες από την παιδική ηλικία έως και την Τρίτη Ηλικία και θα συμβάλει στην κατάλληλη δράση για αυτά, μέσα από τις κατάλληλες πολιτικές υγείας.

Προτάσεις:

- Να υπάρξει **ειδική μέριμνα για τις ομάδες γυναικών** που εκτίθενται, λόγω και των προγραμμάτων λιτότητας, σε επιπλέον κίνδυνο (γυναίκες αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών, γυναίκες θύματα έμφυλης βίας, ενδοοικογενειακής βίας, σεξουαλικής κακοποίησης, εμπορίας γυναικών, πρόσφυγες, μετανάστριες, γυναίκες με αναπηρία,

τοξικοεξαρτημένες, οροθετικές, αποφυλακισμένες, έφηβες μητέρες, γυναίκες Τρίτης Ηλικίας, γυναίκες ΡΟΜΑ, άστεγες, γυναίκες που ζουν με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας).

- **Υπηρεσίες ψυχικής υγείας να πλαισιώσουν τις υπάρχουσες γυναικολογικές και μαιευτικές κλινικές**, ώστε να καταστεί ευχερής η έγκαιρη και κατάλληλη αντιμετώπιση προβλημάτων, όπως οι επιλόχειες ψυχικές διαταραχές ή οι ψυχικές διαταραχές που συνδέονται με την κύηση, την υπογονιμότητα, τις τεχνικές υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, τον καταμήνιο κύκλο και την εμμηνόπαυση.

- Πρέπει να οργανωθεί καλύτερα **το πλαίσιο της συμβουλευτικής προς την οικογένεια**, ούτως ώστε, μέσω της κατάλληλης και επιστημονικής ενημέρωσης των γονέων, να σταματήσει ο διαχωρισμός στον τρόπο που ενημερώνουμε, αντιμετωπίζουμε και μιλάμε ως γονείς για τα **θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης** στο αγόρι και το κορίτσι.

- Μεγάλη αναγκαιότητα να ενταχθεί στο ωρολόγιο πρόγραμμα του Γυμνασίου και του Λυκείου **το μάθημα της Αγωγής Υγείας**. Πρέπει να γίνει μια **Διατομεακή Επιτροπή** ανάμεσα στο Υπουργείο Υγείας και στο Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων.

Το 50% των νεαρών κοριτσιών, τα οποία προσέρχονται στο Τμήμα Εφηβικής Γυναικολογίας του Αρεταιείου Νοσοκομείου, έχουν τη λοίμωξη των κονδυλωμάτων. Χρειάζεται **επιπλέον ενημέρωση για τους εμβολιασμούς, την αντισύλληψη και την κίνηση της επείγουσας αντισύλληψης**. Γι' αυτόν τον σκοπό, πρέπει οι πιστοποιημένοι, επίσημοι, ελληνικοί, ιατρικοί και άλλοι φορείς, όπως είναι οι ελληνικές, επιστημονικές, επίσημες, ιατρικές, γυναικολογικές, παιδικές και νεανικές εταιρείες κ.ο.κ., να δημιουργήσουν site ή τμήμα στο site τους και να ενημερώνουν υπεύθυνα για όλα αυτά τα ζητήματα μικρούς και μεγάλους.

Ακόμα, για τα ουσιαστικά αυτά ζητήματα, να γίνουν από τα αρμόδια Υπουργεία σημαντικές **καμπάνιες ενημέρωσης**.

- **Για την αντισύλληψη** το Υπουργείο εξετάζει το ενδεχόμενο να προχωρήσει σύντομα σε μια ένταξη του χαπιού της αντισύλληψης στη **θετική λίστα αποζημιούμενων φαρμάκων** και να αναλάβει, φυσικά, την ευθύνη της κάλυψής του ο ΕΟΠΥΥ και για τους ασφαλισμένους και για τους ανασφάλιστους πολίτες. Επίσης, πρέπει να δούμε πώς μπορούν νεαρά άτομα να έχουν πρόσβαση σε προφυλακτικά, το κόστος των οποίων μπορεί να φαίνεται υπέρμετρο σε νεαρές ηλικίες. Να δούμε πώς μπορούμε να **επιδοτήσουμε** τέτοια προγράμματα.

2) Να υπάρχει αντιμετώπιση της σεξουαλικής κακοποίησης στα Κέντρα Φιλοξενίας. Υπολογίζεται ότι μόνο το 10% των βιασμών φτάνει μέχρι εκεί που πρέπει να φτάσει, δηλαδή στην ποινική δίωξη. Το ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ., ως φορέας υλοποίησης, εφάρμοσε πρόγραμμα της κοινότητας, συγχρηματοδοτούμενο από το Ταμείο Ασύλου και Ένταξης Μεταναστών, του οποίου ο κύριος δικαιούχος είναι το Υπουργείο Υγείας και ξεκίνησε να καταγράφει το **πώς μπορεί να δουλεύει κανείς, όταν έχει μπροστά του ένα θύμα κακοποίησης.** Στόχος είναι η πληρέστερη αντιμετώπιση του προβλήματος. Η καταγραφή, επίσης, πρέπει να μη γίνεται και να παραμένει μόνο στα Κέντρα Προσφύγων, αλλά να επεκταθεί και στα νοσοκομεία, όπου γίνεται η Πρωτοβάθμια Περίθαλψη, αλλά και σε κάθε Τμήμα Επειγόντων Περιστατικών και σε κάθε Κέντρο Υγείας, για να μπορέσουμε να συγκεντρώσουμε τα περιστατικά, να φτιάξουμε ένα αρχείο, να δούμε ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους και τι μπορούμε να κάνουμε για να τα προλάβουμε. Θετική, βέβαια, είναι η πρόσφατη νομοθέτηση για ύπαρξη **διαπολιτισμικών μεταφραστών μέσα στα δημόσια νοσοκομεία.**

3) Απαιτείται συνολικά αλλαγή νοοτροπίας και βελτίωση της εκπαίδευσης κάθε επαγγελματία υγείας, αλλά και της ελληνικής κοινωνίας, στα θέματα τεκνοποίησης. Καταγράφεται πχ. υψηλό ποσοστό καισαρικών τομών, το οποίο ανέρχεται περίπου στο 57%, βάσει των τελευταίων στοιχείων που έχουμε πάρει από τον ΕΟΠΥΥ. Εκτός των άλλων, στην Ελλάδα, η πλειονότητα των ζευγαριών αποφασίζει να τεκνοποιήσει σε ηλικίες άνω των 35 ετών. Επίσης, λανθασμένα, πολλές γυναίκες το αποφασίζουν και το δηλώνουν από μόνες τους ότι επιθυμούν να κάνουν καισαρική τομή. Αναπόφευκτα, λοιπόν, αυξάνεται και η πιθανότητα εμφάνισης παθολογικών καταστάσεων, για τις οποίες δεν υπάρχει ουσιαστική ενημέρωση, σε γυναικείο και ανδρικό πληθυσμό, από τις μικρότερες ηλικίες.

Στο πλαίσιο, επομένως, αυτό η Ε.Μ.Γ.Ε. έχει εκδώσει **δύο έντυπα έγγραφης ενημέρωσης και συγκατάθεσης για καισαρική τομή**, με τα οποία κάθε γυναίκα ενημερώνεται εγγράφως για το λόγο πραγματοποίησης της επέμβασης, αλλά και για τους πιθανούς κινδύνους και επιπλοκές της ίδιας και του νεογνού. Το θέμα χρήζει, όμως, περαιτέρω έρευνας και διερεύνησης.

4) Οι πολιτικές υγείας σε όλο τον κόσμο δίνουν έμφαση στις υποστηρικτικές υπηρεσίες υγείας. Είναι καιρός πια και στη χώρα μας να δοθεί δύναμη και αυτοπεποίθηση στα επαγγέλματα υγείας, όπως είναι αυτά του νοσηλευτή, της μαίας, του επισκέπτη υγείας και μέσα από την εκπαίδευση να μάθουν να συνεργάζονται ως ομάδα και να μη θέλει ο ένας να «αλώσει» τον χώρο του άλλου. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό πρακτικό σημείο στη διαδικασία της εφαρμογής της Ιατρικής.

Ιδιαίτερα όσον αφορά τις Μαίες:

Κάθε γυναίκα θα πρέπει να έχει πρόσβαση σε **μαιοκεντρική παρακολούθηση**, όπως γίνεται στην Ευρώπη και σε όλον τον κόσμο, τόσο σε πρωτοβάθμιες, όσο και σε τριτοβάθμιες δομές υγείας.

Επίσης, δεν υπάρχουν στην Ελλάδα Κέντρα Φυσικού Τοκετού, ούτε χώροι με σωστές προδιαγραφές για αυτό, εκτός από μερικά ιδιωτικά κέντρα, που μπορεί να τους παρέχουν, με υψηλές προδιαγραφές. Η Ελλάδα είναι η μοναδική ευρωπαϊκή χώρα, στην οποία δεν υφίσταται **κανονιστικό πλαίσιο για τη δημιουργία Κέντρων Φυσικού Τοκετού**, για τις γυναίκες που διανύουν κυήσεις χαμηλού κινδύνου και ανέρχονται στο 45% των εγκύων.

Κάθε γυναίκα πρέπει να έχει τη δυνατότητα σήμερα να έχει ενημέρωση κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης για τα λεγόμενα **μαθήματα προετοιμασίας για γονεϊκότητα**. Πρέπει να δημιουργήσουμε τον ενημερωμένο συνοδό.

Ακόμη:

α) Δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για **κατ' οίκον φροντίδα και παροχή υπηρεσιών στην εγκυμοσύνη**, ούτε στην περίπτωση μίας επαπειλούμενης κύησης, ούτε στη λοχεία, ούτε στην περίπτωση της επιλόχειας κατάθλιψης.

β) Όσον αφορά τη **φροντίδα του νεογνού**, τα νεογνά φεύγουν από τις Μονάδες και πηγαίνουν στο σπίτι. Για την ενημέρωση των γονέων, δεν υπάρχει καμία συνέχεια από το Κράτος.

γ) Για τις **γυναίκες με προβλήματα υγείας ή και αναπηρίας**, στην όραση, την ακοή και στην κίνηση, τα πράγματα είναι τραγικά. Πρακτικά, εξαλείφονται τα δικαιώματά τους.

Οι σημαντικές αυτές ελλείψεις υπηρεσιών στους προαναφερθέντες τομείς από το Κράτος, τελικά, μπορούν να μεταφραστούν και μεταφράζονται σε **«μαιευτική βία»**.

5) Υπάρχει πρόβλημα με τα **φάρμακα – σκευάσματα** που θεωρούνται **προληπτικής χρήσης** και **δεν μπορούν να συνταγογραφηθούν**, πέρα από τα εμβόλια, γιατί είναι προληπτικά. Απαραίτητη είναι η χορήγησή τους, όμως, σε κάποιες περιπτώσεις (π.χ. της ορμονικής αντισύλληψης ή της επείγουσας αντισύλληψης κ.λπ.).

6) **Δεν γνωρίζουμε τι στατιστικά κρατάμε για την υγεία των πολιτών - γυναικών στη χώρα μας**. Δεν έχουμε, συνολικά, ως χώρα, την Εθνική Επιτροπή Δημόσιας Υγείας, που να έχει τα στατιστικά της χώρας μας, απ' όλα τα νοσοκομεία, όλα τα κέντρα υγείας, απ' όλα τα ιατρεία κ.λπ.. Αυτό πρέπει να σταματήσει. **Δεν μπορούμε έτσι να στοχεύσουμε, ως Κράτος, σε καμία καμπάνια, ουσιαστική και αποδοτική.**

7) Μερικές από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι «Γιατροί Χωρίς Σύνορα» είναι ότι **τα ραντεβού για τη διακοπή κύησης**, μέσω του οικογενειακού προγραμματισμού στα νοσοκομεία, δυστυχώς, **γίνονται πολύ αργά**. Ακόμα, υπάρχουν περιπτώσεις όπου ζητήθηκε δικαστική απόφαση ότι η εγκυμοσύνη ήταν αποτέλεσμα σεξουαλικής κακοποίησης. Θα πρέπει να δούμε μέχρι ποιο σημείο οι νομικές υπηρεσίες του νοσοκομείου θα μπορούσαν να ανακαλύψουν ποιος θα πρέπει να παρέμβει για τη διακοπή της κύησης.

8) Να δούμε και τις **«εναλλακτικές μορφές ιατρικής»**.

9) Σε ποιο σημείο βρίσκεται η Πρωτοβουλία **«10 βημάτων» για τα «Baby Friendly Hospitals»**;

10) Να δούμε και τη **γυναίκα στην εμμηνόπαυση**, όχι μόνο στην αναπαραγωγική ηλικία. Να γίνουν τμήματα συμβουλευτικά στα κρατικά νοσοκομεία γι' αυτό.

9 Ιουνίου 2017: Συνεδρίαση με θέμα «Πρόσφατες δράσεις του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (European Institute for Gender Equality) σε κράτη – μέλη της Ε.Ε.».

ΦΩΤΕΙΝΗ ΚΟΥΒΕΛΑ (Γενική Γραμματέας Ισότητας των Φύλων):

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας διατηρεί σταθερά μια πολύχρονη και αρκετά εποικοδομητική συνεργασία με το E.I.G.E., αφού και οι δύο φορείς υποστηρίζουν την πρόοδο της ισότητας των φύλων και αγωνίζονται για την αρτιότερη αντιμετώπιση των ζητημάτων που θίγουν την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Η Ελλάδα εκπροσωπείται στο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο από στελέχη της Γενικής Γραμματείας Ισότητας. Παράλληλα, η ένταξη της διάστασης του φύλου, σε όλες ανεξαιρέτως τις πολιτικές της Ε.Ε. και κατ' επέκταση στις εθνικές πολιτικές των κρατών - μελών, δεν συνιστά απλώς τον πυρήνα του έργου του E.I.G.E., αλλά και βασικό στόχο του έργου της Γενικής Γραμματείας. Η ανάγκη προώθησης των θεμάτων ισότητας και ιδίως σε περιόδους κρίσης, όπως αυτή που διανύουμε, αποτελεί κρίσιμο μέγεθος.

Επιπλέον, ιδιαίτερη σημασία έχει και η προαγωγή επιμέρους θεμάτων που άπτονται της ισότητας των φύλων, όπως η εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών, η δυνατότητα πρόσβασης σε κάθε τομέα του βίου μας, για άντρες και γυναίκες, με όρους απaráβατης ισότητας και οι δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τη θεμελιώδη αξία της ισότητας σε όλους τους πολίτες της Ε.Ε..

Πρόσφατα, για πρώτη φορά, ύστερα από πολλά χρόνια συνεργασίας (το E.I.G.E. ιδρύθηκε το 2006 και από τότε η Γενική Γραμματεία συνεργάζεται στενά μαζί του), συνδιοργανώθηκε συνέδριο, με θέμα το έργο του E.I.G.E. και την προώθηση πολλών από τα ζητήματα που αφορούν την ισότητα στην Ε.Ε.. Εκ μέρους της Γ.Γ.Ι.Φ., εκτέθηκαν στο συνέδριο οι βασικοί άξονες του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016 – 2020.

Από πλευράς Γ.Γ.Ι.Φ., συνεχίζεται με τον ίδιο αδιάπτωτο ρυθμό η παραγωγή του πολυποίκιλου έργου της και η διάχυσή του προς τις περισσότερες δυνατές κατευθύνσεις, αλλά και από το E.I.G.E. η ελληνική πλευρά αναμένει κάθε φορά επικαιροποιημένη τεχνογνωσία, εμπειρία και τα πορίσματα των σχετικών με την ισότητα των φύλων ερευνών, που κάθε τόσο διεξάγει, με στόχο την ενσωμάτωση των καλών πρακτικών και στα άλλα κράτη - μέλη. Κυρίως από ελληνικής πλευράς, θέλουμε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός να δώσει έμφαση στην οικονομική ενδυνάμωση των γυναικών, στις ευπαθείς ομάδες των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων και των γυναικών προσφύγων και στην ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών στα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά κέντρα λήψης αποφάσεων.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ

THERESE MURPHY (Επικεφαλής της Οργανικής Μονάδας των Εξωτερικών Δράσεων του E.I.G.E.):

➤ Το Ινστιτούτο ιδρύθηκε για να προωθήσει το **Gender Mainstreaming** στις δράσεις της Ε.Ε. και των κρατών - μελών. Είναι ένας όρος που περιγράφει **πώς ακριβώς μπορεί να συμπεριληφθεί η έμφυλη προοπτική** σε κάθε νομοθέτημα, κανονισμό ή κείμενο πολιτικής, **πώς λαμβάνουμε τα αποτελέσματα που θα έχει αυτό στις γυναίκες και στους άνδρες.**

➤ Το Ινστιτούτο μπορεί να βοηθήσει **online**, στον διαδικτυακό τόπο, στο τμήμα για το **Gender Mainstreaming**, κυρίως στα αγγλικά, αλλά, όπου είναι δυνατόν, σε όλες τις ενωσιακές γλώσσες. Έχουμε, λοιπόν, διαθέσει **πολλά επιγραμμικά διαδικτυακά εργαλεία, καλές πρακτικές και παραδείγματα** του πώς άλλα κράτη έχουν αντιμετωπίσει τέτοιες κοινές προκλήσεις.

Υπάρχει και μία **στατιστική βάση με δεδομένα** και αυτή αποτελεί πραγματικά μία μοναδική πηγή πληροφοριών για έμφυλα θέματα και εξετάζει και τα αποτελέσματα που έχουν αυτές οι πολιτικές επί ανδρών και γυναικών. Η επικοινωνία, επίσης, μπορεί να γίνει **μέσω e- mail ή τηλεφωνήματος.**

➤ Ο δείκτης για την ισότητα στην Ευρώπη, το 2015, έδειξε ότι βρισκόμαστε μόνο στα μισά της διαδρομής. Υπάρχει μια κλίμακα από το 1 έως το 100 και ο μέσος όρος είναι περίπου το **52. Την ίδια εποχή, η Ελλάδα σημείωσε τον αριθμό 38, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει 62% διαφορά και κενό μεταξύ ανδρών και γυναικών, όσον αφορά τα αποτελέσματα σε σχέση με την ισότητα στην κοινωνία.**

➤ Οι τομείς που ενδιαφέρουν είναι η **παιδεία**, η πρόσβαση στην **εργασία** και στις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν στην εργασία, η πρόσβαση στην **υγεία** και η **χρήση του χρόνου**, διότι στον χρόνο και την **εξουσία** βρίσκεται το μεγαλύτερο κενό μεταξύ ανδρών και γυναικών. Επίσης, όσον αφορά και την πρόσβαση **στα χρήματα και τους πόρους**, αυτό είναι βαθύ πρόβλημα για όλη την Ευρώπη, όχι μόνο για την Ελλάδα, διότι **σημαίνει ότι για πάνω από το 50% του πληθυσμού υπάρχει ταλέντο αναξιοποίητο.** Υπάρχουν κρυμμένες δεξιότητες, που δεν χρησιμοποιούνται για να βελτιώσουν την κοινωνία και αυτό είναι κάτι που το κάνει το Ινστιτούτο, για να αυξήσει τη συνειδητοποίηση και για να καταστήσει την κατάσταση πιο ισότιμη.

- Βεβαίως, το μεγαλύτερο φράγμα είναι αυτό των **στερεοτύπων**, των ρόλων των δύο φύλων. **Ο ρόλος του ατόμου στην κοινωνία βασίζεται στις επιλογές που έγιναν για το ίδιο, τη στιγμή που γεννήθηκε και εφεξής και αυτό είναι δύσκολο να αλλάξει.**

- Το EIGE, επίσης, εργάζεται για να καταπολεμήσει **τη βία και ειδικά τη βία κατά των γυναικών, φαινόμενο που οξύνθηκε από την πρόσφατη οικονομική και πολιτική κρίση που πλήττει την Ευρώπη**. Σε αυτόν τον τομέα, πραγματικά, το EIGE υποστηρίχθηκε πάρα πολύ από τις Ελληνικές Αρχές. Στις αρχές Απριλίου υπήρξε συνεργασία ως προς τη βελτίωση της διοικητικής συλλογής δεδομένων με το Δικαστικό Σώμα και την Αστυνομία. Υπάρχει συνεργασία με την ΕΛ.ΣΤΑΤ., με όσους, επίσης, συλλέγουν και στατιστικά στοιχεία για ποινικά αδικήματα, την Αστυνομία και τη Δικαιοσύνη.

Προσπαθούμε να δούμε **πόσο αποτελεσματικές είναι οι πολιτικές καταπολέμησης της βίας** εναντίον των γυναικών και κάθε κράτος έχει εδώ ένα ρόλο να παίξει.

- Ένας άλλος τομέας, στον οποίο προσφάτως υποστήριξε το Ινστιτούτο την Ελλάδα, είναι οι εργασίες που γίνονται για **να καταπολεμήσουμε τον ακρωτηριασμό των γυναικείων οργάνων**, διότι, λόγω της μετανάστευσης, λόγω των ατόμων που μεταναστεύουν στην Ευρώπη, αυξάνονται αυτές οι πρακτικές. Αυτό είναι ένα φαινόμενο που πλέον αντιμετωπίζουν τα κράτη - μέλη, κάτι που δεν συνέβαινε στο παρελθόν. Οπότε, έγινε μια επιπρόσθετη μελέτη σε έξι κράτη - μέλη, στην Ελλάδα, στην Κύπρο, στην Ιταλία, στη Μάλτα και στο Βέλγιο. Σε περίπου δύο χρόνια, η EUROSTAT θα έχει ολοκληρώσει τη μεθοδολογία έρευνας, για να δει **τις τάσεις επιπολασμού**.

Το 2019 θα ζητηθεί από την Ελλάδα να κάνει την ίδια έρευνα. Εν μέρει, θα την υποστηρίξει η EUROSTAT και πραγματικά πρέπει να γίνουν όλα εντός χρονοδιαγράμματος.

- Όσον αφορά τη **διάδοση της ενδοοικογενειακής βίας και της βίας κατά των γυναικών**, είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν ποσοτικά και αριθμητικά στοιχεία, διότι υπάρχουν περιστατικά βίας που καταγράφει η Αστυνομία, αλλά δεν φτάνουν όλα αυτά στα στατιστικά στοιχεία. Για να υπολογίσουμε τι συμβαίνει πραγματικά, χρειαζόμαστε όσο το δυνατόν περισσότερα δεδομένα. Αυτός είναι ένας σημαντικός ρόλος για αυτήν την Επιτροπή.

- Ένας άλλος τομέας, που εξετάζει η Επιτροπή, είναι **τα οφέλη ισότητας των δύο φύλων**, τι επιπτώσεις θα υπάρξουν αν ληφθούν κάποια μέτρα, όπως η αύξηση του αριθμού των γυναικών στις σπουδές π.χ. Μαθηματικών, εάν αυξηθούν οι θέσεις των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, εάν τους δοθούν περισσότερες υποδομές για τη φροντίδα της οικογένειας.

Πρόκειται για πολύ βαθιές επιπτώσεις. Αν κάνουμε ένα εγχείρημα χαρτογράφησης, από το 2017 έως το 2020, **μπορεί να υπάρξει μια σημαντική**

αύξηση στο Α.Ε.Π., πάνω από 10% και πάνω από δέκα εκατομμύρια διαθέσιμες θέσεις εργασίας, μέσω αυτών των δράσεων.

- Υπάρχει, επίσης, μια μελέτη σε σχέση με τις προκλήσεις της παιδείας, με τα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών - μελών της Ε.Ε., σε σχέση, πάντα, με τα δύο φύλα, η οποία σχεδόν ολοκληρώνεται. Διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν προκλήσεις για όλα τα κράτη - μέλη, όσον αφορά **την εκπαίδευση των αγοριών και των κοριτσιών, των νέων ανδρών και γυναικών**. Βέβαια, το πρώτο θέμα είναι τα έμφυλα στερεότυπα, τι περιμένουν οι κοινωνίες από τον καθένα και την καθεμιά, τι ευκαιρίες ανοίγονται για τα αγόρια και τα κορίτσια στην αγορά εργασίας.

- **Η βία στο χώρο της παιδείας είναι πολύ μεγαλύτερη** απ' ό,τι οποιοσδήποτε μπορεί να φανταστεί και αυτό θα πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα. Θα πρέπει να υπάρξει εκπαίδευση των δασκάλων σχετικά με το πώς πρέπει να αντιμετωπίζουν τέτοια θέματα μεταξύ των φύλων. Επίσης, να δούμε τι γίνεται με **τον διαχωρισμό στην παιδεία**. Υπάρχουν σχολεία όπου πηγαίνουν μόνο αγόρια ή μόνο κορίτσια και μετά υπάρχει και **το θέμα της ένταξης προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα**, τη στιγμή, μάλιστα, που δεν μιλούν τη γλώσσα της χώρας αυτής. Είναι τεράστια η πρόκληση. Για όλες τις προκλήσεις, το EIGE θα συντάξει **συστάσεις προς τα κράτη - μέλη, με κατευθυντήριες γραμμές**.

13 Ιουλίου 2017: Συνεδρίαση με θέμα «Στερεότυπα των φύλων και σεξιστικός λόγος στα Μ.Μ.Ε.».

ΒΑΛΙΑ ΚΑΪΜΑΚΗ (Συνεργάτιδα του Υπουργού Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, κ. Νίκου Παππά):

(...) Ο **σεξιστικός λόγος** είναι πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της ρητορικής του μίσους. Στη διεθνή βιβλιογραφία αναφέρεται σχεδόν παντού ως «sexist hate speech», δηλαδή **σεξιστική ρητορική μίσους**. Αυτό, από την πλευρά των γυναικών, έχει πλεονεκτήματα, γιατί **η ρητορική μίσους προστατεύεται πολύ καλύτερα από τις εθνικές νομοθεσίες παντού στην Ευρώπη**.

Ως προς το διαδίκτυο, υπάρχουν συγκεκριμένες ομάδες γυναικών, οι οποίες είναι πολύ πιο ευάλωτες από ό,τι ήταν πριν: οι γυναίκες πολιτικοί, οι γυναίκες δημοσιογράφοι, οι γυναίκες bloggers, οι γυναίκες υπερασπιστές ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι ηθοποιοί και γενικά οι γνωστές κυρίες, αλλά και οι γνωστές φεμινίστριες.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΛΟΥΚΙΔΟΥ (Στέλεχος του Τμήματος Σχεδιασμού και Τεκμηρίωσης Πολιτικών Ισότητας των Φύλων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων):

(...) Στις **διαφημίσεις** η βία ενάντια στις γυναίκες έχει, συχνά, φυσικοποιηθεί. Παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα φυσικής ανδρικής έκφρασης. **Η προώθηση και η εδραίωση στερεοτυπικών αντιλήψεων** περί θηλυκότητας, αντιλήψεων που τελικά κατασκευάζουν ένα μοναδικό γυναικείο πρότυπο, βασισμένο στην υποτιθέμενη «φυσική αποστολή» της γυναίκας, αποκλειστικά ως μητέρας και συζύγου, υπονομεύει τις προσπάθειες χειραφέτησης, αυτονομίας, ανάδειξης στη δημόσια σφαίρα, ενασχόλησης με τα κοινά, συμμετοχής στα κέντρα λήψης αποφάσεων, στην εργασία και ούτω καθεξής.

Στο πλαίσιο αυτό, η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων:

- έχει ήδη χρηματοδοτήσει το Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, για τη σύνταξη Οδηγού Καταπολέμησης των Διακρίσεων λόγω Φύλου στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, στο πλαίσιο της κατηγορίας «ΠΡΑΞΙΣ 3,2,1».

- Επιπλέον, συμμετέχει ως φορέας στο Συμβούλιο Κοινωνικού Ελέγχου στην ΕΡΤ Αττικής, από τη σύστασή του μέχρι σήμερα, όπου συντονίζει την Επιτροπή «Διακρίσεις, Ισότητα Φύλων και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου».

- Στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2016 – 2020, η εξάλειψη των προκαταλήψεων και η προαγωγή της ισότητας μέσω των Μέσων

Μαζικής Επικοινωνίας περιέχονται ως ξεχωριστή θεματική στην κατηγορία «Εκπαίδευση, Κατάρτιση, Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, Πολιτισμός και Αθλητισμός».

➤ **Λοιπές δράσεις (κάποιες από αυτές περιέχονται και στο νομοσχέδιο για την ουσιαστική ισότητα των φύλων, το οποίο αναμένεται προς ψήφιση στη Βουλή):**

- Η πρώτη δράση είναι η **λήψη μέτρων και νομοθετικών ρυθμίσεων, ώστε οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων να επιδιώκουν την ανάπτυξη σχέσεων με τις ενώσεις προσώπων και τα νομικά πρόσωπα που προωθούν την ισότητα των φύλων.**

- Η δεύτερη δράση είναι η **πρόταση για την κατάρτιση ενός Κώδικα Δεοντολογίας** (σύμφωνα με τον Οδηγό για την Καταπολέμηση των Διακρίσεων).

- Τρίτη δράση είναι η **θέσπιση κινήτρων** για την ανάδειξη, ενθάρρυνση και διευκόλυνση μεγαλύτερου αριθμού γυναικών στα **κέντρα λήψης αποφάσεων των Μέσων** και ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στο **Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, στην ΕΣΗΕΑ και τα θεσμικά συλλογικά όργανα** των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας.

- Τετάρτη δράση είναι η **συμπερίληψη ειδικού κεφαλαίου στην Έκθεση Πεπραγμένων του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης**, σχετικά με την παρακολούθηση της εφαρμογής των ρυθμίσεων του νομοθετικού πλαισίου και των σχετικών οδηγιών και συστάσεων.

- Ως πέμπτη δράση προτείνουμε τη **διεξαγωγή έρευνας** σχετικά με τον τρόπο μεταχείρισης και προβολής των γυναικών από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

- Επίσης, **προτείνουμε προγράμματα** για την προβολή γυναικείων θεμάτων μέσα από το φεμινιστικό πρίσμα και για θέματα όπως: σεξισμός, «κουλτούρα του βιασμού» και διακρίσεις.

- Επόμενη δράση είναι η **στήριξη και η ενίσχυση των νομοθετικών ρυθμίσεων και θεσμικών παρεμβάσεων** για κάθε είδους εκπομπές, οπτικοακουστικές ανακοινώσεις ή μηνύματα, που προβάλλουν συμπεριφορές, οι οποίες συνιστούν εκδήλωση άνισης μεταχείρισης λόγω φύλου. Εδώ προτείνεται, επίσης, η **κυρωτική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης**, σύμφωνα με τον νόμο 2328 του 2001.

- Περαιτέρω, είναι αναγκαία η **ευαισθητοποίηση και επιμόρφωση των επαγγελματιών** των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και η **κατάρτιση των δημοσιογράφων** σε χρήση αντισεξιστικών πρακτικών.

- Προτείνουμε, επίσης, μια σειρά από δράσεις για την **προβολή γυναικών δημιουργών**, για την ανάδειξη του έμφυλου βλέμματος και των σύγχρονων προβλημάτων των γυναικών, καθώς και τη **θέσπιση βραβείων** ως προς την προβολή ζητημάτων ισότητας και σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

ΟΛΓΑ ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (Ειδική Επιστήμονας - Νομικός του ΕΣΡ):

Η Τηλεόραση, ως φορέας (...), αποκτά καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση προτύπων και στερεοτύπων. Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης ασκεί τον άμεσο έλεγχο του Κράτους, δυνάμει του άρθρου 15 παρ. 2 του Συντάγματος, επί της Ραδιοτηλεόρασης, που έχει ως στόχο, μεταξύ άλλων, και τον σεβασμό της αξίας του ανθρώπου (...) και ειδικότερα της προσωπικότητας, της τιμής, της υπόληψης κάποιου προσώπου. Στο πλαίσιο του ελέγχου που ασκεί, δύναται να επιβάλει διοικητικές κυρώσεις στους ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς, κατά τη μετάδοση ραδιοτηλεοπτικού προγράμματος, με δυσμενείς διακρίσεις, πρόκληση μίσους, σεξιστική συμπεριφορά κ.λπ..

Ήδη έχουν συγκροτηθεί σχετικές ομάδες εργασίας, για την τροποποίηση και επικαιροποίηση των κωδίκων δεοντολογίας.

ΡΕΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ (Ειδική Επιστήμονας – Νομικός του Ε.Σ.Ρ.):

Η ιδιωτική Τηλεόραση δεν έχει υπάρξει πολύ προσεκτική. Οι ιδιωτικοί σταθμοί έκαναν, όλα αυτά τα χρόνια της παρουσίας τους, αρκετά ευρεία ερμηνεία των διατάξεων της ραδιοτηλεοπτικής νομοθεσίας, γεγονός που οδήγησε το Ε.Σ.Ρ. στο να αναθέσει σε επιστήμονες τη σύνταξη μελετών, σχετικά με το τι επιτρέπεται να μεταδίδεται στο μεταμεσονύχτιο πρόγραμμα (αν η σήμανση 5ης κατηγορίας, δηλαδή το «κατάλληλο μόνο για ενήλικες», επιτρέπει μετάδοση πορνογραφικών σκηνών και χρήση απρεπών εκφράσεων και ποια είναι τα όρια της σατιρικής εκπομπής).

Για τις ραδιοφωνικές εκπομπές, γενικά, έχουν επιβληθεί λιγότερες κυρώσεις και όχι υψηλά χρηματικά πρόστιμα.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΥΚΟΒΑΡΔΗ (Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη – Κύκλος Ίσης Μεταχείρισης):

Τα Μ.Μ.Ε. ως εργασιακό χώρο:

- Στην παρουσίαση ειδήσεων υπάρχει μια εκπροσώπηση κατά 52% γυναικών, η οποία, ωστόσο, περιορίζεται κυρίως σε αυτό. Στην ανάθεση, όμως, καθηκόντων μεγαλύτερης σπουδαιότητας, όπως είναι η αρχισυνταξία και η παραγωγή, δεν φαίνεται να εκπροσωπείται το γυναικείο φύλο, στο βαθμό που θα έπρεπε ή θα ήταν αναμενόμενο να εκπροσωπείται.

- Επίσης, υπάρχουν σοβαρές δυσχέρειες στην εναρμόνιση της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, καθώς τα ωράρια εργασίας στο χώρο είναι ιδιαίτερα απαιτητικά και πολλές γυναίκες αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην άσκηση των καθηκόντων τους.

- Για να μιλήσουμε ανοικτά, η **παρενόχληση**, είτε πρόκειται για σεξουαλική παρενόχληση, είτε για εν γένει παρενόχληση, είναι ένα πεδίο που εμφανίζεται πολύ έντονα, χωρίς, ωστόσο, αυτό να καταγγέλλεται με μεγάλη ευχέρεια. Είναι κάτι στο οποίο **θα πρέπει να εστιάσουμε, προκειμένου να αντιμετωπιστεί με πιο αποτελεσματικό τρόπο αυτό το σκέλος, που εξακολουθεί να παραμένει κρυφό και μη ορατό σε όλους μας.**

- **Το χάσμα των αμοιβών**, επίσης, είναι εκεί.

Τα Μ.Μ.Ε. και η εργασιακή θέση της γυναίκας σε αυτά θα μπορούσε να προσφερθεί ως **ένα εξαιρετικό παράδειγμα, που θα καταπολεμήσει στερεότυπα** και θα διαμορφώσει άλλα πρότυπα προσέγγισης. Οφείλουμε να εστιάσουμε σε αυτόν τον χώρο. Φορείς, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, θα μπορούσαν να έχουν μια παρέμβαση στα ζητήματα αυτά.

ΕΛΕΝΗ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ (Ταμίας της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ενώσεων Συντακτών):

- Βιώνουμε τη **μεγαλύτερη κρίση στον Ελληνικό Τύπο και τα ΜΜΕ των τελευταίων 60 χρόνων**. Τα πρώτα θύματα αυτής της κρίσης ήταν οι γυναίκες δημοσιογράφοι, που καταγράφουν ποσοστό ανεργίας μεγαλύτερο από 50% και ιδιαίτερα δε στον Περιοδικό Τύπο, όπου το ποσοστό ξεπερνά κάθε αριθμητική περιγραφή.

- Πολύ σπάνια οι γυναίκες δημοσιογράφοι φτάνουν σε **διευθυντικές θέσεις**. Πολύ μικρός αριθμός γυναικών ξεπερνούν τα κατώτερα και μέσα επίπεδα επαγγελματικών βαθμίδων.

- Υπάρχουν **μεγάλες μισθολογικές αποκλίσεις**, όταν ο πολύ μικρός αριθμός γυναικών φτάνει στις υψηλότερες επαγγελματικές βαθμίδες. Αυτό είναι ένα ζήτημα που πρέπει να απασχολήσει τους νομοθέτες και να αντιμετωπιστεί ανάλογα.

ΦΑΝΗ ΠΕΤΡΑΛΙΑ (Μέλος του Μορφωτικού Ιδρύματος της Ένωσης Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών):

- Στην **Ε.Σ.Η.Ε.Α.** τα μέλη - γυναίκες είναι περισσότερες από τους άντρες. (Μας ξεπερνάει η Ρωσία, όπου το 85% είναι γυναίκες στην Ένωση Ρώσων Δημοσιογράφων).

- Έχει δημιουργηθεί **Παρατηρητήριο για τον Ρατσισμό και την Ξενοφοβία** στο Μορφωτικό Ίδρυμα της Ε.Σ.Η.Ε.Α.. Διοργανώνονται μικρές συναντήσεις και μεγάλα συνέδρια, καθώς και ένα διεθνές. Γίνονται εκδόσεις και συνεργασίες σε έρευνες με πανεπιστημιακούς. Καταγράφονται και καταγγέλλονται στη διεθνή δημοσιογραφική κοινότητα ρατσιστικές και φασιστικές πρακτικές εναντίον δημοσιογράφων, εναντίον

γυναικών, εναντίον μεταναστών, ανθρώπων με διαφορετικό σεξουαλικό ή θρησκευτικό προσανατολισμό κ.λπ., με κορυφαίο όλων τη διαχείριση που έγινε πριν από λίγα χρόνια, με την παρουσίαση των οροθετικών γυναικών, σημείο αναφοράς και ντροπή παντοτινή για τη χώρα μας.

ΜΑΡΙΑ ΓΚΑΣΟΥΚΑ (Αναπλ. Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αιγαίου - Πρόεδρος της Επιτροπής «Αιγαίο 50:50 - Ισόρροπη Συμμετοχή» - Πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής του Παρατηρητηρίου Ισότητας Κύπρου):

- Ο Πρωθυπουργός έχει ήδη δεσμευθεί για το **νομοσχέδιο για την ουσιαστική ισότητα**. Στο νομοσχέδιο μπαίνουν όλα αυτά τα ζητήματα. Θα πρέπει, πραγματικά, ξεπερνώντας τυχόν επιφυλάξεις, διαφορετικές ιδεολογίες και τα λοιπά, να στηρίξουμε πολλά από τα πράγματα που περιλαμβάνει αυτό το νομοσχέδιο.
- Μπαίνει το **ζήτημα του κέρδους**, όταν μιλάμε για τη σχέση φύλου και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.
- Χρειάζεται μια **διαρκής διαβούλευση** και, κυρίως, χρειάζονται **δομές, που θα μπορούν πραγματικά να προστατεύσουν**.

ΜΑΡΙΑΝΝΑ ΨΥΛΛΑ (Πρόεδρος του Τμήματος Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου):

Τα **στερεότυπα**, τα οποία διαμορφώνουν τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, συνιστούν μια πραγματικότητα, που αξίζει τον κόπο να διερευνηθεί. Υπάρχει μια συνεχής κατασκευή, η οποία περνάει μέσα στις συνειδήσεις σαν κάτι το αυτονόητο. Αυτή είναι η έννοια της **«συμβολικής βίας»**.

Σε αυτήν την κατεύθυνση, χρειάζεται η **συνεχής επιμόρφωση και η συνεχής δραστηριοποίηση**, τόσο των επαγγελματιών δημοσιογράφων γυναικών, αλλά και των ανδρών, διότι το θέμα είναι οι σχέσεις των φύλων (άνδρας - γυναίκα). Μόνο με τη **συνεισφορά και τη συνεργασία των δύο φύλων** μπορούμε να πετύχουμε καλύτερα αποτελέσματα.

ΜΑΡΙΑ ΚΟΜΝΗΝΟΥ (Τακτική Καθηγήτρια του Τμήματος Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε. του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών):

Έχοντας την επιμέλεια και τον σχεδιασμό της έρευνας **«Δημόσια Σφαίρα σε Κρίση»**, που μελετά πώς παραβιάζεται η δεοντολογία στα ΜΜΕ από την υπογραφή του Μνημονίου μέχρι σήμερα, τονίζει ότι τα στερεότυπα και η επικινδυνότητά τους βρίσκονται σε μια περιρρέουσα ατμόσφαιρα κατά την περίοδο της κρίσης. Αυτό χρήζει ειδικής μελέτης.

Παραδείγματα:

- Η δημοσιοποίηση των δεδομένων των οροθετικών γυναικών στη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του 2012.
- Η περίπτωση της **κάλυψης της δίκης της Χρυσής Αυγής**, όπου υπάρχει ένας συγκεκριμένος τρόπος που επιτίθενται στη μητέρα του Παύλου Φύσσα.
- Ο τρόπος με τον οποίο το «Πρώτο Θέμα» παρουσίασε τη Χρυσή Αυγή και εκεί η έννοια του φύλου είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα. Στην πρώτη φάση, ο «light» φασισμός συνδυάστηκε και με όμορφα κορίτσια (ο Κασιδιάρης στο ένα χέρι κρατά τη Μις Τουρισμός και στο άλλο έχει τη σβάστικα και κάποια κορίτσια της Χρυσής Αυγής, που δεν κοιτούν αριστερά).
- Το θέμα της παρουσίασης των μεταναστών – γυναικών μεταναστριών.

ΛΑΟΥΡΑ - ΜΑΡΙΑ ΑΛΙΜΠΡΑΝΤΗ (Α΄ Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας):

Τα στερεότυπα αποτελούν τη βαθύτερη αιτία των διακρίσεων και των ανισοτήτων σε βάρος των γυναικών, που επιμένουν ακόμα στην κοινωνία μας. Τα στερεότυπα, επίσης, προβάλλουν **σχέσεις εξουσίας**.

Σε διεθνές επίπεδο, έχει διαπιστωθεί ότι όλες οι μορφές και οι τύποι επικοινωνίας εξακολουθούν να προβάλλουν **στερεότυπες κοινωνικές αναπαραστάσεις**, εικόνες και πρότυπα, για τις κατάλληλες, κατά φύλο, συμπεριφορές. Παρατηρείται δε **αυξανόμενη παρουσίαση σεξουαλικοποιημένων εικόνων** στη διαφήμιση και στα ΜΜΕ και γίνεται **συστηματική χρήση του γυναικείου σώματος** για την προώθηση προϊόντων.

Πρέπει να υπάρξουν σοβαρές αντιμετώπισεις και αντίστοιχες **θεσμικές ρυθμίσεις και παρεμβάσεις από την Πολιτεία**.

Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας υλοποίησε ένα **Σχέδιο Δράσης**, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων κατά την περίοδο 2013-2015, με τίτλο «Συμβολή στην καταπολέμηση των στερεότυπων λόγω φύλου, όπως παρουσιάζονται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης».

Το βασικότερο παραδοτέο της δράσης ήταν η συγγραφή ενός **Οδηγού Καταπολέμησης των Διακρίσεων λόγω Φύλου**. Ειδικότερα, ως **στόχους**, ο Οδηγός είχε την πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών του Έντυπου και Ηλεκτρονικού Τύπου, για τον ρόλο και τις δράσεις των διεθνών και περιφερειακών θεσμών, οργανισμών και εθνικών φορέων πολιτικών ισότητας, όπως της CEDAW, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και ειδικότερα της Επιτροπής FEMM, των δράσεων που έχουν γίνει σε εθνικό επίπεδο, της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, του Κ.Ε.Θ.Ι., του Ε.Σ.Ρ. κ.λπ..

Ακόμα, ως στόχο είχε την ενημέρωση και πληροφόρηση για το θεσμικό πλαίσιο που υπάρχει και τις παρεμβάσεις και τις καλές πρακτικές που έχουν εφαρμοστεί, τόσο σε διεθνές, όσο και σε εθνικά επίπεδα. Επίσης, ο Οδηγός περιλαμβάνει και προτάσεις πολιτικής, για μια εθνική πολιτική καταπολέμησης των στερεοτύπων.

Θα πρέπει να υπάρξει ένας συντονισμός και μια **ενίσχυση του δημόσιου διαλόγου** για τα θέματα προώθησης της ισότητας.

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΛΟΓΙΑΔΟΥ (Αντιπρόεδρος του Πανελλαδικού Δ.Σ. της Ένωσης Γυναικών Ελλάδας):

- **Οι γυναίκες, κατά κανόνα, απουσιάζουν από τις πολιτικές εκπομπές, σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας, οικονομικών αναλύσεων και προβλέψεων.** Έτσι, δεν προβάλλεται η ιστορική τους εξέλιξη, οι γνώσεις και οι δυνατότητές τους, οι αρχές, η συνέπεια, η αγωνιστικότητά τους, ώστε να παραμεριστούν οι προκαταλήψεις και να κερδίσουν τη θέση που τους ανήκει.

- Πρέπει το γυναικείο κίνημα να «εκπορθήσει» τα ΜΜΕ και να συνδεθεί με αυτά με μόνιμο τρόπο. **Οι κρατικές και δημοτικές συχνότητες να παρέχουν** μια συγκεκριμένη ημέρα και ώρα της εβδομάδας σε **χρόνο ακροαματικότητας**, ώστε να δοθεί βήμα στις γυναικείες οργανώσεις.

- Να καθιερωθούν **εκπομπές παρουσίασης καταξιωμένων γυναικών, εντός και εκτός της χώρας**, στους τομείς της έρευνας, της σύγχρονης τεχνολογίας, της ιατρικής, της αστροναυτικής. Θα αποτελέσουν για τις νέες παραδείγματα προς μίμηση.

- **Το αρμόδιο Υπουργείο πρέπει να καταρτίσει Κώδικα Δεοντολογίας, σε συνεργασία με το γυναικείο κίνημα**, έναν Κώδικα που θα υποχρεώνει την τήρηση σε όλα τα κανάλια, δημόσια και ιδιωτικά, εθνικής και τοπικής εμβέλειας. (Σε αυτό το σημείο διατυπώθηκε διαφωνία από την κυρία Βάλια Καϊμάκη, συνεργάτιδα του Υπουργού Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, κ. Νίκου Παππά, η οποία είπε ότι το Υπουργείο μπορεί μόνο να συντονίσει μια τέτοια προσπάθεια και ότι είναι αντιδεοντολογικό να καταρτίσει το ίδιο έναν τέτοιο Κώδικα).

- **Τα παιδικά έντυπα και οι εκπομπές θα πρέπει να αναμορφωθούν.** Να σταματήσει η ωραιοποίηση και η εξοικείωση της βίας και να παρουσιάζουν μια άλλη αντίληψη για τις σχέσεις των δύο φύλων. Να αλλάξει η εικόνα της γυναίκας - μητέρας στην οικογένεια, να πάψει η απαξίωσή της, να γίνει συνείδηση στις νέες γενιές ότι πρέπει πρώτα να αντιμετωπίζουν το άτομο σαν αυτό που είναι, ως άνθρωπο και μετά ως άνδρα ή γυναίκα.

- Απαιτείται θεσμοθέτηση της **επιμόρφωσης των εργαζομένων των ΜΜΕ**, για να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα ισότητας.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ – ΠΑΠΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ (Αντιπρόεδρος του Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών):

Χρειάζεται **εκπαίδευση**, τόσο σε εκείνους που γράφουν και παρουσιάζουν τα θέματα, που είναι οι **δημοσιογράφοι**, όσο και σε εκείνους που διαβάζουν και βλέπουν, δηλαδή στους **πολίτες**.

Χρειάζεται **τεράστια προσπάθεια και εκπαίδευση**, για να καταφέρουμε να ανατρέψουμε όλα αυτά τα στερεότυπα, να αντιμετωπίσουμε τον κάθε άνθρωπο σαν αυτό που πραγματικά είναι, δηλαδή ως άνθρωπο πρώτα και μετά ως άνδρα ή γυναίκα. Είναι κάτι που το χρωστάμε στα παιδιά μας, κορίτσια και αγόρια.

ΕΙΡΗΝΗ ΑΓΑΘΟΠΟΥΛΟΥ (Πρόεδρος του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας):

Το Κ.Ε.Θ.Ι., αυτήν την περίοδο, υλοποιεί ένα έργο, με θέμα **«Πρόληψη και καταπολέμηση του σεξισμού και των διακρίσεων σε θέματα ταυτότητας φύλου»**. Αυτό το έργο εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα **«Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014 – 2020»** του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς και θα έχει διάρκεια 26 μήνες. Είναι το πρώτο έργο που υλοποιεί δημόσιος φορέας, το οποίο εντάσσει και τις **διακρίσεις βάσει ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού** στο περιεχόμενό του.

Ο στόχος του είναι, αφενός, η **ερευνητική προσέγγιση** του ζητήματος του σεξισμού και της ταυτότητας φύλου και, αφετέρου, η **υλοποίηση επιμορφωτικών παρεμβάσεων** σε σχετικούς φορείς, για την καταπολέμηση των διακρίσεων που συνδέονται με την ταυτότητα φύλου και τον σεξουαλικό προσανατολισμό.

Οι βασικοί άξονες της έρευνας αφορούν:

- Τις **κοινωνικές τάσεις και διακρίσεις κατά ΛΟΑΤΚΙ ατόμων**, τον εκφοβισμό και τις επιπτώσεις στα άτομα αυτά.

Στόχος είναι, με βάση τα αποτελέσματα της δευτερογενούς έρευνας και των ομάδων εστιασμένης συζήτησης με τους φορείς, να σχεδιαστεί υλικό για την **ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και την υποστήριξη ατόμων** που υφίστανται διακρίσεις λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού.

Ειδικότερα, προβλέπεται η **εκπόνηση Οδηγού Ευαισθητοποίησης** για την πρόληψη και αντιμετώπιση του εκφοβισμού για θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου.

- Η δεύτερη έρευνα, πάλι στο πλαίσιο του έργου αυτού, αφορά τη **διερεύνηση της στάσης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης σε ζητήματα σεξισμού και έμφυλων διακρίσεων**, η οποία έρευνα συμπεριλαμβάνεται και στο **Εθνικό Σχέδιο Δράσης** για την Ισότητα των Φύλων της Γενικής Γραμματείας Ισότητας.

Ο σκοπός της είναι η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα έντυπα, ραδιοτηλεοπτικά και ηλεκτρονικά μέσα, αναπαράγουν ή και διαιωνίζουν έμφυλα στερεότυπα και σεξιστικές συμπεριφορές.

Έχει δοθεί έμφαση στην ενημέρωση και την **απεικόνιση των γυναικών που δραστηριοποιούνται στο χώρο της πολιτικής.**

Οι χρονικές περιόδους είναι η προεκλογική περίοδος Μαΐου - Ιουνίου του 2012, το δίμηνο Οκτωβρίου - Νοεμβρίου του 2013, που, στην ουσία, είναι μια ουδέτερη πολιτική περίοδος και είναι και το δίμηνο Φεβρουαρίου - Μαρτίου του 2015, αμέσως μετά τις εκλογές του Ιανουαρίου του 2015.

Αξίζει να αναφερθούν μερικές τάσεις, που έγιναν ιδιαίτερα εμφανείς κατά τη συλλογή των δεδομένων:

- Στις προεκλογικές και μετεκλογικές περιόδους, τα ΜΜΕ ασχολούνται ιδιαίτερα με τις γυναίκες. Ο **σεξιστικός λόγος είναι παρών**, άλλοτε εμφανώς και άλλοτε με έμμεσο τρόπο.

- Στις **πολιτικά ουδέτερες περιόδους, από την άλλη, οι γυναίκες στην πολιτική σχεδόν απουσιάζουν από τα ΜΜΕ.**

- Πολλές φορές θέματα που είναι **σαφώς έμφυλα δεν παρουσιάζονται ως τέτοια.**

- **Οι γυναίκες πολιτικοί, πολύ συχνά, διακωμωδούνται μέσω της χρήσης εικόνων, συχνά προσβλητικών ή και υποτιμητικών για αυτές.** Το χιούμορ συχνά επιστρατεύεται για το σχολιασμό γυναικών με σεξιστικό τρόπο και, επίσης, σε συγγενείς πολιτικών ή γυναικών πολιτικών.

- Συχνά δίνεται έμφαση σε **σχόλια της εξωτερικής εμφάνισης των γυναικών** και συχνά συγκρίνονται με άλλες γυναίκες από διαφορετικά Κόμματα.

Αναμένονται με ενδιαφέρον και τα συνολικά αποτελέσματα, εφόσον η έρευνα βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη.

Μετά το πέρας της έρευνας, θα δημιουργηθεί **Οδηγός για τα ΜΜΕ**, ώστε να αποφεύγεται ο σεξιστικός λόγος από δημοσιογράφους και εργαζόμενους των ΜΜΕ και να υπάρχει και ο στόχος για την **καταγραφή προτάσεων για θεσμικές παρεμβάσεις.**

Από το κείμενο που απέστειλε η κυρία ΣΙΣΣΥ ΒΩΒΟΥ, (Πρόεδρος του Σωματίου Γυναικείων Δικαιωμάτων «ΤΟ ΜΩΒ»):

Το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο είναι ανύπαρκτο, δεν παίρνει μέτρα τιμωρίας για υποτιμητική συμπεριφορά απέναντι στις γυναίκες, είναι άφαντο, δεν κάλεσε ποτέ τις γυναικείες οργανώσεις να του πουν τη γνώμη τους. (Αν και να

παραδεχτούμε ότι στον τομέα αυτό η δημόσια Τηλεόραση, πριν κλείσει και μετά το άνοιγμά της, ήταν και είναι σε πολύ καλύτερη κατάσταση από τα ιδιωτικά μέσα).

Αν η Πολιτεία ενίσχυε και προκήρυσσε **έρευνες για την ορατότητα των γυναικών στα Μίντια**, το ποσοστό τους, τις θέσεις που κατέχουν, τον λόγο που εκπέμπεται από τις γυναίκες και για τις γυναίκες και αρκετά άλλα, θα μπορούσαν ίσως να γίνουν κάποια βήματα, όπως βλέπουμε σε πολλές χώρες της Ευρώπης και εκτός αυτής.

*(Στους παραπάνω ισχυρισμούς διαφώνησε η κ. Ρέα Λαμπροπούλου, Ειδική Επιστήμονας - Νομικός του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, λέγοντας ότι το Ε.Σ.Ρ. **δέχεται δεκάδες καταγγελίες και οι περισσότερες είναι από τους πολίτες**. Οι αυτεπάγγελτες είναι λιγότερες, γιατί δεν χρειάζονται. Παίρνει μέτρα και έχει επιβάλει τιμωρίες. Δικαιώνεται στο Σ.τ.Ε., αλλά αυτό δεν το ξέρει κανένας, διότι κανένα κανάλι δεν θα πει ότι τιμωρήθηκε, επειδή παραβίασε τη νομοθεσία).

13 Σεπτεμβρίου 2017: Συνεδρίαση με θέμα «Σχόλια και παρατηρήσεις στο Τμήμα III “Κοινοβουλευτικές πρακτικές σχετικές με τη διάσταση του φύλου” της Εργαλειοθήκης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.).»

Τα μέλη της Επιτροπής διατύπωσαν τη γνώμη και τον σχολιασμό τους για τη συγκεκριμένη Εργαλειοθήκη.

Η Εργαλειοθήκη περιλαμβάνει μέτρα, προτάσεις και καλές πρακτικές, για την προώθηση της ισότητας των φύλων στο Κοινοβούλιο, το οποίο εκλαμβάνεται ως:

α) αντιπροσωπευτικό και νομοθετικό Σώμα και σχεδιαστής πολιτικών, β) δημόσιος εργοδότης και γ) πρότυπο και παράδειγμα (rolemodel).

Όσον αφορά το **Κοινοβούλιο, ως αντιπροσωπευτικό και νομοθετικό Σώμα και ως σχεδιαστή πολιτικών**, οι πρακτικές με την οπτική του φύλου θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη:

- το παραγόμενο νομοθετικό έργο για την ενίσχυση και προώθηση της ισότητας των φύλων, σε όλους τους τομείς της δημόσιας, κοινωνικής και ιδιωτικής ζωής,
- τον τρόπο λειτουργίας των αρμόδιων οργάνων και Επιτροπών,
- την ύπαρξη ατζέντας για την ισότητα των φύλων και
- την ενεργητική συμμετοχή των οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών και των ΜΚΟ που προωθούν την ισότητα των φύλων.

Όταν εξετάζουμε το **Κοινοβούλιο ως αντιπροσωπευτικό Σώμα**, θα πρέπει, επίσης, να λαμβάνουμε υπόψη:

- την ισόρροπη συμμετοχή Βουλευτριών και Βουλευτών σε όλα τα Σώματα και όργανα του Κοινοβουλίου,
- την ισότιμη πρόσβαση Βουλευτριών και Βουλευτών στις εκτελεστικές Επιτροπές και στα Προεδρεία του Κοινοβουλίου,
- την ισόρροπη κατανομή ευθυνών μεταξύ των Βουλευτριών και Βουλευτών και την αμφισβήτηση των έμφυλων στερεοτύπων στην κατανομή αρμοδιοτήτων και ευθυνών,
- την ισότιμη πρόσβαση και ισόρροπη συμμετοχή Βουλευτριών και Βουλευτών στα πολιτικά Κόμματα, στις Επιτροπές, στις συνελεύσεις, στα αποφασιστικά όργανα ή στις Επιτροπές και στα συμβούλια ανάδειξης υποψηφίων κ.λπ.,
- τις πολιτικές, τα μέτρα και τα εξειδικευμένα όργανα για την πρόληψη, αντιμετώπιση και εξάλειψη της σεξιστικής συμπεριφοράς και γλώσσας, της σεξουαλικής παρενόχλησης και της έμφυλης βίας στο Κοινοβούλιο,

- την εκπαίδευση σε θέματα φύλου για την πρόληψη και εξάλειψη των έμφυλων στερεοτύπων.

Όταν εξετάζουμε το **Κοινοβούλιο ως εργοδότη** (δημόσιο φορέα που απασχολεί εργαζόμενες και εργαζόμενους), οι πολιτικές και οι πρακτικές για την ισότητα των φύλων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα εξής:

- την ισότιμη πρόσβαση και ισόρροπη αντιπροσώπευση των γυναικών και των ανδρών σε όλες τις θέσεις και τα όργανα του διοικητικού μηχανισμού του Κοινοβουλίου,

- την ισότιμη πρόσβαση και ισόρροπη αντιπροσώπευση των γυναικών και των ανδρών και στα αποφασιστικά και στα συμβουλευτικά όργανα (των εργαζόμενων κ.λπ.),

- τις πολιτικές για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και κοινωνικής/προσωπικής ζωής, πολιτικές για την οικογένεια (π.χ. βρεφονηπιακοί/παιδικοί σταθμοί, δομές φροντίδας των παιδιών, γονικές άδειες, τυποποίηση των ωρών εργασίας κ.λπ.),

- τις πολιτικές, μέτρα και εξειδικευμένα όργανα για την πρόληψη, αντιμετώπιση και εξάλειψη της σεξιστικής συμπεριφοράς και γλώσσας, της σεξουαλικής παρενόχλησης και της έμφυλης βίας στο Κοινοβούλιο, την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης στα θύματα της έμφυλης βίας,

- τις πολιτικές για την ενίσχυση της επαγγελματικής εξέλιξης των γυναικών,

- την εκπαίδευση σε θέματα φύλου για την πρόληψη και εξάλειψη των έμφυλων στερεοτύπων και ρόλων.

Τέλος, όταν εξετάζουμε το **Κοινοβούλιο ως πρότυπο και παράδειγμα (rolemodel) για την κοινωνία**, οι πολιτικές για την ισότητα των φύλων και οι πρακτικές με την οπτική του φύλου θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα εξής:

- Μέτρα και πολιτικές για τη διάχυση και δημοσιοποίηση της νομοθεσίας, των Συνθηκών (π.χ. CEDAW), των κοινοβουλευτικών πρωτοβουλιών κ.λπ., που προωθούν την ισότητα των φύλων και την ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στον δημόσιο βίο και τη διακυβέρνηση.

- Μέτρα και πολιτικές για την πρόληψη και εξάλειψη της βίας με βάση το φύλο, του σεξισμού και της σεξιστικής γλώσσας (ειδικά για τις γλώσσες που έχουν γραμματικό γένος) στη δημόσια ζωή.

- Μέτρα και πολιτικές για την προστασία της διαφορετικότητας και των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

- Μέτρα και πολιτικές για την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ.

- Μέτρα και πολιτικές για την προώθηση/ανάδειξη του έργου και της δράσης των Βουλευτριών που αγωνίζονται για τα δικαιώματα των γυναικών και τα δικαιώματα κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων γυναικών (π.χ. Ρομά, προσφύγισσες, μετανάστριες κ.λπ.).

- Έρευνες από τα αρμόδια Κοινοβουλευτικά Τμήματα, Επιτροπές, Ινστιτούτα κ.λπ. για θέματα ισότητας των φύλων (σε συνεργασία με εθνικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς), για την ιστορία της συμμετοχής των γυναικών στο Κοινοβούλιο και τις προσπάθειες κατοχύρωσης των πολιτικών και κοινωνικών τους δικαιωμάτων κ.λπ..

- Εκστρατείες ευαισθητοποίησης για τα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα των φύλων (σε συνεργασία με εθνικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς και μηχανισμούς ισότητας των φύλων και όργανα ισότητας των φύλων).

- Διασφάλιση πως όλες οι απεικονίσεις και προβολές στην ιστοσελίδα του Κοινοβουλίου και στο ραδιόφωνο ή στην τηλεόραση (π.χ. η Ελληνική Βουλή έχει δικό της τηλεοπτικό κανάλι) είναι ισόρροπες κατά φύλο και ότι οι άνδρες και οι γυναίκες έχουν ισότιμη πρόσβαση σε μεταδόσεις, προγράμματα, εκπομπές κ.λπ..

Στο πλαίσιο της συνεδρίασης της Επιτροπής, διατυπώθηκε, επίσης, η αναγκαιότητα η Εργαλειοθήκη του Ο.Ο.Σ.Α. να είναι, στην τελική της μορφή, εφαρμόσιμη, σαφής και κατανοητή. Χρειάζεται ένα κείμενο δομημένο σε ενότητες, με συγκεκριμένες και ρεαλιστικές προτάσεις, ώστε να μπορέσουν να εφαρμοστούν οριζόντια.

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου συνέταξε κείμενο με συγκεκριμένα και τελικά σχόλια επί της «Εργαλειοθήκης», το οποίο και απέστειλε στον Ο.Ο.Σ.Α.. Αυτήν τη στιγμή, βρισκόμαστε εν αναμονή της τελικής Εργαλειοθήκης.

Η Επιτροπή προτείνει:

- Λήψη θετικών μέτρων για τη γυναικεία ανεργία.
- Προώθηση της γυναικείας συμμετοχής στα κέντρα λήψης αποφάσεων, με στόχο την ισόρροπη (50/50) συμμετοχή.
- Παρέμβαση της επιστημονικής κοινότητας στην αγωγή του τοκετού, με στόχο τη μείωση των όχι αναγκαίων καισαρικών τομών.
- Χορήγηση διαρκούς ορμονικής αντισυλληπτικής αγωγής (αντισυλληπτικό χάπι) από τον ΕΟΠΥΥ.
- Ευαισθητοποίηση των αρμόδιων οργάνων ως προς την εικόνα των γυναικών στα ΜΜΕ.

B. ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΛΑΙΑΣ**ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΦΥΓΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ.****ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΔΡΙΤΣΕΛΗ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΥΣΤΑΚΑΣ ΚΑΙ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΥΡΩΤΑΣ**

Το ζήτημα της εξέτασης των θεσμικών παρεμβάσεων, στην κατεύθυνση της ανάσχεσης της τάσης μετανάστευσης των νέων Ελλήνων επιστημόνων στο εξωτερικό, απασχόλησε την Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στη συνεδρίαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2017. Στη συνεδρίαση αυτή συζητήθηκε το Πλαίσιο Στρατηγικής και Δράσεων για την Ενδυνάμωση των Νέων «Νεολαία '17 – '27», ενώ σε όψεις του ζητήματος της «διαρροής εγκεφάλων» αναφέρθηκαν οι κύριοι και οι κυρίες: Πausανίας Παπαγεωργίου, Γενικός Γραμματέας Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς, Γεώργιος Μόσχος, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη (Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού), Σοφία Τζιτζίκου, Πρόεδρος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής της UNICEF, Αρμόδιος Δρίκος και Ιωάννης Δελακουρίδης, Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Νεολαίας (Ε.ΣΥ.Ν.), αντίστοιχα, Γεώργιος Παπαδάκης, Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Οργανώσεων Νέων Ελλάδας (Ε.Σ.Ο.Ν.Ε.) και μέλος του Δ.Σ. της Ένωσης «Μαζί για το Παιδί», Ναθανάηλ Τασούλας, Γραμματέας του Σωματίου «Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας», Αλεξάνδρα Καραγιάννη, Μέλος του Προγράμματος «JustRom», Κωνσταντίνος Τσουκαλής, μέλος της Γραμματείας του Κεντρικού Συμβουλίου της Νεολαίας του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., Παύλος Μαρινάκης, Αντιπρόεδρος της ΟΝΝΕΔ, Κωνσταντίνος Καράμπελας, Πρόεδρος της Νεολαίας των Ανεξαρτήτων Ελλήνων, Παύλος Χρηστίδης, Γραμματέας της Νεολαίας του ΠΑ.ΣΟ.Κ., Φωτεινή Αναστασίου, Υπεύθυνη Τομέα Πολιτικών για τη Νέα Γενιά της Νεολαίας της ΔΗΜ.ΑΡ., Ορέστης Αγγελόπουλος, Στέλεχος της Νεολαίας του ΠΟΤΑΜΙΟΥ και Θάνος Γιαννούδης, Μέλος της Εκτελεστικής Γραμματείας της Νεολαίας των Οικολόγων Πράσινων. Επίσης, στο θέμα αναφέρθηκαν τα μέλη της Επιτροπής: Αφροδίτη Σταμπουλή, Μερόπη Τζούφη, Γεώργιος Μαυρωτάς, Γεώργιος Ψυχογιός, Ιωάννης Αϊβατίδης, Ελισσάβητ Σκούφα και Αναστάσιος Μεγαλομύστακας.

Κοινή συνισταμένη των τοποθετήσεων αποτέλεσε η παραδοχή ότι το ζήτημα της αντιμετώπισης της τάσης φυγής των νέων επιστημόνων στο εξωτερικό είναι πολυπαραγοντικό και οι αιτίες του θα πρέπει να αναζητηθούν σε διαφορετικά επίπεδα, λαμβάνοντας υπόψη σημαντικές εκπαιδευτικές, κοινωνικές και οικονομικές

παραμέτρους. Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την οριοθέτηση του προβλήματος, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη επανεξέτασης μιας σειράς κομβικών προϋποθέσεων, σε σχέση με την επιχειρηματικότητα, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, αλλά και τη λειτουργία της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και της έρευνας στην Ελλάδα.

Ως προς το ζήτημα της σύνδεσης της προσπάθειας ανάσχεσης της διαρροής εγκεφάλων, με τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος, σημειώθηκε ότι η δημιουργία πιο φιλικού επιχειρηματικού κλίματος σχετίζεται με την ελάφρυνση της φορολογίας και τη μείωση της γραφειοκρατίας, με στόχο οι νέοι επιστήμονες, αλλά και οι νεοφυείς επιχειρήσεις, να μπορούν να δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στην Ελλάδα, με βιώσιμο τρόπο. Ως προς τα ζητήματα της αγοράς εργασίας, υπογραμμίστηκε η ανάγκη λήψης επιθετικών πρωτοβουλιών στην κατεύθυνση της μείωσης της πολύ μεγάλης ανεργίας των νέων, ενώ, σε ό,τι αφορά την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, τονίστηκε η ανάγκη διαρκούς αναβάθμισης της ποιότητάς της, αλλά και της διασφάλισης του δημόσιου χαρακτήρα της.

Σήμερα έρευνες καταδεικνύουν ότι ο αριθμός των νέων ηλικίας 25-39 ετών, που έφυγαν από την Ελλάδα την περίοδο 2008-2013, ανέρχεται σε «σχεδόν 223.000» (Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2015). Η έρευνα του Καθηγητή του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, κ. Λόη Λαμπριανίδη, για την LSE, που ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2015, δείχνει ότι ο αριθμός των Ελλήνων πτυχιούχων που ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό ανέρχεται στις 185.338. Οι 139.041 από αυτούς έφυγαν μετά το 2010. Πάνω από το 70% όσων έφυγαν είναι κάτοχοι διδακτορικού και μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.

Οι λόγοι της μαζικής εξόδου των Ελλήνων επιστημόνων στο εξωτερικό είναι πολλοί και διαφορετικοί, μπορούν δε να συνοψιστούν στους ακόλουθους: έλλειψη αξιοκρατίας στη χώρα, διαφθορά, έλλειψη πόρων, υποδομών και συλλογικού κοινωνικού οράματος για την ανάπτυξη της αριστείας, γραφειοκρατία, οικονομική κρίση, ανέχεια, ανεργία, έλλειψη προοπτικής εξέλιξης, αδυναμία εύρεσης εργασίας, υποαπασχόληση, ετεροαπασχόληση, εργασιακές σχέσεις, φόροι.

Ένα ζήτημα, στο οποίο δόθηκε έμφαση κατά τη συζήτηση, είναι ότι δεν είναι μόνο οι οικονομικές συνθήκες και η ανεργία που στρέφουν τους νέους στο εξωτερικό, αλλά και η αναξιοκρατία, η διάχυτη αίσθηση ότι όσα προσόντα και αν έχει κανείς, το σημαντικότερο που μετράει είναι οι γνωριμίες. Δεν είναι, δηλαδή, τόσο οι υψηλότερες αμοιβές, αλλά οι καλύτερες συνθήκες εργασίας, επί ίσοις όροις, που στρέφουν τους νέους με υψηλά προσόντα στο εξωτερικό, καθώς δεν θέλουν να μπουν στη διαδικασία του πελατειακού κράτους.

Επίσης, πρέπει να μας προβληματίσει σοβαρά ότι αν και υπάρχουν θεσμικά όργανα εκπροσώπησης των νέων, αντιμετωπίζονται από την πλειονότητα αυτών με καχυποψία και έλλειψη εμπιστοσύνης. Έχει εμπεδωθεί σε μεγάλο βαθμό η αίσθηση ότι

τα όργανα αυτά δεν αποσκοπούν στο συλλογικό καλό, αλλά λειτουργούν περισσότερο ως «φυτώριο» προώθησης προσωπικών φιλοδοξιών και εφαλτήριο για ανάδειξη ατόμων σε ανώτερα αξιώματα, στα οποία θα απολαμβάνουν πλουσιοπάροχα προνόμια. Το φαινόμενο αυτό, που είναι ο βασικός τροφοδότης του φαύλου κύκλου του πελατειακού κράτους και της διαφθοράς, αποθαρρύνει ικανούς νέους από το να ασχοληθούν με τα κοινά και οδηγεί σε μια αφοριστική απόρριψη και ισοπέδωση της πολιτικής ζωής.

Σε σχέση με το πλαίσιο συντονισμού των δράσεων για τη νέα γενιά και την ανάσχεση της τάσης μετανάστευσης των νέων στο εξωτερικό, διαπιστώθηκε η ανάγκη ενίσχυσης της θεσμικής συνεργασίας όλων των φορέων που ασχολούνται με τα θέματα νεολαίας και της βελτίωσης του συντονισμού τους. Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε η Βουλευτής του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., κυρία Μερóπη Τζούφη: «Συζητάμε όλοι για κάποια νούμερα, αλλά χωρίς να ξέρουμε τα πραγματικά δεδομένα και τα χαρακτηριστικά αυτού του ανθρώπινου δυναμικού που έχει φύγει από την Ελλάδα (...). Υπάρχει μια διαρκής κινητικότητα, αλλά νομίζω ότι συζητάμε, χωρίς να έχουμε τα σαφή δεδομένα».

Στο πλαίσιο αυτό έγινε αναφορά σε δύο πρωτοβουλίες συντονισμού, σχετικές με τα θέματα νεολαίας, αλλά και με το ιδιαίτερο ζήτημα της στήριξης των εξειδικευμένων νέων ανθρώπων που αναζητούν επαγγελματικές διεξόδους στο εξωτερικό. Πρόκειται, αφενός, για το Πλαίσιο Στρατηγικής και Δράσεων για την Ενδυνάμωση των Νέων «Νεολαία '17 – '27», το οποίο έχει τεθεί σε δημόσια διαβούλευση από τη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς και, αφετέρου, για την πρωτοβουλία «Γέφυρες Γνώσης και Συνεργασίας», που σχεδίασε το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Στρατηγικών και Ιδιωτικών Επενδύσεων και η οποία υλοποιείται από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.

Όπως τονίστηκε, οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά. Η πρώτη, που αφορά στο Πλαίσιο Στρατηγικής «Νεολαία '17 – '27», μπορεί να συμβάλλει στην κατεύθυνση της δημιουργίας προϋποθέσεων που θα ανακόψουν την τάση φυγής των νέων στο εξωτερικό, ιδιαίτερα μέσω της δημιουργίας ευκαιριών για τη σταδιοδρομία των νέων στην Ελλάδα, ενώ εκείνη που αφορά στις «Γέφυρες Γνώσης και Συνεργασίας» στοχεύει στη δημιουργία δικτύων ανάμεσα στους Έλληνες επιστήμονες και επιχειρηματίες του εξωτερικού, με στόχο την επιστροφή τους στη χώρα ή τον επαναπατρισμό ορισμένων δραστηριοτήτων τους.

Στο πλαίσιο όλων των παραπάνω, τα μέλη της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεσμεύτηκαν να συνεχίσουν να παρακολουθούν στενά τις εξελίξεις στο θέμα των παρεμβάσεων για την ανάσχεση της τάσης φυγής των νέων στο εξωτερικό, ενώ υπογραμμίστηκε η ανάγκη εκ νέου συζήτησης του συγκεκριμένου ζητήματος και σε επόμενες συνεδριάσεις.

Παράρτημα - Απόψεις φορέων

Οι εκπρόσωποι φορέων και νεολαίων, στη συνεδρίαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2017, αναφέρθηκαν στα προβλήματα που ταλανίζουν τους νέους, τα οποία συνοψίζονται ακολούθως:

Γεώργιος Μόσχος (Βοηθός Συνήγορος Πολίτη - Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού): ενίσχυση της ιδιότητας του πολίτη και ανάπτυξη της έννοιας του «συμμετέχειν» των παιδιών σε όλους τους χώρους όπου βρίσκονται, από το σχολείο, αλλά και μέσα στην κοινότητα, προώθηση της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, προσπάθεια ενίσχυσης της κατανόησης της έννοιας των δικαιωμάτων του παιδιού και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα παιδιά μικρής ηλικίας, ώστε να μάθουν να υπερασπίζονται τον εαυτό τους και να σέβονται τον άλλον, συμμετοχή παιδιών σε ομάδες τέχνης, αθλητισμού και ομάδες διαλόγου μέσα στην κοινότητα, ενίσχυση του θεσμού των Τοπικών Συμβουλίων Μαθητών.

Σοφία Τζιτζίκου (Πρόεδρος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής της UNICEF): πρόβλημα φτώχειας, που επιδρά στην παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός, εκπαίδευση των παιδιών για γνώση των δικαιωμάτων τους και του τρόπου προστασίας τους, ενημέρωση για τα σεξουαλικά και αναπαραγωγικά τους δικαιώματα (για το πώς το παιδί θα γνωρίσει το σώμα του, η υποχρέωσή του να καλομεταχειριστεί αυτό το σώμα και να το προστατεύσει από οποιαδήποτε επιβουλή).

Ιωάννης Δελακουρίδης (Αντιπρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Νεολαίας): πανευρωπαϊκή καμπάνια για μείωση της δωρεάν πρακτικής ή ακόμη και εξάλειψή της. Επισημάνθηκε ο κακός ή ανύπαρκτος σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός στο εκπαιδευτικό σύστημα και η υιοθέτηση καλών ευρωπαϊκών πρακτικών.

Παύλος Χρηστίδης (Γραμματέας της Νεολαίας του ΠΑ.ΣΟ.Κ.): ανεργία νέων, η οποία επιφέρει παραίτηση από τα κοινά, μετανάστευση, πτώση της νεανικής επιχειρηματικότητας, ακόμη και ένταση του δημογραφικού προβλήματος.

Παύλος Μαρινάκης (Αντιπρόεδρος της ΟΝΝΕΔ): δυσβάστακτη φορολογία, ειδικά για νέους ελεύθερους επαγγελματίες, υψηλές ασφαλιστικές εισφορές, προβλήματα πανεπιστημίων, έλλειψη ασφάλειας σε αυτά, ανάγκη χρηματοδότησής τους και αξιολόγησης των ελληνικών πανεπιστημίων, ανάγκη αμοιβής στις πρακτικές εργασίες, αλλά και η εξασφάλιση ελάχιστης αμοιβής τα πρώτα χρόνια.

Γεώργιος Παπαδάκης (Πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Οργανώσεων Νέων Ελλάδας και μέλος του Δ.Σ. της Ένωσης «Μαζί για το Παιδί»): ανάγκη ενίσχυσης της εξωσχολικής διαπαιδαγώγησης στον ελεύθερο χρόνο των παιδιών, ανάγκη ύπαρξης μηχανισμού που θα εντοπίζει και θα κατανοεί τις ανάγκες των νέων και θα μετουσιώνεται σε πρόγραμμα.

Ναθαναήλ Τασούλας (Γραμματέας του Σωματείου «Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας»): βία, περιθωριοποίηση, διακρίσεις, εκφοβισμός, έλλειψη ασφαλούς στέγης και έλλειψη εργασίας, ανεργία ομοφυλόφιλων και αμφιφιλόφιλων νέων ΛΟΑΤΚΙ, έλλειψη δομής φιλοξενίας για πρόσφυγες ΛΟΑΤΚΙ και άτομα που έχουν λάβει άσυλο, επαναχρηματοδότηση γραμμών ψυχολογικής υποστήριξης νέων ΛΟΑΤΚΙ.

Αλεξάνδρα Καραγιάννη (Μέλος του Προγράμματος «JustRom»): φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός, υποεκπροσώπηση των νέων στη Βουλή, ανάγκη ενημέρωσης και εκπαίδευσης των νέων σχετικά με τα δικαιώματά τους, διακρίσεις σε βάρος των ΡΟΜΑ.

Κωνσταντίνος Τσουκαλής (Μέλος της Γραμματείας του Κεντρικού Συμβουλίου της Νεολαίας του ΣΥ.ΡΙΖ.Α.): συνεχής συρρίκνωση των δικαιωμάτων των νέων, απουσία ελεύθερου χρόνου αυτών, ανάγκη επαναφοράς του ασύλου και της συν-διοίκησης στα πανεπιστήμια, ανεργία των νέων, αναβάθμιση του ρόλου του σχολείου, το οποίο θα δίνει ουσιαστικές γνώσεις.

Κωνσταντίνος Καράμπελας (Πρόεδρος της Νεολαίας των Ανεξαρτήτων Ελλήνων): έλλειψη πλαισίου εκπροσώπησης των νέων σε πρωτοβουλίες της Ευρώπης, κατάσταση στα πανεπιστήμια, έλλειψη εμπιστοσύνης σε φοιτητικές παρατάξεις.

Φωτεινή Αναστασίου (Υπεύθυνη του Τομέα Πολιτικών για τη Νέα Γενιά της Νεολαίας της ΔΗΜ.ΑΡ.): έθεσε ερωτήματα ως προς την πρωτοβουλία της Επιτροπής σχετικά με τα εργαλεία, την αξιολόγηση, το μοντέλο διοίκησης, τη στελέχωση και το σχεδιασμό προγραμμάτων της Γραμματείας.

Ορέστης Αγγελόπουλος (Στέλεχος της Νεολαίας του ΠΟΤΑΜΙΟΥ): ανεργία και εισόδημα των νέων, οι οποίοι υπο-αμείβονται, ψυχολογική υποστήριξη των νέων στα σχολεία, θέματα καταπολέμησης του σχολικού τραμπουκισμού, ενημέρωση για την αυτοδιάθεση του σώματος των εφήβων, ασφαλής πρόσβαση σε δομές υγείας για την καταπολέμηση των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων, ανάγκη επανένταξης ανήλικων παραβατών, σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα σχολεία, αποδοχή και σεβασμός της ΛΟΑΤ Κοινότητας και προώθηση των δικαιωμάτων τους, ανασφαλή πανεπιστήμια, εχθρικά για την επιστημοσύνη.

Θάνος Γιαννούδης (Μέλος της Εκτελεστικής Γραμματείας της Νεολαίας των Οικολόγων Πράσινων): ανεργία, εργασία ανασφάλιστη – «μαύρη» – απλήρωτη, προτάσεις για τα πανεπιστήμια και εργασία με οικολογικό προσανατολισμό.

Προτάσεις της Επιτροπής:

- Λήψη θετικών μέτρων για την ανεργία των νέων και τη νεανική επιχειρηματικότητα.
- Παρεμβάσεις για την αξιοκρατική απορρόφηση των νέων επιστημόνων και γενικότερα των νέων.
- Παρακολούθηση της υλοποίησης των Σχεδίων Δράσης:
 - α) «Νεολαία '17 – '27
 - β) «Γέφυρες Γνώσης και Συνεργασίας».

Γ. ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

**ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ: ΑΙΧΑΝ ΚΑΡΑ ΓΙΟΥΣΟΥΦ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ**

I. Δικαιώματα και Βιοηθική

Ο όρος «Βιοηθική» προσδιορίζει την επιστήμη, η οποία προσπαθεί να ισορροπήσει τα επιτεύγματα και τις συνέπειες που απορρέουν από την παρεμβατική χρήση της Τεχνολογίας στο χώρο της Βιολογίας και της Γενετικής. Η αναγκαιότητα για τη θεσμοθέτηση ορίων στην έρευνα της Γενετικής προέκυψε, όταν στις αρχές του 1970 η τεχνογνωσία επέτρεψε, για πρώτη φορά, στον άνθρωπο να παρέμβει σε ευρεία κλίμακα στο γενετικό υλικό. Τα θεαματικά βήματα που έλαβαν χώρα στις δεκαετίες του '80 και του '90 ενέπλεξαν και την ίδια την Πολιτεία, ώστε οι εφαρμογές της Γενετικής, της Βιοτεχνολογίας και της Βιοϊατρικής, στους τομείς της Υγείας, του Περιβάλλοντος και της Διατροφής, να υπηρετούν τη βελτίωση του επιπέδου ζωής του ανθρώπου και να ελαχιστοποιούν τους κινδύνους καταστροφικών και μονίμων βλαβών από ενδεχόμενες επεμβάσεις μεγάλης κλίμακας. Η Βιοηθική θέτει τις ασφαλιστικές δικλίδες, οι οποίες διασφαλίζουν τον σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στην αυτονομία, αλλά και στην ποιότητα της ζωής.

Στην Ελλάδα, ο αρμόδιος φορέας για θέματα Βιοηθικής και ρύθμισης των εφαρμογών της Γενετικής του ανθρώπου είναι η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής. Οι αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι, κατά κύριο λόγο, συμβουλευτικές, δηλαδή αναλαμβάνει να γνωμοδοτήσει για τρέχοντα θέματα προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας. Επίσης, αναδεικνύει τη στενή σύνδεση των εφαρμογών των συνεχώς εξελισσόμενων βιολογικών επιστημών με τις σύγχρονες κοινωνικές αξίες και ενημερώνει την επιστημονική κοινότητα και τους πολίτες.

Τα τελευταία χρόνια, η επιστημονική κοινότητα έχει στα χέρια της ένα πολύ ισχυρό εργαλείο για την τροποποίηση του ανθρώπινου DNA, με αρκετές εφαρμογές του να βρίσκονται σε πειραματικό στάδιο. Η τροποποίηση μπορεί να γίνει είτε στα σωματικά κύτταρα του ασθενή, οδηγώντας σε θεραπεία, είτε στα γαμετικά κύτταρα, με συνέπεια την τροποποίηση του γενετικού υλικού του εμβρύου κατά παραγγελία. Όσο περισσότερο κατανοούμε τους τρόπους λειτουργίας των γονιδίων, τόσο μπορεί να προχωρήσει η έρευνα στα σωματικά κύτταρα, αυτό που δεν ενθαρρύνεται, όμως, και δεν πρόκειται να αδειοδοτηθεί, είναι η αλλαγή του DNA των γαμετών. Ακόμη και

ασφαλής να είναι η μέθοδος, πάλι θα υπάρχουν προβληματισμοί για το κατά πόσο μπορεί κανείς να μεταφέρει ένα καινούργιο επιθυμητό γνώρισμα στις επόμενες γενιές εν γνώσει του. Φυσικά, το τι αποτελεί επιθυμητό γνώρισμα είναι κάτι σχετικό, ανάλογα με τις αξίες της κάθε κοινωνίας και μπορεί να καθορίζεται κάθε φορά από αυτόν που έχει την εξουσία. Για αυτόν τον λόγο, τα συγκεκριμένα ζητήματα πρέπει να περιφρουρούνται αυστηρά.

Για πρώτη φορά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, έχουμε ένα νέο βιολογικό λόγο, ένα νέο βιολογικό παράγοντα, που είναι το γενετικό προφίλ μας, στο οποίο μπορεί να βασίσει κανείς διακρίσεις κοινωνικές, αθέμιτες διακρίσεις στιγματισμού ανθρώπων, για βιολογικούς λόγους. Αυτός είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο θεωρείται ότι υπάρχει ανάγκη συγκεκριμένης ρύθμισης με νομοθεσία στη χώρα μας, σχετικά με το πού επιτρέπεται να αποκαλύπτονται, να αποστέλλονται, να γνωστοποιούνται τα γενετικά δεδομένα, καθώς το γενικό νομοθετικό πλαίσιο για τα προσωπικά δεδομένα αδυνατεί να καλύψει τις εξειδικευμένες ανάγκες του τομέα αυτού.

Πέρα από την προστασία των δεδομένων, ένα άλλο ζήτημα που αναδεικνύεται είναι οι συγκεκριμένες διαδικασίες ελέγχου, προληπτικού και κατασταλτικού, των εργαστηρίων που διενεργούν τις διάφορες γενετικές εξετάσεις. Οι γενετικές εξετάσεις απευθύνονται σε ένα ευρύ φάσμα του πληθυσμού (καρκινοπαθείς, ασθενείς και φορείς γενετικών νοσημάτων, έγκυοι) και σε μεγάλο ποσοστό δίνουν άμεσα και έγκυρα αποτελέσματα. Σήμερα τα εργαστήρια που διενεργούν τις εξετάσεις αυτές λειτουργούν ανεξέλεγκτα, χωρίς κανόνες και τάξη. Το βασικό πρόβλημα, αυτήν τη στιγμή, είναι ότι δεν υπάρχει αναγνωρισμένη ειδικότητα γενετικής στην Ελλάδα. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα στην Ευρώπη, όπου ακόμα δεν έχει αναγνωριστεί η ειδικότητα της ιατρικής γενετικής και γενικά όσων πρέπει να έχουν την αρμοδιότητα να αξιολογούν γενετικές εξετάσεις.

Εκτός από τα παραπάνω, άλλα θέματα που άπτονται του πεδίου της Βιοηθικής είναι η σύγκρουση συμφερόντων στη βιοϊατρική έρευνα, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, οι μεταμοσχεύσεις, οι εμβολιασμοί στα παιδιά, η χρήση πειραματόζων, η ευθανασία, η υποβοηθούμενη αναπαραγωγή κ.ά.. Η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, οι αρμόδιοι φορείς και τα Υπουργεία, καθώς και το Νομοθετικό Σώμα, θα πρέπει να βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση και συνεργασία, έτσι ώστε στο άμεσο μέλλον να διευθετηθούν αρκετά από αυτά τα θέματα με κατάλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις.

II. Φαινόμενα ρατσιστικής βίας

1. Ανθρώπινα Δικαιώματα

Για να ορίσουμε τα δικαιώματα, χρησιμοποιούμε συνήθως τους όρους «συνταγματικά», «θεμελιώδη» και «ανθρώπινα». Από μια άλλη, πιο αναλυτική, οπτική γωνία, γίνεται λόγος για «ατομικά», «πολιτικά» και «κοινωνικά». Στη διεθνή κοινωνία, συναντούμε συχνότερα τον όρο **«ανθρώπινα»**, καθώς με αυτόν εκφράζεται η προσπάθεια που αποβλέπει στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ανεξάρτητα από επιμέρους ιδιότητές του (πολίτης, αλλοδαπός, πρόσφυγας κ.λπ.).

Οι βασικές αξίες που προσδιόρισαν την εξέλιξη της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως σήμερα είναι η **ελευθερία** (liberte), η **ισότητα** (egalite) και η **αδελφότητα** (fraternite), που μεταφράζεται σήμερα ως αλληλεγγύη, αρχές οι οποίες κατοχυρώθηκαν θεμελιωδώς στην περίφημη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη (1789), ως υπέρτερες αξίες της τότε υπό συγκρότηση Γαλλικής Δημοκρατίας.

Για την ισότητα (equality) και τη μη διάκριση (non-discrimination), αξίζει να σημειωθούν τα εξής: **διάκριση** είναι η διαφορετική μεταχείριση, που έχει παράνομη αιτία, επειδή γίνεται με κριτήριο το φύλο, τη φυλή, την εθνική καταγωγή, το χρώμα, τη θρησκεία, την οικογενειακή κατάσταση κ.λπ. και έχει ως αποτέλεσμα να παραβιάσει την αναγνώριση, την απόλαυση ή την άσκηση συγκεκριμένου, διεθνώς αναγνωρισμένου, ανθρωπίνου δικαιώματος (βλ. σχετικά: «Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων», Εμ. Ρούκουνας, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, σελ. 26).

Έχει λεχθεί, επίσης, πως, αν μπορούσαμε να περιλάβουμε την πεμπτουσία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε μία φράση, θα λέγαμε πως αυτή είναι «το δικαίωμα στη ζωή και την αξιοπρέπεια του ανθρώπου». Άλλωστε, όπως δηλώνει και η πρώτη πρόταση της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ο σεβασμός στα δικαιώματα του ανθρώπου και την ανθρωπινή αξιοπρέπεια «αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο».

2. Βία και Ρατσισμός

Η **βία**, σύμφωνα με το Διεθνή Οργανισμό Υγείας, είναι «η εσκεμμένη χρήση σωματικής δύναμης ή εξουσίας, απειλούμενη ή πραγματική, εναντίον ατόμου ή εναντίον ομάδων ή κοινωνιών, που είτε έχει ως αποτέλεσμα, είτε έχει υψηλές πιθανότητες να καταλήξει σε τραυματισμό, θάνατο, ψυχολογική βλάβη, σωματική βλάβη, κακή ανάπτυξη ή αποστέρηση».

Στο Ελληνικό Δίκαιο και δη στον Ελληνικό Ποινικό Κώδικα υπάρχει ένα ολόκληρο πλέγμα διατάξεων, που ως κοινό χαρακτηριστικό τους έχουν την ποινική τιμώρηση πράξεων που εμπεριέχουν στην ειδική τους υπόσταση τα στοιχεία της βίας και του εξαναγκασμού. Τέτοια «εγκλήματα με χρήση βίας» είναι π.χ. η εσχάτη προδοσία (ά. 134 ΠΚ), τα βασανιστήρια (ά. 137Α ΠΚ), η βία κατά πολιτικού σώματος ή της Κυβέρνησης (ά. 157 ΠΚ), η βία κατά εκλογέων (ά. 161 ΠΚ), η αντίσταση (ά. 167§1 ΠΚ), η στάση κρατουμένων (ά. 174§1 ΠΚ), η αρπαγή (ά. 322 ΠΚ), η παράνομη βία (ά. 330 ΠΚ), ο εξαναγκασμός σε παύση εργασίας (ά. 332 ΠΚ), ο βιασμός (ά. 336 ΠΚ), η ληστεία (ά. 380 ΠΚ), η εκβίαση (ά. 385 ΠΚ), η παρακώλυση συναγωνισμού (ά. 396 ΠΚ) κ.ά.. Στις ρυθμίσεις αυτές η βία τιμωρείται ως μέσον που τείνει σε κάποιο σκοπό, σε κάποιο αποτέλεσμα και δη στην υπερνίκηση μιας προβαλλόμενης ή αναμενόμενης αντίστασης του άλλου και στον συνακόλουθο εξαναγκασμό του άλλου σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή (βλ. σχετικά: Νέστορος Κουράκη «Περί βίας»).

Η βία μπορεί να πάρει πολλές μορφές. Μερικές από αυτές είναι: η παιδική κακοποίηση, η ενδοοικογενειακή βία, η αναίτια βία, η σεξουαλική κακοποίηση, η θρησκευτική βία, η ψυχολογική βία, ο ρατσισμός κ.α..

Ο **ρατσισμός**, ως ειδικότερη μορφή έκφρασης βίας, αποτελεί ένα φαινόμενο παγκόσμιο, σύγχρονο, μα και διαχρονικό. Εννοιολογικά, ο ρατσισμός ή **φυλετισμός**, [ουσιαστικό, ετυμολογία: ρατσισμός <ιταλική *razzismo*, <*razz(ismo)* -ισμός], ως μη αποδοχή της διαφορετικότητας, είναι η **αντίληψη** ότι οι άνθρωποι δεν είναι όλοι ίσοι μεταξύ τους, αλλά διαχωρίζονται σε *ανώτερους* και *κατώτερους*, διακρινόμενοι είτε από το χρώμα του δέρματος, την **εθνικότητα**, τη **θρησκεία**, το **φύλο**, είτε από τον **σεξουαλικό προσανατολισμό** κ.λπ.. Μετά από μια σειρά ιστορικών γεγονότων, που σημάδεψαν την ανθρωπότητα, η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, το έτος 1966, καθιέρωσε την 21η Μαρτίου ως «Παγκόσμια Ημέρα κατά του Ρατσισμού».

- **Είδη Ρατσισμού/Διάκρισης**

Οι μορφές και τα είδη του ρατσισμού ποικίλουν. Μπορεί να είναι:

α) **Φυλετικός**: με κριτήριο διάκρισης το χρώμα του δέρματος (λευκοί, μαύροι, ερυθρόδερμοι, κιτρινόχρωμοι).

β) **Εθνικός**: διαφοροποίηση των ανθρώπων με γνώμονα την εθνική τους καταγωγή (π.χ. η ναζιστική ιδεολογία που συνδέθηκε με τον [αντισημιτισμό](#), ο οποίος οδήγησε στο [Ολοκαύτωμα](#), όπως και η εξύμνηση της «[άριας](#) και γερμανικής φυλής» κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο).

γ) **Θρησκευτικός**: η διάκριση των ατόμων εστιάζεται στις θρησκευτικές πεποιθήσεις αυτών (Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι, Ορθόδοξοι, Καθολικοί, Προτεστάντες κ.λπ.).

δ) **Πολιτισμικός**: οι λαοί διαιρούνται με κριτήριο το πολιτιστικό τους επίπεδο (πολιτιστική ανωτερότητα του δυτικού κόσμου σε σχέση με τον υπανάπτυκτο Τρίτο Κόσμο).

ε) **Κοινωνικοοικονομικός**: με κριτήριο την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των ατόμων (πλούσιοι - φτωχοί), το μορφωτικό τους επίπεδο (μορφωμένοι - αμόρφωτοι), το φύλο (γυναίκες - άνδρες), το επάγγελμα (πνευματικοί άνθρωποι - χειρώνακτες), τη σωματική ή νοητική ικανότητα (αρτιμελείς - άνθρωποι με ειδικές ανάγκες), την υγεία, τις συνήθειες, τη σεξουαλική συμπεριφορά (φορείς του AIDS, εξαρτημένοι σε εθιστικές ουσίες, ομοφυλόφιλοι), την εμφάνιση (αδύνατος - χοντρός, όμορφος - άσχημος κ.λπ.).

στ) **Πολιτικός**: διάκριση των ατόμων με κριτήριο την πολιτική τους ιδεολογία και την κομματική τους ένταξη (δημοκράτες, συντηρητικοί, φιλοβασιλικοί κ.λπ.).

- **Αίτια εκδήλωσης ρατσιστικών φαινομένων**

Πιθανά αίτια εκδήλωσης ρατσιστικών φαινομένων μπορεί να είναι τα εξής:

α) **Η έλλειψη ανθρωπιστικής παιδείας** και η υιοθέτηση μονοπολιτισμικής εκπαίδευσης. Τα άτομα θεωρούν ότι υπάρχει κίνδυνος, μέσα από την πολυπολιτισμική συνύπαρξη, να απολέσουν τη μοναδικότητά τους και δεν καλλιεργούν την αντίληψη της αρμονικής συνύπαρξης και της αλληλεγγύης. Αδυνατούν να αντιμετωπίσουν με διαλλακτικότητα και σεβασμό τη διαφορετικότητα.

β) **Η άγνοια, η ημιμάθεια και οι προκαταλήψεις** ωθούν σε διαστρέβλωση της πραγματικότητας και αδυναμία ανάπτυξης της κριτικής σκέψης.

γ) Η **χειραγώγηση**, που επιχειρείται από άτομα που εξυπηρετούν ιδιοτελείς σκοπιμότητες και εκμεταλλεύονται την προπαγανδιστική δύναμη του λόγου τους, για να καθοδηγήσουν στη σκόπιμη διαίρεση το κοινωνικό σώμα.

δ) **Σύμπλεγμα μειονεξίας και κατωτερότητας**, που οδηγεί τα άτομα να αναπληρώσουν το προσωπικό τους έλλειμμα, υιοθετώντας δογματικές και φανατικές ιδεολογίες, που τους προσφέρουν την ψευδαίσθηση της υπεροχής και του ηγεμονικού ρόλου.

ε) **Ανασφάλεια και έντονο συναίσθημα φόβου** για την απώλεια προνομίων και δικαιωμάτων που απολαμβάνουν ορισμένες κοινωνικές ομάδες και θεωρούν ότι μπορεί να κινδυνεύσουν από την παρουσία, τη δράση και την ενέργεια άλλων ομάδων.

στ) Η **ξενοφοβία**, που αναπτύσσεται σε εποχές οικονομικής ύφεσης, κοινωνικών προβλημάτων, ένδειας και ανεργίας, ενώ, παράλληλα, υπάρχει αθρόα εισροή μεταναστών.

Όπως καθίσταται σαφές, οι παραπάνω εκδηλώσεις και μορφές ρατσιστικής βίας αποτελούν φαινόμενα κατάφωρης παραβίασης θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όμως, όπως διακηρύσσεται και στο άρθρο 1 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα: «Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης».

Με λίγα λόγια, όλοι οι άνθρωποι, ως ίσοι μεταξύ μας, αλλά και έναντι των άλλων, πρέπει να πορευόμαστε με την παραπάνω παραδοχή. Πρέπει να συλλογιστούμε τι κόσμο θέλουμε να δομήσουμε, σε τι κόσμο θέλουμε να ζούμε και τι κόσμο θέλουμε να κληρονομήσουμε στα παιδιά μας. Είναι κοινός τόπος πως η κρίση που βιώνουμε είναι μια κρίση που δεν περιορίζεται σε επιμέρους εθνικά σύνορα, αλλά είναι παγκόσμια και πέραν του οικονομικού της χαρακτήρα, ο οποίος είναι σαφής, είναι μια γενικότερη κρίση θεσμών και αξιών. Αυτό, πολλές φορές, έχει ως αποτέλεσμα να γίνονται άλλοτε σπασμωδικές και άλλοτε συντεταγμένες κακοποιητικές ενέργειες, εναντίον είτε μεμονωμένων προσώπων είτε ομάδων προσώπων, που συνήθως εμφανίζονται ως ευάλωτα/ες. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να παραγνωριστούν προσπάθειες που γίνονται προς την κατεύθυνση διασφάλισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αντιμετώπισης φαινομένων ρατσιστικής βίας και προστασίας των θυμάτων αυτής. Μια τέτοια προσπάθεια είναι το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (εφεξής «το Δίκτυο»).

3. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Το Δίκτυο δημιουργήθηκε τον Οκτώβριο του 2011, με πρωτοβουλία της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (ΥΑ) και αποτελείται από 37 Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους φορείς¹, που παρέχουν νομικές, ιατρικές, κοινωνικές ή άλλες υποστηρικτικές υπηρεσίες και έρχονται σε επαφή με θύματα ρατσιστικής βίας.

Η δημιουργία του Δικτύου προέκυψε σε συνέχεια δύο σημαντικών διαπιστώσεων: α) της απουσίας ενός επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής των περιστατικών ρατσιστικής βίας και β) της ανάγκης διασύνδεσης των φορέων, οι οποίοι καταγράφουν, με δική τους πρωτοβουλία, τα περιστατικά αυτά, που συντελούνται σε βάρος προσώπων, τα οποία προσέρχονται στις υπηρεσίες τους.

Όπως προκύπτει και από την επίσημη ονομασία του, ήτοι «Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας», έργο του είναι να καταγράφει συστηματικά πράξεις βίας με ρατσιστικό κίνητρο, με στόχο να προκύπτουν σαφείς και ολοκληρωμένες, κατά το δυνατόν, ενδείξεις για τις ποσοτικές και ποιοτικές τάσεις του φαινομένου στην Ελλάδα.

Σε αυτό το σημείο, επισημαίνεται πως στο Δίκτυο, αφενός, καταγράφονται περιστατικά και όχι ο αριθμός των θυμάτων (ένα περιστατικό μπορεί να εμπλέκει πολλά περισσότερα θύματα, οπότε, ουσιαστικά, ο αντίκτυπος της πράξης αφορά σε πολύ περισσότερους ανθρώπους), αφετέρου, οι καταγραφές αυτές προέρχονται από μαρτυρίες των ίδιων των θυμάτων και όχι από πληροφορίες του Τύπου ή τρίτων. Τέλος, αυτές οι καταγραφές συγκεντρώνονται στις ετήσιες Εκθέσεις του.

¹ Οι οργανώσεις-μέλη του Δικτύου κατά το 2016 είναι:

Αίτημα, «Αλληλεγγύη - Solidarity Now», «Αντιγόνη» - Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης, Άρσις, Γιατροί του Κόσμου, Διεθνής Αμνηστία, Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών, Ελληνική Δράση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα - «Πλειάδες», Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών, Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων, Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Δικηγορικού Συλλόγου Ρόδου, Θετική Φωνή, Ιατρική Παρέμβαση, Κάριτας Ελλάς, Κέντρο Ημέρας «Βαβέλ», Κέντρο Συμπαράστασης Παλιννοστούντων και Μεταναστών - Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, Κίνηση Υπεράσπισης των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών/-στριών (Πάτρα), Κόσμος χωρίς Πολέμους και Βία, «ΛΑΘΡΑ» - Επιτροπή Αλληλεγγύης στους Πρόσφυγες Χίου, «ΜΕΤΑδραση», Οικογένειες «Ουράνιο Τόξο», Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών, Ομάδα Νομικών για την Υπεράσπιση των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών (Θεσσαλονίκη), Ομοφυλοφιλική και Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (ΟΛΚΕ), Πρωτοβουλία για τα Δικαιώματα των Κρατουμένων, Σύλλογος Ενωμένων Αφγανών, Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας, Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών, Φόρουμ Μεταναστών Κρήτης, «Act Up Hellas», «ASANTE», «Colour Youth» - Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας, «Generation 2.0 RED», PRAKSIS.

Πιο συγκεκριμένα, στις 7/6/2017, στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, συζητήθηκε η «Ετήσια Έκθεση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας 2016» και τα μέλη αυτής ενημερώθηκαν σχετικά από εκπροσώπους οργανώσεων που αποτελούν το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας.

Τα σημαντικά σημεία που εξετάθησαν στην ενημέρωση από τους φορείς - μέλη του Δικτύου, αλλά και στις σχετικές τοποθετήσεις των Βουλευτών – μελών της Επιτροπής, εντοπίζονται ως εξής:

A. Κατά την εξεταζόμενη περίοδο (Ιανουάριος - Δεκέμβριος 2016), εντοπίζεται μείωση των περιστατικών ρατσιστικής βίας σε σχέση με το έτος 2015. **Καταγράφηκαν συνολικά 95 περιστατικά ρατσιστικής βίας, με περισσότερα από 130 θύματα.** Τα 33 από αυτά τα περιστατικά συνδέονται με μετανάστες και πρόσφυγες, λόγω της εθνικής τους προέλευσης, της θρησκείας ή χρώματος, κατά τη δήλωσή τους. Σε ένα περιστατικό στοχοποιήθηκε το προσωπικό οργάνωσης και το κτίριο που προοριζόταν για τη φιλοξενία προσφύγων. Καταγράφηκε, επίσης, ένα περιστατικό κατά δημοσιογράφου, ο οποίος κάλυπτε το προσφυγικό ζήτημα. Σε 57 περιστατικά στοχοποιήθηκαν ΛΟΑΤΚΙ άτομα, λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή έκφρασης φύλου. Σε 5 περιστατικά στοχοποιήθηκαν οι συμβολικοί χώροι και η εβραϊκή κοινότητα, σε 31 περιστατικά στοχοποιήθηκαν περισσότερα του ενός θύματα, ενώ σε 54 περιστατικά η επίθεση τελέστηκε από ομάδα, δηλαδή τουλάχιστον από δύο άτομα.

B. Η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας αποτελεί βασική προτεραιότητα (τα περιστατικά που σχετίζονται με τη ρατσιστική βία καταγράφονται ξεχωριστά) στο Πρόγραμμα Αντεγκληματικής Πολιτικής 2015-2019 του Αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ.. Η αποτελεσματική υλοποίησή του επιτυγχάνεται, αφενός, μέσα από την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση του προσωπικού των Σωμάτων Ασφαλείας και ειδικότερα της ΕΛ.ΑΣ. και, αφετέρου, μέσα από τη συνεχή και συστηματική επίβλεψη της δράσης τους. Προς τον σκοπό αυτό, εντάχθηκε στη Σχολή Αστυφυλάκων και στη Σχολή Αξιωματικών το μάθημα «Ανθρώπινα Δικαιώματα» ως αυτοτελές γνωστικό αντικείμενο στο μάθημα «Συνταγματικό Δίκαιο - Δικαιώματα του Ανθρώπου». Το δε αντικείμενο «Ρατσισμός - Νομικό πλαίσιο και αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας» έχει ενταχθεί ως μάθημα στη Σχολή Αξιωματικών.

Γ. Επιπρόσθετα, από την ποινική νομοθεσία είναι γνωστό ότι τα αδικήματα που σχετίζονται με πρόκληση βασανιστηρίων και προσβολών της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας από υπαλλήλους ή αστυνομικούς, στα καθήκοντα των οποίων ανάγεται

η ανάκριση ή η φύλαξη ή η εξέταση των κρατουμένων, διώκονται αυτεπαγγέλτως και τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος. Πέραν τούτων, στο Πειθαρχικό Δίκαιο της Αστυνομίας προβλέπεται η ανώτατη προβλεπόμενη διοικητική πειθαρχική ποινή της απόταξης, εάν ο αστυνομικός ενέχεται σε βασανιστήρια ή προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Δ. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός πως λειτουργεί σε εικοσιτετράωρη βάση ο **τηλεφωνικός αριθμός 11414**, με αστική χρέωση, από όλη την Ελλάδα, ως εναλλακτικός τρόπος πρόσβασης (σε περίπτωση που τα θύματα ρατσιστικής βίας φοβούνται να έλθουν σε άμεση επαφή με την Αστυνομία και το προσωπικό της, προκειμένου να καταγγείλουν κάποιο περιστατικό), καθώς ο ενδιαφερόμενος μπορεί ανώνυμα και με διασφάλιση του απορρήτου της επικοινωνίας να καταγγείλει οποιοδήποτε περιστατικό με πιθανολογούμενο ρατσιστικό κίνητρο σε βάρος του ή εις βάρος τρίτων προσώπων, χωρίς να απαιτείται, σε καμία περίπτωση, φυσική παρουσία. Για τον ίδιο λόγο, σε εικοσιτετράωρη βάση, λειτουργεί και στην ιστοσελίδα της Αστυνομίας ειδική φόρμα καταγγελίας περιστατικών με ενδεχόμενο ρατσιστικό κίνητρο.

Ε. Επίσης, η ίδρυση στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του **Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας** αποτέλεσε ένα θετικό μέτρο της Πολιτείας προς την κατεύθυνση της ενημέρωσής της, αλλά και της λήψης των σχετικών αποφάσεων. Ωστόσο, επιβάλλεται να βρει τον βηματισμό του, γιατί μόνο τότε θα αποτελέσει χρήσιμο μοχλό, στην πράξη, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του ρατσιστικού φαινομένου, από το εκπαιδευτικό σύστημα και την ενημέρωση των γονέων, μέχρι την εκπαίδευση, σε μεγαλύτερη έκταση, των υπηρετούντων εισαγγελέων και δικαστών από τη Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών σχετικά με το ρατσιστικό φαινόμενο, από την καλύτερη εκπαίδευση των αστυνομικών, μέχρι την επιμόρφωση των δημοσιογράφων στα θέματα των εγκλημάτων μίσους. Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι πρέπει να μας απασχολήσει όχι μόνο ο καταγεγραμμένος ρατσισμός, αλλά και ο συγκαλυμμένος, που μένει στο τέλος αφανής. Μεγάλη έκταση λαμβάνει ο ρατσιστικός λόγος στο διαδίκτυο, χωρίς, όμως, να καταγράφονται το πλήθος των περιστατικών, καθώς και η αναπαραγωγή στερεοτύπων στον δημόσιο λόγο. Όσον αφορά στη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα (ομοφοβικό, τρανφοβικό ή αμφιφοβικό κίνητρο), στα οροθετικά άτομα, στους χρήστες ναρκωτικών, στους σεξεργάτες κ.λπ., υπογραμμίστηκε έντονα η ανάγκη σχολικής εκπαίδευσης των παιδιών, ώστε να υπάρξει η σχετική ενημέρωσή τους από επιστημονικά καταρτισμένο προσωπικό για τα ανωτέρω ζητήματα.

ΣΤ. Τέλος, ως προς το προσφυγικό ζήτημα, είναι πολλά αυτά που ειπώθηκαν και πολλά περισσότερα που θα μπορούσαν να ειπωθούν. Το 2015 είναι η χρονιά της Προσφυγικής Κρίσης και ταυτόχρονα η χρονιά της Αλληλεγγύης. Το 2016 υιοθετήθηκε η εφαρμογή της συμφωνίας Ε.Ε. - Τουρκίας, σύμφωνα με την οποία η Τουρκία θεωρείται εκ προοιμίου ασφαλής χώρα για τους πρόσφυγες, με απώτερο στόχο την επιστροφή των αιτούντων άσυλο πίσω σε αυτήν. Το περιστατικό του Ιουνίου του 2016 στον καταυλισμό της Μόριας σημάδεψε το έτος και το προσφυγικό ζήτημα στην Ελλάδα, καθώς εκείνη τη νύχτα ξέσπασε σοβαρή συμπλοκή μεταξύ αυτών που κρατούνταν, με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος του καταυλισμού να τυλιχτεί στις φλόγες και να κινδυνεύσουν ανθρώπινες ζωές. Υπογραμμίζεται πως τον Απρίλιο του 2017 ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης έστειλε επιστολή στις Ελληνικές Αρχές, με την οποία εξέφρασε τις σοβαρές ανησυχίες του και συνεχιζόμενες πληροφορίες και περιστατικά αστυνομικής αυθαιρεσίας, συμπεριλαμβανομένων και τεσσάρων διεξοδικά καταγεγραμμένων περιστατικών κατά προσφύγων και μεταναστών στη Σάμο και τη Χίο, το Νοέμβριο του 2016 και τον Ιανουάριο και το Φεβρουάριο του 2017. Επιπλέον, το γεγονός ότι οι πρόσφυγες εμπιστεύονται περισσότερο τους ανθρώπους των μεταναστευτικών κοινοτήτων, παρά κάποιον άλλο φορέα ή την Αστυνομία, για να κάνουν την καταγγελία τους, θα πρέπει να εξεταστεί με ιδιαίτερη προσοχή.

Συνοψίζοντας, τα καταγεγραμμένα περιστατικά ρατσιστικής βίας, στο σύνολό τους, για το έτος 2016, είναι λιγότερα σε σχέση με το 2015. Ωστόσο, δεν πρέπει να παραβλέπεται η ύπαρξη φαινομένων ρατσιστική βίας, τα οποία, για πολλούς λόγους, άλλοτε εμφανείς και άλλοτε όχι, δεν γίνονται γνωστά και δεν καταγράφονται. Επίσης, ο κύριος στόχος, πάνω και στον οποίο πρέπει να εργασθούμε, δεν είναι η καταγραφή τέτοιων φαινομένων, αλλά η αποφυγή τους, κάτι που επιτυγχάνεται μέσω της σαφούς, καταρτισμένης και επιστημονικής ενημέρωσης, αλλά και εκπαίδευσης ατόμων και συλλογικοτήτων, που είτε εμπλέκονται άμεσα με άτομα ή ομάδες που βιώνουν το ρατσισμό είτε όχι. Η αλληλεγγύη, η ελευθερία, η ισότητα και ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να γίνουν αναπόσπαστο κομμάτι της παιδείας μας και της καθημερινότητάς μας.

III. Δικαιώματα Ρομά

Παγκοσμίως, οι Ρομά έχουν βιώσει αιώνες περιθωριοποίησης και διώξεων, που κορυφώθηκαν με τη γενοκτονία εκατοντάδων χιλιάδων στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Σήμερα, στην Ελλάδα, ζουν περίπου 300.000 Ρομά, οι οποίοι διαμένουν είτε στις πόλεις είτε σε καταυλισμούς, στα όρια των αστικών κέντρων. Παρά τις διεθνείς διακηρύξεις και τις δεσμεύσεις της χώρας μας, όπως απορρέουν από το Σύνταγμα, καθώς οι Ρομά είναι Έλληνες πολίτες, παραμένουν εντούτοις σε μεγάλο βαθμό «αόρατοι» και αποκλεισμένοι από σημαντικά κοινωνικά πεδία. Ενδεικτικό στοιχείο του αποκλεισμού αυτού και της καθυστέρησης ενεργοποίησης της Πολιτείας είναι ότι οι Ρομά άρχισαν να καταγράφονται ως πολίτες του Ελληνικού Κράτους μόλις τη δεκαετία του 1950.

Ο χαρακτήρας του κοινωνικού αποκλεισμού τους είναι πολύπλοκος και σύνθετος, καθώς προσδιορίζεται από ένα μίγμα στοιχείων κοινωνικών, ταξικών, φυλετικών και πολιτισμικών. Ο αποκλεισμός αυτός αναπόδραστα ωθεί στην περιθωριοποίηση και την γκετοποίηση, οι οποίες μεταφράζονται σε αναλφαβητισμό, σχολική διαρροή, ανεργία, παραβατικότητα και θνησιμότητα. Είναι απαραίτητο να εξετάσουμε πρωταρχικά τους λόγους που οδηγούν σε αυτό το φαινόμενο, να κατανοήσουμε την ουσία του προβλήματος, ώστε, στη συνέχεια, να προχωρήσουμε με επιτυχία στην εύρεση συνδέσμων με την κοινωνία και αποτελεσματικών λύσεων. Επομένως, η Πολιτεία βρίσκεται μπροστά σε πολλαπλές προκλήσεις, προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί στις πρωταρχικές και θεμελιακές ανάγκες αυτών των ανθρώπων, αλλά και στην ένταξή τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι με όρους δεκτικότητας, σχεδιάζοντας ένα πλέγμα πολιτικών προστασίας και μέριμνας, βάσει του σεβασμού στην ετερότητα.

Προς αυτήν την κατεύθυνση, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης έχει προχωρήσει σε μια σειρά από σχετικές παρεμβάσεις και δράσεις. Καταρχάς, το Υπουργείο πρόσφατα προχώρησε στη σύσταση της Ειδικής Γραμματείας Ρομά, με αποστολή την κοινωνική και εργασιακή ένταξή τους. Η δουλειά της Ειδικής Γραμματείας οργανώνεται σε τέσσερις άξονες (Υγεία, Παιδεία, Στέγαση και Εργασία), έχοντας ξεκινήσει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία και τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ειδικότερα, η Ελλάδα εντάσσεται για πρώτη φορά σε προγράμματα ευρωπαϊκής χρηματοδότησης για κοινωνική ένταξη των Ρομά. Το Υπουργείο, έχοντας ήδη χαρτογραφήσει όλους τους καταυλισμούς ανά την επικράτεια, στοχεύει, μέσα στο επόμενο διάστημα, να ξεκινήσει τη μετεγκατάσταση οικογενειών που ζουν σε

παραγκουπόλεις (όσων το επιθυμούν) και παράλληλα να υπάρξει βελτίωση των υποδομών για τους λοιπούς οικισμούς.

Επιπροσθέτως, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, δημιουργούνται σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, με σκοπό την υποχρεωτική εκπαίδευση των Ρομά. Αυτός ο σκοπός προωθείται και μέσα από τα κριτήρια που εισάγονται στο Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης (ΚΕΑ). Προαπαιτούμενο, δηλαδή, για την καταβολή του επιδόματος είναι τα παιδιά των οικογενειών Ρομά να πηγαίνουν στο σχολείο, καθώς και οι ίδιοι οι ενήλικες να λάβουν πτυχίο υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με το οποίο θα μπορούν να ενταχθούν και στην αγορά εργασίας. Να σημειωθεί, σε αυτό το σημείο, ότι η πλειονότητα αυτής της κοινωνικής ομάδας ήταν δικαιούχος τόσο του Ταμείου Απόρων (ΤΕΒΑ), όσο και της Κάρτας Αλληλεγγύης, η οποία πλέον έχει αντικατασταθεί από το ΚΕΑ.

Παράλληλα, επιδιώκεται η ενίσχυση της νεολαίας των Ρομά, μέσα από την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή, με προώθηση στην απασχόληση και σε προγράμματα πρακτικής εξάσκησης σε δημόσιους φορείς. Επίσης, προτεραιότητα της Ειδικής Γραμματείας αποτελεί και η ενδυνάμωση των γυναικών Ρομά, των οποίων η χειραφέτηση, η επαγγελματική και η πολιτική υποστήριξη θα πρέπει να λειτουργήσουν ως αναπόσπαστα κομμάτια στη διαδικασία της ένταξης. Οι παραπάνω πρωτοβουλίες διενεργούνται σε συνεργασία με τις αρμόδιες Γενικές Γραμματείες Ισότητας των Φύλων, Πρόνοιας, Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Ειδική μνεία πρέπει να γίνει και στα προγράμματα διαμεσολαβητών, τα οποία παρουσίασαν οι σύλλογοι Ρομά, σε έναν θεσμό, δηλαδή, που επιτελεί ουσιαστικό ρόλο στη διαδικασία της ένταξης και της διάδρασής τους με την κοινωνία. Συγκεκριμένα, ο διαμεσολαβητής είναι ο Ρομά που αναλαμβάνει να ενημερώσει τους υπόλοιπους για τα προγράμματα και κυρίως είναι αυτός ο σημαντικός σύνδεσμος, ο οποίος θα τους εξηγήσει τη χρησιμότητα και την αναγκαιότητα των προγραμμάτων, τα δικαιώματά τους, θέματα υγείας και εκπαίδευσης.

Πολύ σημαντική είναι και η πρόταση που έχει διατυπωθεί από πολλούς φορείς που ασχολούνται με τα ζητήματα Ρομά, καθώς και από μέλη του Ελληνικού Κοινοβουλίου, όσον αφορά στην εισαγωγή των Ρομά στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, ίσως και με ειδική μοριοδότηση. Επίσης, άλλα μέτρα, που προτείνονται προς διευκόλυνση της ένταξης και προστασίας των δικαιωμάτων των Ρομά, είναι η μέριμνα για αδειοδότηση του πλανόδιου εμπορίου τους, η καλύτερη διάδρασή τους με τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, καθώς και η καταγραφή και η διάδοση των «τσιγγάνικων παραμυθιών», σπουδαίων προϊόντων παράδοσης και συλλογικής μνήμης, μέσω της τεχνολογίας και του διαδικτύου.

Εν κατακλείδι, σε συνδυασμό με όλες τις παραπάνω πρωτοβουλίες και τις προτάσεις, μείζονος σημασίας καθίσταται και η συμμετοχή και ενεργοποίηση των ίδιων των Ρομά, ώστε να διεκδικήσουν και να διασφαλίσουν τα δικαιώματά τους, όπως έκαναν στο πρώτο παγκόσμιο συνέδριό τους στο Λονδίνο.

IV. Δικαιώματα προσφύγων και αιτούντων άσυλο

Η θεματική των δικαιωμάτων κλείνει με την εξέταση των κύριων πτυχών του προσφυγικού και μεταναστευτικού ζητήματος. Λόγω της έκτασης που έχει λάβει το φαινόμενο τα τελευταία χρόνια, τα δικαιώματα των προσφύγων και αιτούντων άσυλο είναι αυτά που χρήζουν της μεγαλύτερης δυνατής προσοχής και μέριμνας από πλευράς της Πολιτείας.

Οι μεγάλες προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές, ιδίως από το 2015 και μετά, διαμόρφωσαν μια ιδιαίτερα κρίσιμη και έκτακτη κατάσταση. Όπως καθίσταται σαφές από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και τις οργανώσεις, παρά το μέγεθος των ροών αυτών, οι συνθήκες φιλοξενίας και διαβίωσης, οι διαδικασίες απονομής ασύλου και οι ενέργειες ένταξης έχουν βελτιωθεί από το 2015 κι έπειτα σε σχέση με όσα ίσχυαν στο παρελθόν.

Ειδικότερα, το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής αναγνωρίζει τη δύσκολη κατάσταση που επικρατεί στα νησιά της παραμεθορίου, λόγω της συγκέντρωσης μεγάλου αριθμού αιτούντων άσυλο, διενεργώντας προσπάθειες για βελτίωση των συνθηκών. Μεταφέρει αιτούντες άσυλο, που είναι χαρακτηρισμένοι ως ευάλωτοι, στην ενδοχώρα και προς τον σκοπό αυτόν έχει συστήσει υπηρεσίες εξέτασης ευαλωτότητας. Ακόμη, όλοι οι αιτούντες έχουν δικαίωμα στον προσωπικό τους δικηγόρο, καθώς το Υπουργείο έχει υπογράψει Μνημόνιο Συνεργασίας με την Ένωση Ευρωπαίων Δικηγόρων.

Σε ό,τι αφορά την ενδοχώρα, έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικά βήματα προς την ένταξη των προσφύγων, σε συνεργασία και με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Τα συσσίτια αντικαθίστανται από πίστωση μετρητών σε ειδική κάρτα, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η αξιοπρέπεια των ανθρώπων αυτών και η οικονομική διάδρασή τους με τις τοπικές κοινωνίες. Επίσης, το πρόγραμμα ενοικίασης διαμερισμάτων διευρύνεται, φτάνοντας πλέον τις 30.000 θέσεις πανελλαδικά, με σκοπό τα Κέντρα Φιλοξενίας, προοδευτικά, να κλείσουν. Επιπροσθέτως, στην ένταξη συμβάλλει σημαντικά και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τα προσφυγόπουλα, που ξεκίνησε να υλοποιείται την προηγούμενη σχολική χρονιά. Υπάρχουν, μάλιστα,

δράσεις επιμόρφωσης και για τους ενήλικες, με εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας κ.λπ..

Σε ό,τι αφορά τη μέριμνα για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, οι θέσεις σε δομές έχουν πολλαπλασιαστεί το τελευταίο διάστημα. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν πολλά παιδιά που ακόμα βρίσκονται σε αναμονή. Το Υπουργείο σχεδιάζει, ως το τέλος του τρέχοντος έτους, να έχει ρυθμιστεί πλήρως το ζήτημα της φιλοξενίας των ασυνόδευτων ανηλίκων.

Η λειτουργία της Υπηρεσίας Ασύλου έχει αναβαθμιστεί και η εξέταση των αιτήσεων προχωρά με ταχύτερους ρυθμούς. Τα αιτήματα ασύλου, βάσει των στοιχείων των δύο τελευταίων χρόνων, έχουν εξαπλασιαστεί σε σχέση με το παρελθόν. Το ποσοστό αναγνώρισης ασύλου, τους πρώτους έξι μήνες του 2017, κυμαίνεται στο 45%. Αυτήν τη στιγμή λειτουργούν 12 Επιτροπές Προσφυγών, με την Αρχή Προσφυγών να δίνει έμφαση στην εξέταση των προσφυγών στα νησιά. Ακόμη, η Ελληνική Αστυνομία είναι υπεύθυνη να λαμβάνει όλα τα κατάλληλα μέτρα ελέγχου των συνόρων, καταγραφής και ελέγχου των εισαγόμενων, κράτησης και επιστροφής των μη δικαιούμενων παραμονής στη χώρα. Σύμφωνα, δε, με την Ύπατη Αρμοστεία, η Ελλάδα τηρεί τη βασική αρχή της «μη επαναπροώθησης» (non refoulement), σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης.

Παρά, όμως, τις ενέργειες και τις δράσεις της Πολιτείας, οι οποίες κινούνται σε θετική κατεύθυνση, εντοπίζονται σοβαρά προβλήματα στη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος. Καταρχάς, παρατηρείται και συνομολογείται από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς ότι υπάρχει διάσταση σε σχέση με τις συνθήκες που επικρατούν στα Κέντρα Φιλοξενίας της ενδοχώρας, από τη μία πλευρά, και στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης των νησιών, από την άλλη. Στα κέντρα της ενδοχώρας οι συνθήκες φιλοξενίας και διαβίωσης κρίνονται επαρκείς, καθώς και οι διαδικασίες ασύλου έχουν έρθει σε μια κανονικότητα. Αντίθετα, στα νησιά εντοπίζονται σοβαρές δυσχέρειες και συνεπακόλουθα οι συνθήκες διαβίωσης κρίνονται ακατάλληλες στις περισσότερες από τις υφιστάμενες δομές.

Η κατάσταση αυτή οφείλεται, σύμφωνα με τα συμπεράσματα των ανθρωπιστικών οργανώσεων, στη γενικότερη ευρωπαϊκή πολιτική που ακολουθείται για το προσφυγικό. Ειδικά μετά την εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε. – Τουρκίας, παρατηρείται υπερπληθυσμός στα νησιά, ο οποίος συνεπακόλουθα επιφέρει ανεπάρκεια των δομών και κακές συνθήκες. Ο περιορισμός των αιτούντων άσυλο στα νησιά είναι αναγκαίο να επανεξεταστεί, όπως τονίζει η Διεθνής Αμνηστία. Η Κοινή Δήλωση, μεταξύ άλλων, προβλέπει και συντεταγμένη διαδικασία ασύλου στα σύνορα, η οποία εγείρει, σύμφωνα με το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, ζητήματα ως προς τη διασφάλιση της εξατομικευμένης εξέτασης των αιτήσεων. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η διαδικασία δεν μπορεί να θεωρηθεί επιτυχημένη, αφού, ενάμισι

χρόνο μετά την έναρξη εφαρμογής της, φαίνεται και από την πράξη ότι δεν δύναται να τηρηθεί. Προς αυτήν την κατεύθυνση, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου θεωρεί ότι χρειάζεται συνολική αλλαγή της πολιτικής της Ε.Ε., η οποία πρέπει να αποφύγει αντίστοιχες διαδικασίες και με άλλα κράτη – μέλη, καθώς και ότι θα πρέπει να υπάρξει θετική και δίκαιη αναδιαμόρφωση του συστήματος του Δουβλίνου.

Ανησυχίες εκφράζονται, επιπροσθέτως, ως προς την κράτηση και τις συνθήκες κράτησης αιτούντων άσυλο και μεταναστών. Ιδιαίτερα όσον αφορά στους ασυνόδετους ανήλικους, όπως τονίστηκε από την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, κρατούνται μερικές δεκάδες ανήλικοι ανά την επικράτεια, γεγονός άκρως προβληματικό. Συμπερασματικά, καθίσταται αναγκαίο να υπάρξει περιορισμός της κράτησης αλλοδαπών, εν γένει, όπως προκύπτει και από τις προτάσεις, τόσο του Συμβουλίου της Ευρώπης, όσο και της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, καθώς και να εξεταστούν εναλλακτικά της κράτησης μέτρα και εναλλακτικοί τρόποι προστασίας, ιδίως για τους ανηλίκους.

Αναφορικά με την υγειονομική περίθαλψη των αιτούντων άσυλο, έχουν γίνει πολύ σημαντικά βήματα από το Υπουργείο Υγείας, ιδίως με τη δυνατότητα δωρεάν πρόσβασης των ανθρώπων αυτών στο Εθνικό Σύστημα Υγείας. Δικαιούχοι είναι όσοι έχουν καταθέσει αίτημα ασύλου, καθώς μπορεί να τους χορηγηθεί ΑΜΚΑ. Όμως, όπως έχουν εντοπίσει διάφορες οργανώσεις, παρατηρούνται προβλήματα ως προς τη χορήγηση ΑΜΚΑ σε πολλές περιπτώσεις. Επίσης, το ΚΕΕΛΠΝΟ τονίζει την επιτυχία της Πολιτείας ως προς τη διαχείριση και τον περιορισμό των επιδημιών, καθώς και τον εμβολιασμό των παιδιών προσφύγων, αναγνωρίζοντας, όμως, παράλληλα, ότι στα Προαναχωρησιακά Κέντρα η πρόσβαση σε θέματα υγείας δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκής ή αξιοπρεπής. Κατά τα λοιπά, οι «Γιατροί Χωρίς Σύνορα» επισημαίνουν ότι υπάρχουν πολλές περιπτώσεις ατόμων θυμάτων σεξουαλικής βίας, ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας, ατόμων θυμάτων βασανιστηρίων, τα οποία δεν έχουν αναγνωριστεί ακόμα ως ευάλωτα. Επίσης, σημειώνουν ότι τα περισσότερα προβλήματα υγείας προκύπτουν, κυρίως, έπειτα από τις ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης στα νησιά.

Εκτός από τα ανωτέρω, άλλα ζητήματα που χρήζουν προσοχής είναι τόσο το βασικό δικαίωμα της οικογενειακής ενότητας, όσο και το πρόγραμμα μετεγκατάστασης. Ως προς τις οικογενειακές επανενώσεις, χρειάζεται να επιταχυνθούν οι διαδικασίες και να μην υπάρχουν κανενός είδους περιορισμοί. Οι μετεγκαταστάσεις, αν και σύμφωνα με την Υπηρεσία Ασύλου προχωρούν κανονικά, εντούτοις διενεργούνται με αργούς ρυθμούς. Επομένως, τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε. θα πρέπει να αναλάβουν τις υποχρεώσεις που τους αναλογούν.

Τέλος, καθίσταται σαφές ότι πλέον περνάμε, από τη φάση της υποδοχής, στη φάση της ένταξης των προσφύγων, η οποία θα αποτελέσει τη δυσκολότερη φάση. Για να είναι επιτυχής, θα πρέπει να διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε οι πρόσφυγες να γίνουν ουσιαστικό κομμάτι της κοινωνίας μας. Σε συνέχεια κάποιων θετικών ενεργειών, που έχουν πραγματοποιηθεί, χρειάζεται, παρ' όλα αυτά, ένα ολοκληρωμένο γενικό σχέδιο, με συγκεκριμένες δράσεις, για να καταστούν όλοι αυτοί οι άνθρωποι ισότιμα μέλη της ελληνικής κοινωνίας.

Προτάσεις της Επιτροπής:

- Λήψη μέτρων για την εξάλειψη του φαινομένου της μη δημοτολόγησης Ρομά.
- Παρακολούθηση της υλοποίησης του προγράμματος για την ένταξη των Ρομά.
- Απεγκλωβισμός των ευάλωτων προσώπων από τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης.
- Φιλοξενία των ασυνόδευτων ανηλίκων σύμφωνα με τη νομοθεσία.
- Εναλλακτικά της κράτησης μέτρα για τους μη δικαιούμενους άσυλο.
- Προώθηση της οικογενειακής επανένωσης.
- Χορήγηση ΑΜΚΑ στους πρόσφυγες.
- Ένταξη θεμάτων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την πολυπολιτισμικότητα και την αποδοχή του άλλου στο σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα.
- Παρακολούθηση της λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού Παρακολούθησης Ρατσιστικής Βίας.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΡΙΑΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ - ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ**1. Η ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ**

Οι πολιτικές λιτότητας και μνημονίων, που διαμόρφωσαν τις παρούσες οικονομικές συνθήκες, οδήγησαν μεγάλο αριθμό πολιτών, κυρίως γυναικών, στην ανεργία, με αποτέλεσμα να τους αφαιρεθεί κάθε δυνατότητα πρόσβασης σε βασική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Το κοινωνικό αυτό φαινόμενο αντιμετωπίστηκε, επί των ημερών μου στο Υπουργείο Υγείας (2014), με δύο Υπουργικές Αποφάσεις, οι οποίες παρείχαν σε ανασφάλιστους πολίτες τη δυνατότητα πρόσβασης στη δημόσια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Η πρωτοβουλία αυτή ολοκληρώθηκε, εν συνεχεία, με τον ν. 4368/2016.

Η μέτρηση των συνεπειών αυτών αποτυπώνεται από το δείκτη ισότητας των φύλων, ο οποίος αναπτύχθηκε από το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE)² και παρουσιάστηκε το 2013. Αποτελεί ένα μοναδικό εργαλείο μέτρησης, που μεταφέρει την πολυπλοκότητα της ισότητας των φύλων σε ένα φιλικό προς τον χρήστη και εύληπτο σύστημα μέτρησης. Ο δείκτης είναι ιδιαίτερα χρήσιμος στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς βασίζεται στο πλαίσιο πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δημιουργήθηκε ως ενιαίο σύστημα μέτρησης, με συνδυασμό των έξι δεικτών του εννοιολογικού πλαισίου για την ισότητα των φύλων. Αποτελείται από έξι βασικούς τομείς (*εργασία, χρήματα, γνώσεις, χρόνος, εξουσία και υγεία*) και δύο περιφερειακούς τομείς (*ανισότητες σε διάφορους τομείς και τη βία*). Οι εν λόγω περιφερειακοί τομείς χρησιμοποιούνται για την κάλυψη φαινομένων που αφορούν στην εκάστοτε επιλεγμένη πληθυσμιακή ομάδα, στην περίπτωση μας την υγεία και την προσβασιμότητα των γυναικών σε αυτήν.

Το διαμορφούμενο περιβάλλον στην Ελλάδα περιγράφεται από το δείκτη EIGE στον τομέα της υγείας, με στοιχεία που παρουσιάστηκαν τον Οκτώβριο του 2017. Στον τομέα της υγείας, ο δείκτης μετρά την ισότητα των φύλων ως προς την κατάσταση της υγείας, την υγιεινή συμπεριφορά και την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Η χώρα μας στον εν λόγω τομέα συγκέντρωσε 83,1 βαθμούς, ενώ ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος φτάνει στους 87,4 βαθμούς.

² Διετέλεσα Πρέσβειρα Καλής Θελήσεως του EIGE τη χρονική περίοδο 2013 - 2014.

Η μελέτη ανέδειξε περαιτέρω όσον αφορά στις γυναίκες ότι οι επιπτώσεις της κρίσης στην υγεία τους είναι ιδιαίτερα έντονες, καθώς αυτές βιώνουν σε μεγάλο βαθμό τις συνέπειες των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων. Η αυξημένη και μακροχρόνια ανεργία, ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, οι δυσκολίες στην εξισορρόπηση οικογένειας και καριέρας, το μισθολογικό χάσμα και ο επαγγελματικός διαχωρισμός εντείνουν το κοινωνικό χάσμα.

Επιπροσθέτως, η οικονομική επισφάλεια και η αδυναμία εξισορρόπησης της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής των γυναικών έχουν επιδράσει σημαντικά στην υπογεννητικότητα, με πτώση του δείκτη γονιμότητας και αύξηση του δείκτη γήρανσης.

Επιπλέον, το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό στις καισαρικές τομές γεννά πολλά ερωτήματα για το κατά πόσο η πραγματοποίηση καισαρικής τομής ή μη ακολουθεί τις καθορισμένες ενδείξεις από τη βιβλιογραφία, από διεθνείς επιστημονικές εταιρείες και οργανισμούς. Παράλληλα, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εποχής μας. Επί παραδείγματι, η ηλικία των σημερινών εγκύων, οι οποίες, στην πλειοψηφία τους, τεκνοποιούν σε ηλικία άνω των 35 ετών, οπότε και τα ποσοστά των επιπλοκών είναι πάρα πολύ υψηλά. Ο τρόπος της σύγχρονης ζωής και η πρόοδος της εξωσωματικής γονιμοποίησης έχουν ως αποτέλεσμα οι περισσότερες γυναίκες να καταλήγουν σε εξωσωματική γονιμοποίηση και σε καισαρική τομή. Αναπόφευκτα, λοιπόν, αυξάνεται και η πιθανότητα εμφάνισης παθολογικών καταστάσεων, που θα αποτελούσε ιατρική ένδειξη για την καισαρική τομή.

Για τον λόγο αυτό είναι επιβεβλημένο να συγκεντρωθούν στατιστικά στοιχεία, που να παράσχουν πληροφορίες σχετικά με τις συνέπειες, τα πλεονεκτήματα, τις δυνατότητες και τις προκλήσεις κατά την εφαρμογή και συνεπή χρήση ενός συνόλου κατευθυντήριων γραμμών για τις καισαρικές τομές στην Ελλάδα.

Αναφορικά με το θέμα των εκτρώσεων στις ηλικίες των 16 και 17 ετών, η καταγραφή της Eurostat σταματά το 2004. Παράλληλα, η ένταξη του μαθήματος της σεξουαλικής υγείας στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου καθυστερεί. Κατά συνέπεια, η τεκμηριωμένη πληροφόρηση των νέων κοριτσιών σε θέματα σεξουαλικής αγωγής είναι ανύπαρκτη, πράγμα που καθιστά την έγκαιρη διάγνωση προβλημάτων υγείας σχεδόν αδύνατη. Οι επιπτώσεις στην περίπτωση αυτή για την υγεία των κοριτσιών είναι τις περισσότερες φορές μη αναστρέψιμες.

Είναι ευνόητο, επίσης, ότι η υγεία γυναικών και κοριτσιών αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη άλλων στόχων στη ζωή, όπως καλύτερης εκπαίδευσης και απασχόλησης. Η ελλειμματική πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας οδηγεί σε υποβάθμιση, τόσο της κοινωνικής, όσο και της οικονομικής ανάπτυξης.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, η ενσωμάτωση της οπτικής του φύλου στην ψυχική υγεία προϋποθέτει τη συλλογή δεδομένων, που αφορούν στην εμφάνιση προβλημάτων ψυχικής υγείας στις γυναίκες. Η συχνότητά τους, η διάγνωση, η

αντιμετώπισή τους, οι παράγοντες κινδύνου και οι προστατευτικοί παράγοντες για τις γυναίκες, καθώς και η δυνατότητα πρόσβασής τους στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας, δεν καταγράφονται επισήμως. Συνεπώς, δεν μπορεί να υπάρξει και αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου. Σχετικές δράσεις δεν μπορούν να υλοποιηθούν, εξαιτίας της ανυπαρξίας επίσημων στοιχείων.

Ως εκ τούτου, για να επιτευχθεί η υγεία, είναι απαραίτητη η θετική αλληλεπίδραση ενός ευρύτερου περιβάλλοντος, που περιλαμβάνει όχι μόνο φυσικά, χημικά και βιολογικά στοιχεία, αλλά και το γενικότερο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, στο οποίο ζει το άτομο, καθώς και τις γενικές συμπεριφορές και απαιτήσεις της κοινωνίας. Η επένδυση σε ανθρώπινους, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς πόρους οφείλει να λάβει υπόψη ότι όλοι οι πόροι πρέπει να αξιοποιούνται, με στόχο όχι μόνο τη βελτίωση της υγείας, αλλά, παράλληλα, τη μείωση των ανισοτήτων και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το σημείο σύγκλισης αυτής της προσέγγισης είναι πολυπαραγοντικό.

Ως χώρα και ως κοινωνία δεν έχουμε την πολυτέλεια να μένουν στο περιθώριο οι γυναίκες, καθώς αυτό έχει κοινωνικό, πολιτικό, αλλά και οικονομικό κόστος. Οι γυναίκες, είτε ως εργαζόμενες είτε ως νοικοκυρές, συμβάλλουν σημαντικά στο ΑΕΠ, καθώς και η εργασία στο σπίτι είναι τεκμαρτό εισόδημα και έχει κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό χαρακτήρα. Οι γυναίκες αποτελούν, λοιπόν, πολύτιμους πόρους, τους οποίους η ελληνική κοινωνία οφείλει να αξιοποιεί. Επιπλέον, η χώρα μας οφείλει να ξεκινήσει να εφαρμόζει επιτέλους έμφυλες πολιτικές, οι οποίες θα διατρέχουν οριζόντια τον κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό βίο.

Η μείωση των ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού στον χώρο της υγείας απαιτεί την αλλαγή της κουλτούρας στην Ελλάδα. Η αλλαγή αυτής προϋποθέτει τρία πράγματα: **ενημέρωση, εκπαίδευση και δράση**. Για την επίτευξη αποτελεσμάτων, δεν αρκούν αποσπασματικές ενέργειες, παρά απαιτείται η Πολιτεία να δώσει εξίσου μεγάλη έμφαση και στις τρεις προϋποθέσεις.

Η επένδυση στην ισότητα των φύλων είναι επωφελής για τις γυναίκες, αλλά και για τους άνδρες, για να έχουμε μια πιο δίκαιη κοινωνία. Πρέπει, λοιπόν, να συνδέσουμε την ισότητα των φύλων με την εκπαίδευση, προκειμένου όλοι οι πολίτες, ανεξαρτήτως φύλου, να απολαμβάνουν ίσες ευκαιρίες. Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου δεν είναι άλλος, από το να παρέχει στοιχεία και να οργανώνει έρευνες με τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου, στη συνέχεια, να χαράσσονται εθνικές πολιτικές για την επίτευξη της ισότητας των φύλων.

Η αγωγή υγείας ως μέρος του ωρολογίου προγράμματος, η κατ' οίκον φροντίδα εγκύων και λεχώνων, ο σεβασμός στον φυσικό τοκετό, η δημιουργία Κέντρου Φυσικού Τοκετού, η θεσμοθέτηση της μαίας στην πρωτοβάθμια περίθαλψη και η δια βίου κατάρτισή της, η δημιουργία κατάλληλων υποδομών για τα άτομα με κινητικά

προβλήματα ή αναπηρία και η πρόσβαση σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας θα πρέπει να αποτελούν βασικές προτεραιότητες για ένα δημόσιο σύστημα υγείας, που στοχεύει στην προσβασιμότητα των γυναικών σε αυτό. Οφείλουμε, λοιπόν, να επιλέξουμε εκείνες τις δράσεις που θα συμβάλλουν στη διάχυση των ωφελειών και των αποτελεσμάτων της Δημόσιας Υγείας, στο σύνολο του πληθυσμού, εξασφαλίζοντας, ταυτόχρονα, την εξειδίκευση των δράσεων για την προσβασιμότητα στις υπηρεσίες υγείας των γυναικών και των κοριτσιών.

2. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Άρθρο 4 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού: *«Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να παίρνουν όλα τα νομοθετικά, διοικητικά και άλλα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή των αναγνωρισμένων στην παρούσα Σύμβαση δικαιωμάτων. Στην περίπτωση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, παίρνουν τα μέτρα αυτά μέσα στα όρια των πόρων που διαθέτουν και, όπου είναι αναγκαίο, μέσα στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας.»*

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού

Στις 20 Νοεμβρίου 1989 η Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Πρόκειται για έναν παγκόσμια δεσμευτικό νομικό κώδικα, ο οποίος ορίζει τα δικαιώματα που έχει κάθε παιδί, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, γλώσσας, θρησκείας, οικονομικής, κοινωνικής ή γεωγραφικής προέλευσης.

Η Ελλάδα επικύρωσε τη Σύμβαση με τον ν. 2101/1992 και ανήκει στις πρώτες χώρες που το έπραξαν. Η Σύμβαση αποτελεί οδηγό της εκάστοτε Κυβέρνησης και του συνόλου της Πολιτείας, βάσει του οποίου, ανά πάσα στιγμή, μπορεί να διαπιστώνεται κατά πόσο η Χώρα μας την τηρεί. Με αυτόν τον τρόπο διαπιστώνονται τυχόν ελλείψεις και προβλήματα στην καθημερινότητα των παιδιών, τα οποία ζουν στην Ελλάδα, αλλά και η μη εφαρμογή των νόμων. Εν συνεχεία, αποτελεί υποχρέωση η λήψη μέτρων διόρθωσης, είτε με νομοθετική είτε με διοικητική παρέμβαση.

Το περιεχόμενο της Σύμβασης διακρίνεται στις εξής κατηγορίες:

1. **Δικαίωμα Επιβίωσης:** Αφορά στο δικαίωμα για ζωή και στην κάλυψη όλων των αναγκών, οι οποίες πρέπει να καλύπτονται για την ύπαρξη του παιδιού.
2. **Δικαιώματα Προστασίας:** Αφορούν στο δικαίωμα προφύλαξης από κάθε είδους κακοποίηση, αμέλεια και εκμετάλλευση του παιδιού.
3. **Δικαιώματα Ανάπτυξης και Εξέλιξης:** Συμπεριλαμβάνει όλα όσα είναι απαραίτητα για την πλήρη ανάπτυξη και εξέλιξη των δυνατοτήτων του παιδιού, όπως είναι η εκπαίδευση, το παιχνίδι, η αναψυχή και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις.
4. **Δικαίωμα Συμμετοχής:** Κάθε παιδί απολαμβάνει την ελευθερία της έκφρασης γνώμης, της συμμετοχής σε οργανώσεις και στην ειρηνική συνάθροιση.

Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στη ζωή των παιδιών

Η οικονομική κρίση, στην οποία η Χώρα μας εισήλθε το 2009, έχει σοβαρό αντίκτυπο στη ζωή όλων των πολιτών. Στην προσπάθεια αντιμετώπισής της, λήφθηκαν μέτρα λιτότητας, τα οποία επιδείνωσαν την οικονομική κατάσταση κάθε ελληνικού νοικοκυριού. Παράλληλα, τα τελευταία οκτώ χρόνια, η ανεργία βρίσκεται σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα και οι μισθοί μειώθηκαν δραματικά. Τέτοιου είδους ακραίες αλλαγές δεν θα μπορούσαν να μην επηρεάσουν τη ζωή και την εξέλιξη των παιδιών.

Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, ο κίνδυνος φτώχειας για παιδιά ηλικίας 0-17 ετών, το 2016, ανερχόταν στο 26,3%. Ανησυχητικό είναι το γεγονός πως, σε σχέση με το 2015, αυξήθηκε το ποσοστό των τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών που απειλούνται από τη φτώχεια, φτάνοντας το 32%.

Μία ζοφερή εικόνα παρουσιάζει η Έκθεση της UNICEF «Η Κατάσταση των Παιδιών στην Ελλάδα 2017 – Τα παιδιά της Κρίσης», χρησιμοποιώντας διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και της Eurostat του έτους 2015.³ Τρεις δείκτες, τους οποίους επικαλείται η Έκθεση, απεικονίζουν τις δραματικές αλλαγές, οι οποίες επήλθαν στις ζωές των παιδιών της χώρας μας τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται για τον δείκτη για τον κίνδυνο σχετικής φτώχειας, τον δείκτη της αγοραστικής δύναμης και για τις συνθήκες υλικής αποστέρησης.

Ενώ ο κίνδυνος σχετικής φτώχειας παιδιών το 2009 ήταν στο 23%, το 2014 έφτασε το 26,6%, περίπου μισό εκατομμύριο παιδιά στην Ελλάδα ζούσαν, δηλαδή, σε φτωχές οικογένειες. Ωστόσο, καθώς το όριο της φτώχειας στην Ελλάδα της κρίσης μειώθηκε κατά 37%, ο δείκτης αυτός δεν παρουσιάζει την πλήρη εικόνα.

Σταθερότερος δείκτης, ο οποίος αντικατοπτρίζει τις συνθήκες διαβίωσης των παιδιών, θεωρείται η αγοραστική δύναμη. Διαπιστώνεται πως το 2009 η παιδική φτώχεια στην Ελλάδα έφτανε το 20,7% και το 2014 περίπου το 55%. Συνεπώς, περισσότερα από τα μισά παιδιά όλης της Χώρας ζούσαν το 2014 υπό τις ίδιες συνθήκες, τις οποίες το 2009 βίωνε το 20,7% των παιδιών.

Τέλος, ο δείκτης υλικής αποστέρησης μετρά την αδυναμία ικανοποίησης συγκεκριμένων αναγκών, οι οποίες θεωρούνται απαραίτητες, τόσο για την ευημερία, όσο και για το επίπεδο διαβίωσης. Θεωρείται πως ένα παιδί αποστερείται υλικά, όταν δεν μπορούν να του διατεθούν τρεις από τις εννέα επιλεγμένες βασικές ανάγκες, ενώ ακραία αποστέρηση αποτελεί η αδυναμία ικανοποίησης τεσσάρων εκ των εννέα αναγκών. Βάσει αυτού του υπολογισμού, το 2015 το 45% των παιδιών στην Ελλάδα

³ Καθώς η οικονομική κρίση δεν έχει ξεπεραστεί και κατά τα έτη 2016 και 2017 πάρθηκαν επιπρόσθετα μέτρα λιτότητας, υπολογίζεται πως τα στοιχεία που απεικονίζουν το παρόν κυμαίνονται περίπου στα ίδια επίπεδα.

ζούσαν σε συνθήκες υλικής αποστέρησης. Το ποσοστό αυτό μας δίνει την τραγική πρωτιά μεταξύ των 14 παλαιότερων κρατών-μελών της ΕΕ.

Τα ενδεικτικά αυτά στοιχεία μαρτυρούν πως η πολυετής ύφεση και η πολιτική λιτότητας έχουν πλήξει δραματικά τις οικογένειες με παιδιά. Τα ευρήματα είναι ανησυχητικά και πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπ' όψιν από την Πολιτεία, επειδή παιδιά που ζουν σε συνθήκες φτώχειας είναι σε μειονεκτική θέση σε σύγκριση με τα υπόλοιπα παιδιά, πράγμα που είναι πολύ πιθανό να προκαλέσει αρνητικές συνέπειες στα επιτεύγματα της ενήλικης ζωής τους. Επομένως, ελλοχεύει ο κίνδυνος, τόσο η φτώχεια, όσο και οι ανισότητες, να αναπαραχθούν.

Η σωματική και ψυχική υγεία των παιδιών στα χρόνια της κρίσης

Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης έχουν παρατηρηθεί και στην υγεία των παιδιών που ζουν στη χώρα μας. Πρόκειται για δευτερογενείς συνέπειες στη φροντίδα τόσο της σωματικής, όσο και της ψυχικής υγείας των παιδιών και των εφήβων.

Σε ό,τι αφορά στη σωματική υγεία, κατά την περίοδο της κρίσης, η βρεφική θνησιμότητα έχει αυξηθεί κατά 26%. Ως αιτίες έχουν καταγραφεί η προβληματική πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας, το κόστος ή οι ελλείψεις σε νοσοκομεία, οι οποίες μειώνουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών πριν και μετά τον τοκετό, αλλά και ο ελλιπής εμβολιασμός των βρεφών. Καθώς ισχύει ο κανόνας πως όσο καλύτερες είναι οι συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα της βρεφικής θνησιμότητας, η αύξηση του ποσοστού φτώχειας στη χώρα μας αποτελεί μέρος της εξήγησης αυτής της δραματικής εξέλιξης.⁴

Από το 2014, με Υπουργικές Αποφάσεις και εν συνεχεία με τον ν. 4368/2016, έχει εξασφαλιστεί η πρόσβαση στη δημόσια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη για ανασφάλιστους πολίτες. Οι αλλαγές, ωστόσο, η ταραχή και η ανησυχία που προκαλούνται εντός των οικογενειών, όταν παρουσιάζεται το πρόβλημα της μη ασφάλισης, αλλά και η προφανής ελλιπής ενημέρωση των πολιτών, έχουν ως αποτέλεσμα αρκετές οικογένειες, οι οποίες βιώνουν τέτοιες καταστάσεις, να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πρόσβαση σε παιδίατρο και σε οικογενειακό ιατρό. Η προβληματική οργάνωση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας επιδεινώνει τις

⁴Τα ευρήματα στηρίζονται σε έρευνα με επικεφαλής τον Δρ. Φίλιππο Φιλιππίδη, Λέκτορα στη Σχολή Δημόσιας Υγείας του Imperial College του Λονδίνου, συμμετείχαν ο κ. Γιάννης Τούντας, Καθηγητής Κοινωνικής και Προληπτικής Ιατρικής και Διευθυντής του Κέντρου Μελετών Υπηρεσιών Υγείας στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και η κ. Βασιλική Γεροβασίλη, από το Νοσοκομείο Harefield του Λονδίνου.

συνθήκες, με αποτέλεσμα να υπάρχουν παιδιά στη Χώρα μας, τα οποία δεν δέχονται την ιατρική φροντίδα που χρειάζονται και δικαιούνται.

Ενδεικτικά είναι τα στοιχεία των «Γιατρών του Κόσμου», σύμφωνα με τα οποία το 2015 το 40% όσων επισκέφθηκαν τις πολυκλινικές του φορέα ήταν Έλληνες, ενώ το κύριο πρόβλημα που αντιμετώπιζαν, όσοι από αυτούς πήγαν εξαιτίας των παιδιών τους, ήταν η αδυναμία να εξασφαλίσουν τους εμβολιασμούς των παιδιών.

Σε ό,τι αφορά στους εμβολιασμούς, αποτελεί θετικό στοιχείο πως το Υπουργείο Υγείας προχωρά το εθνικό πρόγραμμα για τον εμβολιασμό παιδιών. Το πρόγραμμα, ωστόσο, πρέπει να φτάσει σε όλα τα παιδιά ανά την Επικράτεια και να υλοποιείται από όλες τις δημόσιες ιατρικές μονάδες.

Οι δραματικές αλλαγές στον οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό περίγυρο των παιδιών και εφήβων έχει αντίκτυπο στην ψυχική τους υγεία. Παρατηρείται στους νέους αύξηση στις συναισθηματικές διαταραχές και στα κρούσματα κατάθλιψης που χρήζουν ιατρικής αντιμετώπισης.

Οι δύσκολες καταστάσεις, τις οποίες βιώνουν οι οικογένειες, έχουν αυξήσει, δυστυχώς, τα κρούσματα ενδοοικογενειακής βίας. Η καταγραφή των κρουσμάτων βίας παραμένει προβληματική και επίσημος αριθμός για τα παιδιά που πέφτουν θύματα κακοποίησης δεν υπάρχει. Ωστόσο, καθώς σύμφωνα με τους ειδικούς υπάρχει συσχέτιση στην κακοποίηση εντός της οικογένειας, της συντρόφου και του παιδιού και βάσει των στοιχείων έχει αυξηθεί ο αριθμός των κακοποιημένων γυναικών, εκτιμάται πως σχετική αύξηση υπάρχει και στα παιδιά. Σημειώνεται πως υπάρχουν πολλές μορφές βίας, όπως είναι η σωματική, η ψυχολογική και η σεξουαλική κακοποίηση.

Εξαιτίας της αύξησης του αριθμού των γονέων, οι οποίοι αδυνατούν να παρέχουν στα παιδιά τους ό,τι είναι απαραίτητο για τη σωματική, πνευματική και συναισθηματική τους ανάπτυξη, έχει παρατηρηθεί αύξηση στις περιπτώσεις απομάκρυνσης παιδιών από την οικογενειακή τους εστία, κατόπιν εισαγγελικής εντολής, προκειμένου αυτά να προστατευτούν και να απολαύσουν τη φροντίδα που χρειάζονται και δικαιούνται. Καθώς, όμως, οι υπάρχουσες κρατικές δομές δεν επαρκούν, παρατηρείται το φαινόμενο ένα μέρος αυτών των παιδιών να εισάγεται, για κάποιο χρονικό διάστημα, ακόμα και σε νοσοκομεία, χωρίς να είναι άρρωστα.

Περαιτέρω μείωση των γεννήσεων

Μεγάλο πρόβλημα της χώρας μας αποτελεί η υπογεννητικότητα. Κατά τη διάρκεια της κρίσης, ο αριθμός των γεννήσεων μειώθηκε κατά 21%, ενώ από το 1932 και μετά, που υπάρχουν σχετικά στοιχεία για την Ελλάδα, ποτέ δεν γεννιούνταν τόσο λίγα παιδιά.

Περίπου 430.000 νέοι άνθρωποι έχουν εγκαταλείψει τη χώρα και πολλοί προγραμματίζουν να αναζητήσουν επαγγελματική αποκατάσταση στο εξωτερικό στο άμεσο μέλλον. Την ίδια ώρα, για πολλούς νέους ανθρώπους, οι οποίοι ζουν στην Ελλάδα, η ανεργία, η επαγγελματική ανασφάλεια και οι δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για τη δημιουργία οικογένειας.

Το δημογραφικό πρόβλημα, σε συνδυασμό με την ανεργία, είναι ο κίνδυνος που υπονομεύει το ασφαλιστικό σύστημα της χώρας για τις επόμενες δεκαετίες.

Προτάσεις

Τα στοιχεία δείχνουν πως ένας μεγάλος αριθμός παιδιών στην Ελλάδα ζει υπό χειρότερες συνθήκες από αυτές που ζούσαν τα παιδιά προ δεκαετίας και κατ' επέκταση δεν απολαμβάνει τα δικαιώματά του. Σύμφωνα και με τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, το Κράτος και τα αρμόδια Υπουργεία καλούνται να διορθώσουν τις συνθήκες και τις κοινωνικές στρεβλώσεις, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των παιδιών στη Χώρα μας, ανεξαρτήτως της οικονομικής και κοινωνικής τους προέλευσης.

- Η δημιουργία θέσεων εργασίας, η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών με τη μείωση της υπερφορολόγησης και οι πολιτικές με κοινωνικό πρόσημο, θα μειώσουν τα ποσοστά σχετικής φτώχειας, τις ανησυχίες και το άγχος των οικογενειών, το οποίο μεταδίδεται στα παιδιά. Κατά συνέπεια, παιδιά και έφηβοι θα μπορέσουν να ζουν πιο ανέμελη καθημερινότητα, πράγμα που θα ωφελήσει τη σωματική, ψυχική και πνευματική τους ανάπτυξη.

- Οι υπάρχουσες δομές στήριξης οικογενειών και παιδιών χρειάζονται επαρκή στελέχωση και διάθεση των απαραίτητων μέσων και πόρων, ώστε όσοι απευθύνονται σε αυτές, να γίνονται αποδέκτες της προσοχής, της φροντίδας και της εξυπηρέτησης που χρειάζονται. Σύμφωνα με τον Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος από το 2003 και σε συνέχεια ειδικής ρύθμισης του ν. 3094/2003 έχει αναλάβει την αποστολή της προαγωγής των Δικαιωμάτων του Παιδιού, σύμφωνα με το διεθνές πρότυπο του Συνηγόρου του Παιδιού, υπάρχει ανάγκη βελτίωσης του συστήματος λειτουργίας των ιδρυμάτων, στα οποία εντάσσονται παιδιά μετά από την απομάκρυνσή τους από τις οικογένειές τους. Επί παραδείγματι, ο αριθμός των κοινωνικών λειτουργών και επιμελητών οφείλει να είναι επαρκής, ώστε να μην απασχολούνται επιμελητές, κοινωνικοί λειτουργοί και λοιπό επιστημονικό προσωπικό με ολιγόμηνα προγράμματα, καθώς οι συχνές αλλαγές και οι αποχωρισμοί προκαλούν αναστάτωση στα παιδιά.

- Καθώς το Κράτος πάσχει από έλλειψη δομών στήριξης οικογενειών και παιδιών, ιδιωτικοί φορείς καλούνται να συμπληρώσουν τα κενά της Πολιτείας. Οι εν

λόγω φορείς οφείλουν να πληρούν τις προδιαγραφές που θέτει το Κράτος, παράλληλα, όμως, και το Κράτος οφείλει να στηρίζει τη λειτουργία τους και να μην τις «στραγγαλίζει» μέσω της φορολογικής πολιτικής. Η δραματική μείωση των διαθέσιμων πόρων των εν λόγω πρωτοβουλιών μειώνει τον αριθμό των παιδιών που μπορούν να γίνουν αποδέκτες των υπηρεσιών τους.

- Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει τις διαχρονικές ελλείψεις στην προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών και κυρίως στη μεγαλύτερη υποστήριξη των ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών για τα παιδιά. Ενώ υπάρχει πρόοδος στη στενή συνεργασία των κοινωνικών υπηρεσιών με τα σχολεία, αυτές πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω και να βρίσκονται σε διαρκή συνεργασία με επαγγελματίες και να μην περιορίζονται σε μεμονωμένες δράσεις. Οι σωστά αναπτυγμένες κοινωνικές υπηρεσίες, σύμφωνα με τον Συνήγορο του Πολίτη, πρέπει να υπάρχουν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Α΄ και Β΄ Βαθμού) και σε διαρκή συνεργασία με τα σχολεία.

- Απαιτείται ενημέρωση των πολιτών σε ό,τι αφορά στα δικαιώματά τους στη δημόσια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε περίπτωση μη ασφάλισης. Όλα τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε υπηρεσίες υγείας υψηλού επιπέδου και καμία προγεννητική, βρεφική ή παιδική ιατρική εξέταση και κανένας εμβολιασμός δεν μπορεί να παραμεληθεί, εξαιτίας της μη ασφάλισης των γονέων.

- Το Κράτος οφείλει να εξασφαλίζει τις υψηλού επιπέδου υπηρεσίες, τόσο στην Πρωτοβάθμια, όσο και στη Δευτεροβάθμια Φροντίδα Υγείας. Πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες, ώστε το Εθνικό Σύστημα Υγείας να είναι εύκολα προσβάσιμο για όλους, ενώ χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης φαινόμενα έλλειψης ανθρώπινου προσωπικού, υλικών και φαρμάκων.

- Ο ν. 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία, μεταξύ άλλων, απαγορεύει τη σωματική τιμωρία των παιδιών. Με τον ν. 3625/2007 κυρώθηκε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία και αυστηροποίησε το Ποινικό Δίκαιο και την Ποινική Δικονομία. Τέλος, ο ν. 3727/2008 κύρωσε τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης. Στην Ελλάδα υφίσταται, λοιπόν, το νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των παιδιών. Ωστόσο, απαιτείται μεγαλύτερη πρόληψη. Επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη αναφέρουν πως ισχυρές κοινωνικές υπηρεσίες Δήμων και Περιφερειών, εκτός από την αντιμετώπιση προβλημάτων, πρέπει να κάνουν προληπτικές παρεμβάσεις, όπου υπάρχουν οικογένειες που διανύουν κρίση.

- Το δημογραφικό πρόβλημα, εξαιτίας της υπογεννητικότητας, αντιμετωπίζεται με πρωτοβουλίες, οι οποίες εδράζονται σε τέσσερις παράλληλους άξονες: Πρώτον, τη

δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη βελτίωση των συνθηκών στην εγχώρια αγορά εργασίας. Με αυτόν τον τρόπο, οι νέοι άνθρωποι θα νιώσουν μεγαλύτερη ασφάλεια και θα μειωθεί ο αριθμός όσων εγκαταλείπουν την Ελλάδα, προκειμένου να αναζητήσουν εργασία στο εξωτερικό. Δεύτερον, απαιτείται περαιτέρω στήριξη τρίτεκνων και πολύτεκνων οικογενειών (το 32% το 2016 απειλείτο από τη φτώχεια). Τρίτον, δια της φορολογικής πολιτικής, μπορεί να διευκολυνθούν περαιτέρω οικογένειες που αποκτούν παιδιά. Αντί της παροχής επιδομάτων, η ελάφρυνση φόρου αυξάνει το διαθέσιμο εισόδημα στις οικογένειες, οι οποίες καλούνται να καλύψουν δαπάνες σε συνθήκες ανέχειας. Τέταρτον, η δημιουργία ποιοτικών δομών φύλαξης παιδιών, αλλά και η θεσμοθέτηση νέων θεσμών, όπως ο θεσμός της «Βοηθού Μητέρας», όπου μακροχρόνια άνεργες γυναίκες, οι οποίες έχουν εκπαιδευθεί και πιστοποιηθεί από το Κράτος, φυλούν παιδιά μητέρων που εργάζονται ή βρίσκονται σε αναζήτηση εργασίας, μαζί με τα δικά τους παιδιά. Επίσης, η εναρμόνιση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής είναι εργαλείο, που βοηθάει ιδίως τις νέες γυναίκες να δημιουργήσουν οικογένεια.

- Η Ελλάδα έχει επικυρώσει με τον ν. 3765/2009 τη Σύμβαση της Χάγης για την Προστασία των Παιδιών και τη Συνεργασία σχετικά με τη Διακρατική Υιοθεσία. Χρειάζεται, ωστόσο, απλοποίηση της διαδικασίας, προκειμένου να μην παραμένουν τα παιδιά για μεγάλο χρονικό διάστημα σε ιδρύματα, ενώ υπάρχει μεγάλη προσφορά ζευγαριών, τα οποία επιθυμούν να γίνουν θετοί ή ανάδοχοι γονείς.

- Κάθε παρέμβαση και κάθε πρόγραμμα, που αφορά τα δικαιώματα των παιδιών, πρέπει να υλοποιείται στο πλαίσιο ενός μακροχρόνιου προγράμματος ουσιαστικής κάλυψης αναγκών. Αποσπασματικές ενέργειες και δράσεις καλύπτουν μεν προβλήματα, δεν έχουν, ωστόσο, τη δυνατότητα να διεισδύσουν και να διορθώσουν την αιτία εμφάνισής τους.

- Η Χώρα μας έχει δεχθεί κριτική από την Επιτροπή του ΟΗΕ, η οποία εξέτασε την εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Ελλάδα, καθώς στη χώρα μας δεν υπάρχει κάποιο διαρκές όργανο για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης και, επιπλέον, δεν υπάρχει συντονισμός των αρμόδιων Υπουργείων. Το έλλειμμα αυτό είχε επισημανθεί και από τον Συνήγορο του Πολίτη και θεραπεύτηκε μόλις στις 10 Οκτωβρίου 2017, με την ψήφιση του ν. 4491/2017 και του Εθνικού Μηχανισμού Εκπόνησης, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Σχεδίων Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που είχε εκπονηθεί ήδη τον Νοέμβριο του 2014. Ο Εθνικός Μηχανισμός θα στηρίξει τα αρμόδια όργανα στη λήψη αποφάσεων, θα αξιολογεί και θα λαμβάνει υπ' όψιν τα υφιστάμενα κενά, επαναπροσδιορίζοντας έτσι στόχους, δράσεις και χρονοδιαγράμματα.

Η Χάρτα για τα Δικαιώματα του Παιδιού στοχεύει στην προστασία της παιδικής ηλικίας και της ανηλικότητας και έχει δεσμευτικό χαρακτήρα, προκειμένου να προστατεύσει τα Δικαιώματα του Παιδιού, ώστε να τα απολαμβάνουν αδιατάρακτα, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, γλώσσας, θρησκείας, οικονομικής, κοινωνικής ή γεωγραφικής προέλευσης.

Η Βουλή των Ελλήνων, πιστεύω, οφείλει να υποδείξει στην Εκτελεστική Εξουσία, δηλαδή στην Κυβέρνηση, τον δεσμευτικό αυτό χαρακτήρα προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, ο οποίος πρέπει να διατρέχει οριζοντίως όλες τις δράσεις του κυβερνητικού έργου, με στόχο την προστασία του υπέρτατου αγαθού, που είναι η προστασία της ανηλικότητας.

3. ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η δυνατότητα κάθε ανθρώπου να ζει και να δραστηριοποιείται με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την ψυχοκοινωνική και πνευματική του ανάπτυξη αποτυπώνει τον κύριο προσανατολισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δικαιώματα ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά αποτελούν τους κύριους άξονες του πλαισίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου του 21ου αιώνα.

Εθνικοί και υπερεθνικοί οργανισμοί, κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις, ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς, δραστηριοποιούνται ως θεματοφύλακες και προωθητές των δικαιωμάτων αυτών σε έναν κόσμο ανισοτήτων, διακρίσεων και συνεχών παραβιάσεων. Η δικαιοσύνη, η ασφάλεια, η υγεία, η ισότητα, η ισονομία, η ελευθερία, η δημοκρατία, η παιδεία, η ανεξιθρησκία, η ειρήνη, η εργασία, η ψυχαγωγία, η κατανόηση, η συνύπαρξη, η αλληλεγγύη και ο αλληλοσεβασμός αποτελούν σήμερα κύριες επιδιώξεις, σε παγκόσμια κλίμακα, του πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού λόγου και αποτελούν βασικές μεταβλητές χάραξης πολιτικών.

Σήμερα, ευάλωτες-ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, όπως παιδιά, γυναίκες, μέλη μειονοτήτων, άτομα με ειδικές ανάγκες, χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και προστασίας των δικαιωμάτων αυτών, διασφαλίζοντας και θωρακίζοντας την αξιοπρέπεια, την ισότιμη διαβίωσή τους και την προσωπική τους ανάπτυξη.

Στην Ελλάδα το πλαίσιο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ακόμα ελλειμματικό. Ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το 2013, σε σχετική του Έκθεση, επισημαίνει θεσμικές παραλείψεις και δυσλειτουργίες προστασίας και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, επισημαίνονται η όξυνση της ρατσιστικής βίας, η άνοδος του ακροδεξιού εξτρεμισμού, ο στιγματισμός μεταναστών και μειονοτήτων ακόμα και στη χρήση του πολιτικού λόγου, η ασθενής στάση του Ελληνικού Κοινοβουλίου απέναντι σε ξενοφοβικές και ρατσιστικές ρητορικές, οι εφαρμοσμένες πρακτικές της Ελληνικής Αστυνομίας, όπως το «Εθνοτικό Προφίλ» ως μέρος της επιχείρησης «Ξένιος Ζευς» και η έλλειψη ειδικού μηχανισμού καταγραφής των κρουσμάτων ρατσιστικής βίας, αλλά και ενός εθνικού μηχανισμού πρόληψης βασανιστηρίων και άλλων μορφών κακομεταχείρισης. Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη εκσυγχρονισμού του σχετικού νομοθετικού πλαισίου για την ισχυροποίηση του μηχανισμού πρόληψης και καταγγελίας των ρατσιστικών και ξενοφοβικών εγκλημάτων, καθώς και η συστηματική και συνεχής εκπαίδευση των αστυνομικών και δικαστικών λειτουργών, οι οποίοι αλληλεπιδρούν με ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

Ο Επίτροπος θέτει ως βάση τη «Διακήρυξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας», το 2005, για τη χρήση ρατσιστικών, αντισημιτικών και ξενοφοβικών στοιχείων στον πολιτικό λόγο και την «Απόφαση-Πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της ΕΕ», που αφορά την πρόβλεψη των αυστηρότερων δυνατών ποινών για ρατσιστικά και ξενοφοβικά αδικήματα. Στο πλαίσιο αυτό κρίνεται αναγκαία και η κύρωση του «Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και Άλλης Σκληρής, Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (OPCAT)». Ειδικά για τα θύματα ρατσιστικών και άλλων εγκλημάτων, προτείνεται η παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας σε ειδικά συμβουλευτικά κέντρα, η κατάργηση του παράβολου για την υποβολή μήνυσης, ώστε να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στη Δικαιοσύνη και η εξαίρεση των καταγγελλόντων από διαδικασίες απέλασης ή μη χορήγησης αδειών παραμονής. Επίσης, προτείνεται η σύσταση του Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Ν. 3938/2011 και Π.Δ. 78/2011) να μετεξελιχθεί σε Ανεξάρτητη Αρχή και να μη λειτουργεί υπό τον άμεσο έλεγχο του Υπουργείου Εσωτερικών - Προστασίας του Πολίτη.

Σχετικά με τα θέματα προσφύγων και αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα, υπογραμμίζεται η υποστελέχωση και ο ελλιπής υλικοτεχνικός εξοπλισμός των Αστυνομικών Υπηρεσιών, με αποτέλεσμα τη μακρά αναμονή εξέτασης των αιτημάτων και την κατά συνέπεια έκθεση των αιτούντων σε μορφές αστυνομικής αυθαιρεσίας και εξευτελισμού. Άμεση προτεραιότητα θεωρείται η έναρξη λειτουργίας της Υπηρεσίας Ασύλου, της Αρχής Προσφυγών και της Υπηρεσίας Αρχικής Υποδοχής, οι οποίες θεσμοθετήθηκαν με τον Ν. 3907/2011, καθώς και η μέριμνα για πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες υγειονομικής φροντίδας και περίθαλψης, με τη δημιουργία ανοιχτών δομών φιλοξενίας και με άμεσο στόχο την προστασία γυναικών και ασυνόδευτων ανηλίκων, λόγω του υψηλού βαθμού επικινδυνότητας, σε φαινόμενα εμπορίας ανθρώπων, παράνομης διακίνησης προσώπων και ρατσιστικής βίας. Ειδικά για τα παιδιά, υπογραμμίζονται οι υποχρεώσεις της Ελλάδας βάσει της «Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού». Ως προς την κοινωνική ένταξη των μεταναστών, επισημαίνεται η ανάγκη εξασφάλισης άσκησης της θρησκευτικής έκφρασης, η έναρξη συστηματικού διαλόγου με εκπροσώπους των μεταναστών στη χώρα μας και η πλήρης ενσωμάτωση, μέσω της πολιτογράφησης, ειδικά για παιδιά που γεννήθηκαν και μορφώθηκαν στην Ελλάδα.

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στο πρόβλημα της κοινωνικής προστασίας των Ρομά στη χώρα μας, με κύρια προβλήματα: α) την ανεργία και τη φτώχεια, που οδηγεί στην αύξηση της παιδικής εργασίας και στην υιοθέτηση παραβατικών συμπεριφορών και δραστηριοτήτων, β) τις δυσκολίες πρόσβασης σε δομές υγείας, με αποτέλεσμα την ύπαρξη σοβαρών υγειονομικών κινδύνων, με γενικότερη υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, γ) τις δυσκολίες πρόσβασης και σε δομές εκπαίδευσης, αλλά και αυξημένα

ποσοστά σχολικής εγκατάλειψης και δ) την έλλειψη στέγης εντός πολεοδομικών σχεδίων και κατά συνέπεια τη μη ύπαρξη ή/και προβληματική παροχή των στοιχειωδών υποδομών ηλεκτροδότησης, ύδρευσης και αποχετευτικού δικτύου – αποκομιδής απορριμμάτων, που θα εξασφαλίσουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης. Για τα παιδιά Ρομά, η μη καταγραφή στα δημοτολόγια και η μη εισαγωγή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα αποτελεί σημαντική παράμετρο διάκρισης, με προεκτάσεις στιγματισμού και παραγκωνισμού τους.

Στην Έκθεση του Επιτρόπου προτείνονται και βασικά μέτρα - δράσεις κοινωνικής προστασίας. Η παροχή υποδομών στέγασης, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς γης, η διευκόλυνση στην πρόσβαση στο σχολείο, με παροχή κινήτρων για την ολοκλήρωση όσο το δυνατόν περισσότερων σχολικών τάξεων, η δημιουργία ενός συντονιστικού οργάνου για την εποπτεία όλων των θεμάτων που αφορούν τους Ρομά στο πλαίσιο χάραξης μιας εθνικής στρατηγικής, η ανάπτυξη κοινωνικών υπηρεσιών σε κάθε Δήμο μέσα στους καταυλισμούς, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θεματικές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, η μέριμνα για την αντιμετώπιση του φαινομένου των πρώιμων γάμων, που επιφέρει διακοπή της εκπαίδευσης, παραβιάσεις δικαιωμάτων και κακή άσκηση επιμέλειας των παιδιών, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας ανεξάρτητα της εργασιακής κατάστασης και η διευκόλυνση, με ταυτόχρονη παροχή κινήτρων, για έναρξη ή/και συνέχιση της επαγγελματικής δραστηριότητας.

Στις 14 Απριλίου 2016, κατά τη συνεδρίαση της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τα μέλη της Επιτροπής, οι προσκεκλημένοι ειδικοί επιστήμονες και οι εκπρόσωποι των ομοσπονδιών και συλλόγων των Ρομά, τόνισαν την ανάγκη της επαγγελματικής κατάρτισης και αποκατάστασης, της στέγασης, της έλλειψης ή κακής παροχής των απαραίτητων υποδομών, ακόμα και σε καταυλισμούς εντός των ορίων αστικής δόμησης, τη θεσμοθέτηση του ρόλου του διαμεσολαβητή και της πρόσβασης στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι εγγραφές των παιδιών Ρομά σε συγκεκριμένη σχολική μονάδα επιφέρουν την οικειοθελή αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος από τους άλλους μαθητές, με αποτέλεσμα την γκετοποίηση των σχολείων και κατ' επέκταση τη μη δυνατότητα συνεργασίας και πολιτισμικής ώσμωσης των μαθητών, απαραίτητη προϋπόθεση υπέρβασης των ρατσιστικών στερεοτύπων. Με την εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, τον Φεβρουάριο του 2016, όπου καταργούνται και τα τμήματα ένταξης στην περίπτωση κατάργησης ή συγχώνευσης σχολικών μονάδων, δημιουργούνται νέα προβλήματα πρόσβασης και κυρίως ομαλής ενσωμάτωσης στην εκπαίδευση για τα παιδιά Ρομά.

Η παράβλεψη της εγγραφής στα δημοτολόγια των παιδιών Ρομά επιφέρει πολλαπλές δυσλειτουργίες, καθώς και το θέμα μερίδας ενηλίκων Ρομά να μη διαθέτει ούτε αστυνομική ταυτότητα.

Θετική αποτίμηση έγινε ως προς πεπραγμένα, όπως αυτά παρουσιάστηκαν στην Επιτροπή και τα οποία αφορούν:

α) Τον νόμο για τις άδειες εμπορικής δραστηριότητας (2014), που, όμως, προέβλεπε και την ποινή των πέντε χιλιάδων ευρώ για τους παραβάτες, το οποίο και σήμερα αποτελεί ένα νέο πρόβλημα, που δεν έχει επιλυθεί, γιατί δεν υπάρχει η δυνατότητα αποπληρωμής των προστίμων.

β) Έχει υποβληθεί και ψηφιστεί από την Ε.Ε. το Σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης για τους Ρομά, καθώς και ο Εθνικός Μηχανισμός Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών για τους Ρομά, που ήταν και προϋπόθεση για να προχωρήσουν και τα προγράμματα ΕΣΠΑ για την Κοινωνική Προστασία.

γ) Τη θεσμοθέτηση του Ανωτάτου Συμβουλίου Κυβερνητικής Πολιτικής, όπου προϊστάται ο Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και μετέχουν τα κοινωνικά Υπουργεία (Υγείας, Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης).

δ) Τη σύσταση του Εθνικού Μηχανισμού Γεω-πληροφορικής Ηλεκτρονικής Παρακολούθησης των οικισμών Ρομά, υπό του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

ε) Την ολοκλήρωση του προγράμματος «Εκπαίδευση Παιδιών Ρομά», από το 2010 έως το 2015, βασισμένο σε δύο πυλώνες, την εντός σχολείου παρέμβαση για τη βελτίωση της επίδοσης και την εκτός σχολείου παρέμβαση για την επαφή με τις οικογένειες Ρομά, ώστε να διαμορφωθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης και ευαισθητοποίησης. Το πρόγραμμα υποστήριξε σαράντα πέντε χιλιάδες μαθητές, σε περισσότερες από χίλιες οκτακόσιες σχολικές μονάδες. Το πρόγραμμα είχε θετικά αποτελέσματα, βάσει της μείωσης της σχολικής διαρροής, από 80%, σε 20% και της δημιουργίας εκατό τριάντα πέντε σχολών γονέων, όπου συμμετείχαν περίπου χίλιοι οκτακόσιοι ενήλικες γονείς Ρομά και παράλληλα επιμορφώθηκαν περισσότεροι από είκοσι χιλιάδες εκπαιδευτικοί στο αντικείμενο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και τη διαχείριση πολυπολιτισμικών τάξεων.

Παράλληλα, σε επίπεδο μελλοντικών σχεδίων ή/και προτάσεων, αναφέρθηκαν:

α) η δρομολόγηση ενός Οδικού Χάρτη για την ομαλή ένταξη των Ρομά στον κοινωνικό ιστό, β) η στελέχωση των σχολικών μονάδων με Κοινωνικό Λειτουργό, Ψυχολόγο και εκπαιδευτικούς υποστηρικτικής διδασκαλίας, γ) η ρύθμιση των στεγαστικών δανείων, δ) η λειτουργία σαράντα νέων Κέντρων Ρομά, στα ήδη είκοσι επτά λειτουργούντα, τα οποία θα συνδέονται με τα Κέντρα Κοινότητας, ε) η νομοθετική ρύθμιση για το

μικροεμπόριο, στ) η έγκριση κονδυλίου από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, ζ) η καθιέρωση εργοσήμου για τους εργάτες/τριες της γης, ώστε να είναι ασφαλισμένοι, η) ο σχεδιασμός προγράμματος της Περιφέρειας Κρήτης, ύψους 110 εκατ. ευρώ, για τη στέγαση, την επαγγελματική κατάρτιση, την κοινωνική ένταξη και τον αναλφαβητισμό, θ) η ένταξη στα σχέδια πόλεων των περιοχών όπου κατοικούν Ρομά, ώστε να δημιουργηθούν τα απαραίτητα οδικά δίκτυα και οι βασικές υποδομές ηλεκτροδότησης, αποχέτευσης και ύδρευσης και ι) η εισαγωγή του μαθήματος ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Έναν χρόνο μετά, την 11^η Απριλίου 2017, στη συνεδρίαση της ίδιας Επιτροπής της Βουλής, αποτυπώνονται οι ίδιοι προβληματισμοί και η αίσθηση ότι οι Ρομά παραμένουν αδικημένοι και παραμελημένοι από την Πολιτεία, θεσμικά «αόρατοι» και επί της ουσίας αποκλεισμένοι από σημαντικά κοινωνικά πεδία (Νικόλαος Βούτσης, Πρόεδρος της Βουλής) και διαπιστώνεται πρόοδος σχετικά με: α) τη σύσταση Ειδικής Γραμματείας Ρομά στο Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η οποία οργανώνεται σε τέσσερις άξονες (Υγεία, Εργασία, Στέγαση και Παιδεία), β) την παροχή ισχυρού κινήτρου, βάσει του οποίου οι ενήλικοι-γονείς των παιδιών Ρομά θα πρέπει να λάβουν οι ίδιοι πτυχίο υποχρεωτικής εκπαίδευσης και σε συνδυασμό με την ένταξη των παιδιών τους στο εκπαιδευτικό σύστημα θα μπορούν να λάβουν το κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης, γ) τη λειτουργία διακοσίων πενήντα τεσσάρων Κέντρων Κοινότητας, σε πολλά από τα οποία ενσωματώθηκαν παραρτήματα για τους Ρομά, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα ενημέρωσης για τις παροχές και τα δικαιώματά τους και δ) τη χαρτογράφηση όλων των καταυλισμών.

Σε επίπεδο μελλοντικών σκέψεων-προτάσεων, αναφέρθηκαν: α) η ανάγκη θέσπισης ενός οργανωμένου πλέγματος πολιτικών προστασίας και μέριμνας, στη βάση του σεβασμού της ετερότητας, β) η μετεγκατάσταση οικογενειών και η βελτίωση των υποδομών, γ) η διασφάλιση και ισότιμη πρόσβαση στις δομές υγείας, δ) ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη συγκροτημάτων κοινωνικής κατοικίας ή επιδότηση ενοικίου, ε) η υποστήριξη των γυναικών Ρομά και στ) η ειδική πρόβλεψη για εισαγωγή μαθητών Ρομά στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Η αποτύπωση της κατάστασης των Ρομά στην Ελλάδα οδηγεί στην ανάγκη λήψης πρόσθετων μέτρων, τόσο στο γενικότερο πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όσο και ειδικότερα για τον πληθυσμό Ρομά, όπως:

- Νομοθετικές πρωτοβουλίες για την επιβολή αυστηρότερης καταδίκης αξιόποινων πράξεων με ρατσιστικά χαρακτηριστικά, αποτελεσματικό πλαίσιο προστασίας θυμάτων και δωρεάν νομική βοήθεια, απαγόρευση απέλασης και διοικητικής κράτησης των ευάλωτων ομάδων και δημιουργία κέντρων υποδοχής ανοιχτής φιλοξενίας, δημιουργία μικρομεσαίας επιχείρησης, ρύθμιση στεγαστικών δανείων και αποπληρωμή επιβαλλόμενων προστίμων.

- Ίδρυση εθνικού δικτύου καταγραφής και καταγγελίας εγκλημάτων ρατσιστικής βίας.

- Σύσταση ως Ανεξάρτητης Αρχής του Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας.

- Σχεδιασμός ολοκληρωμένου συστήματος επιδότησης ενοικίου, αντί κατασκευής κτηριακών συγκροτημάτων κατοικιών, ως μέτρο αποφυγής δημιουργίας νέων περιοχών-γκέτο.

- Κάλυψη εκπαιδευτικών αναγκών των σχολικών μονάδων, ώστε να αντιμετωπίζουν τις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες των Ρομά, μέσω της εξατομικευμένης διδασκαλίας και της διαφοροποιημένης αξιολόγησης και της στελέχωσης των σχολικών μονάδων με Κοινωνικό Λειτουργό, Ψυχολόγο και εκπαιδευτικούς υποστηρικτικής διδασκαλίας.

- Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων: α) πολιτισμού και αθλητισμού, β) ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, γ) προληπτικής ιατρικής στις ευπαθείς ομάδες, δ) επιμόρφωσης αστυνομικών και δικαστικών λειτουργών και ε) επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε θεματικές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

- Εκπαιδευτικά ερευνητικά σχέδια εργασίας (projects) από μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και η εισαγωγή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση του γνωστικού αντικείμενου της Παιδοβιοηθικής (Παιδαγωγική Βιοηθική).

Παράλληλα, οι ίδιοι οι Ρομά, με την παρότρυνση και υποστήριξη των συλλογικών τους οργάνων, θα πρέπει να προσπαθήσουν να είναι ενεργοί πολίτες, συντονισμένοι, παραγωγικοί, επωφελείς για τους ίδιους και τις οικογένειές τους, με νόμιμη επαγγελματική δραστηριότητα και αλλαγή των δικών τους στερεοτυπικών στάσεων και των αντιλήψεών τους ως προς τον μη Ρομά πληθυσμό.

Ο σεβασμός στον συνάνθρωπο, η ενσυναίσθηση, θα πρέπει να αποτελεί βασική επιλογή και προσανατολισμό, για να συνειδητοποιήσουν όλοι την ευθύνη και τον ρόλο τους. Η στήριξη ευπαθών ομάδων σημαίνει ανάπτυξη, ηθική, ανθρωπισμό, αξίες, πολιτισμό, ορθό πολιτικό λόγο, ορθές πολιτικές, οι οποίες έχουν στον πυρήνα τους τον άνθρωπο.

IV. Τέλος, οι Εισηγήσεις των μελών της Επιτροπής πάνω στις θεματικές ενότητες «Θέματα Ισότητας των Φύλων», «Θέματα Νεολαίας» και «Θέματα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» έγιναν δεκτές ομόφωνα και μαζί με τις Εισηγήσεις της Βουλευτριάς, κυρίας Αικατερίνης Παπακώστα - Σιδηροπούλου, συναπαρτίζουν την Έκθεση της Επιτροπής, η οποία υποβάλλεται προς την Ολομέλεια της Βουλής.

Αθήνα, 20 Δεκεμβρίου 2017

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΣΤΑΜΠΟΥΛΗ

Η Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΣΟΦΙΑ ΒΟΥΛΤΕΨΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΧΑΡΟΥΛΑ (ΧΑΡΑ) ΚΕΦΑΛΙΔΟΥ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΦΩΤΕΙΝΗ ΒΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΔΡΙΤΣΕΛΗ

ΑΪΧΑΝ ΚΑΡΑ ΓΙΟΥΣΟΥΦ

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (ΦΡΟΣΩ) ΚΑΡΑΣΑΡΛΙΔΟΥ

ΑΣΤΕΡΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ ΣΚΟΥΦΑ

ΜΕΡΟΠΗ ΤΖΟΥΦΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΜΑΡΙΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΝΝΑ - ΜΙΣΕΛ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΚΟΔΗΜΟΣ

ΕΛΕΝΗ ΡΑΠΤΗ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΪΒΑΤΙΔΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΚΙΟΚΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΤΣΙΚΗΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΜΥΣΤΑΚΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΥΡΩΤΑΣ